

TALLINNA ÜLIKOOL
Ühiskonnateaduste instituut
Politoloogia õppesuund

Anita Jaanson

POLIITILINE ÕPPIMINE ERAKONDADE TEGEVUSES

Magistritöö

Juhendaja:
poliitikasotsioloogia dotsent Mari-Liis Jakobson

Tallinn 2021

ABSTRAKT

Poliitiline õppimine on oluline empiirilises maailmas aset leidev fenomen, mida ei ole varasemates akadeemilistes töödes olulisel määral käsitletud. Varasemates töödes on küll märgatud erakondade poliitilise käitumismaneeri ülemaailmset ühtlustumist, kuid vähe on uuritud protsesse, mille kaudu see toimub. Käesolev magistritöö uurib poliitilist õppimist kui üht potentsiaalset erakondade poliitilise käitumismaneeri ühtlustumise võimalikku seletavat tegurit. Poliitiline õppimine on siinses magistritöös uudne kontseptsioon, mis põhineb varasemalt akadeemilises kirjanduses rohkem tuntud rakenduspoliitika õppimise teoorial. Rakenduspoliitika ja poliitika õppimine on protsessi mõistes sarnased, kuid kontekstuaalselt erinevad nähtused. Rakenduspoliitika õppimise teooria analüüsi raamistikke on varemgi erakondade käitumise seletamiseks kasutatud, kuid mitte nii mastaapselt, kui siinses töös.

Uurimistöös illustreeritakse töös lahti seletatud ja defineeritud poliitilise õppimise teooriat Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (edaspidi EKRE) näitel. Töö eesmärk on nimetatud juhtumi uurimise kaudu suurendada rakenduspoliitilise õppimise printsiipide baasil loodud poliitilise õppimise teooria usaldusväärsust, vajadusel seda täiendada ja hinnata, milline on poliitilise õppimise võimalik roll paremäärmuslike populistlike parteide poliitilise käitumismaneeri ühtlustumise seletamisel ning avada diskussioon temaatika üle, mida on teaduskirjanduses vähe käsitletud. Tegemist on avastava juhtumiuuringuga, mille empiiriline materjal on kogutud individuaalsete poolstruktureeritud intervjuude kaudu. Intervjuud viidi läbi seitsme EKRE eliiti kuuluva inimesega 2021. aasta kevadel.

Uurimistöö tulemused näitavad, et EKRE õppimise protsessid on sarnased poliitilise õppimise teooria kirjeldatud protsessi tunnusjoontele, mistõttu võib öelda, et EKRE tegeleb käesoleva töö mõistes poliitilise õppimisega. EKRE poliitiline õppimine on laiaulatuslik, hõlmates erakonna erinevaid tasandeid, struktuurüksusi ja ümbritsevat keskkonda. Poliitiline õppimine on pidev protsess, mis võib periooditi intensiivistuda. Tulenevalt erinevatest erakonnavälistest ja -sisestest faktoritest võivad EKRE õppimise vorm, teadmiste fookus ja teadmiste rakendamist mõjutavad tegurid erinevatel ajahetkedel varieeruda. Poliitilise õppimise keskmes on võim, mida mõtestatakse erakonna eesmärkide täitmist võimaldava vahendina. Poliitilisi teadmisi ja oskusi õpib EKRE väga erinevatest allikatest, kuid olulisemateks saab nimetada neile ideoloogiliselt sarnaseid välismaised materjale ja poliitilisi toimijad. Sellest lähtuvalt võib poliitilist õppimist pidada üheks potentsiaalseks poliitilise käitumismaneeri ühtlustumist seletavaks faktoriks.

ABSTRACT

Political learning is an important phenomenon that takes place in the empirical world and has not been properly addressed in past academic research. Past studies have pointed out that parties political behaviour has increasingly been becoming similar across nations, but the processes by which this occurs have not been investigated. This current thesis explores political learning as one of the potential factors that might explain similarities in parties political behaviour across differing nations. Political learning in this thesis is a new concept which is based on academically more known policy learning theory. Policy learning and political learning are similar, but contextually different processes. Policy learning theories analytical frameworks have been used to explain party behaviour before, but not as broadly as in this current work.

In this current study, political learning is explained and defined and then illustrated on the example of Conservative People's Party of Estonia (CPPE). The purpose of this is to increase reliability of the policy learning theory based political learning theory and if necessary, to supplement it and evaluate, what is the role of political learning in explaining similarities in behaviour of right-wing radical populist parties and open a discussion about the topic that has not been widely addressed by academics. The current study is a discovering case-study in which the empirical evidence is collected by individual semi-structured interviews. The interviews were conducted with seven CPPE elite members in the spring of 2021.

The results of the thesis show that CPPE's learning processes are like the ones described by the political learning theory, which is why it is sufficient to say that CPPE is by the definition of this thesis learning politically. CPPE political learning is broad and includes multiple party levels, structures, and its surrounding environment. Political learning is a continuous process that can periodically intensify. CPPE's learning form, knowledge focus and knowledge application are influenced by different party inner and outer factors. In the centre of political learning is power, which is understood as a tool that allows party to fulfil its goals. Political knowledge and skills that CPPE learns come from different sources, but one of the most important ones are ideologically similar foreign sources and political actors. Due to this political learning can be considered one of the potential factors to explain cross-national similarities on parties behaviour.

SISUKORD

LÜHENDID	6
SISSEJUHATUS	7
TEOREETILINE RAAMISTIK	10
1. Rakenduspoliitika õppimine (<i>policy learning</i>)	11
2. Poliitiline õppimine (<i>political learning</i>)	18
3. Erakonnad poliitilise õppimise kontekstis	28
METOODIKA	31
1. Uurimiseesmärk ja uurimisküsimused	31
2. Uurimisobjekt	32
3. Andmekogumismeetod	33
3.1 Meetodi valik	33
3.2 Meetodi rakendamine	34
4. Valim	35
5. Andmeanalüüs	36
5.1 Analüüsi meetod	36
5.1.1 Kategooriad ja alamkategooriad	37
TULEMUSED	38
1. Teadmiste tüüp	38
2. Õppimise eesmärgid	45
3. Õppimise protsess	47
3.1 Õppimise korraldus	50
3.1.1 Juht ja juhatus	50
3.1.2 Erakonna kontor	51
3.1.3 Ringkondade ja osakondade juhid ning juhatused	52
3.1.4 Toimkonnad ja ideoloogid	53
3.2 Õppimise vormid	54

3.3	Õppimise aeg	57
3.4	Õppimise institutsionaliseeritus.....	59
4.	Õpitu rakendamine	59
5.	Õppimise allikad	63
5.1	Õppimine oma kogemusest	64
5.2	Eeskujud	65
5.3	Teised poliitilised toimijad	65
5.3.1	Kodumaised toimijad	66
5.3.2	Välismaised toimijad	67
5.4	Muud allikad.....	71
6.	Õpitu säilitamine	72
KOKKUVÕTE		74
KASUTATUD ALLIKAD		77
LISA 1 Intervjueeritavate ankeet		85
LISA 2 Kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemus		88

LÜHENDID

PPP – paremäärmuslikud populistlikud parteid

EKRE – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond

ERL – Eesti Rahvuslik Liikumine

SISSEJUHATUS

Nii Euroopas kui ka Põhja- ja Lõuna-Ameerikas on esile kerkinud erakonnad, mille retoorika, kampaania- ja kommunikatsioonistrateegiate vahel on näha palju sarnasusi. Need on populistlikud paremäärmuslikud parteid (edaspidi PPP), kes on viimastel aastatel suurendanud oma häälte ja esinduskogude kohtade arvu ülemaailmselt nii riiklikel kui kohalikel tasanditel. Esialgu ühendas PPP ideoloogia endas klassikalise liberaalse positsiooni ning ekstreemse uue parempoolsuse sotsiaalpoliitilised agendad, luues seisukohad, mis apelleerivad neile, kes on pettunud nii enda elus kui poliitilises süsteemis (Betz, 1993). Aja jooksul on PPP ideoloogia aga edasi arenenud. Tänapäeva PPP ideoloogia on kombinatsioon populismist, autoritarismist ja nativismist. Kuigi sageli defineeritakse nende ideoloogiat ka antisemitismi, heaolu šovinismi ja teiste tunnuste kaudu, jagavad esimest kolme tunnust kõik PPP perekonda kuulujad. (Mudde, 2007; Mudde, 2017) Neist kolmest tunnusest kõige tugevamini on PPP ideoloogiasse juurdunud nativism, mille kohaselt peaksid riigid koosnema ainult enda põlisrahvast, moodustades homogeense rahvusriigi, mida ohustavad kõik teised rahvused ja ideed (Mudde, 2007). Mõistagi võib erakonniti erineda, mil määral nendele tunnustele rõhutakse, kuid vähemalt mingis ulatuses on need PPP erakondades siiski esindatud.

Rohujuuretasandil ja kogukondade sees tegutsedes hõlmab PPPle omane retoorika võistleva, emotsionaalse, patriootliku ja lihvitud kõnekeele kasutust ning enese rõhututena, peavoolumeedia ja eliidi poolt kiusatutena kujutamist, et saavutada kontakt rahulolematu rahvaga (Block & Negrine, 2017). Sellised erakonnad oskavad muuta keerulised ja tehnokraatlikud poliitilised probleemid kõikehõlmavateks ühiskondlikeks lõhedeks, mis vastandavad head tavainimesed kurja eliidiga ning motiveerivad inimesi populistide poolt hääletamise kaudu oma huvide eest tegutsema (Hameleers, et al., 2018). Seega ei sarnane mitte ainult ideoloogia poolest PPP perekonda kuuluvad erakonnad, vaid on ühesugused ka oma üldise arengu ja retoorilise lähenemise poolest. Viimastel aastatel on olnud märgata hoopis aina enamate PPP perekonda kuuluvate erakondade ideelisi lahknevusi, samal ajal, kui nende retoorika ja kampaaniastrateegiad püsivad ühtsena.

Hoolimata sellest, et varemgi on erakondi liigitatud nii ideoloogilise kuuluvuse kui ka ajaloolise kujunemise järgi, ei ole varem ühegi teise erakonna perekonna puhul nii mastaapset erinevates aspektides sarnanemist täheldatud. Tekib küsimus, kuidas on võimalik, et ülemaailmselt on tekkinud erakondade klaster, kelle poliitilised kampaaniad, valimislubadused, kommunikatsioonistrateegiad, retoorika ja isegi kasutatavad žestid

teenetisega niivõrd sarnanevad. Käesolevas magistritöös näitab autor, et üks oluline faktor, mis sellist ühtlustumise nähtust võib seletada, on poliitiline õppimine (*political learning*). Ühiskonnateaduste uuringutes on varemgi täheldatud, et erakonnad kasutavad oma valimiskampaaniates sarnaseid strateegiaid ja tehnikaid, kuid väga vähe on uuritud protsesse, mille kaudu sellised teadmised levivad (Needham, 2010). Poliitilise õppimise tagasihoidliku käsitluse tõttu teaduskirjanduses, on see olnud ähmaselt defineeritud ja palju rohkem räägitakse politoloogia ning riigiteaduste analüüsides rakenduspoliitika õppimisest (*policy learning*). Käesoleva uurimistöö raames omistab autor poliitilise õppimise mõistele uudse tähenduse.

Käesoleva magistritöö üks peamisi teese on, et erakonnad tegelevad nii teadlikult kui mitteteadlikult indiviidide ja kollektiivide tasandil ning erinevates valdkondades poliitilise õppimisega, et maksimeerida enda võimule saamise ja võimul püsimise võimalusi. Tees, mille kinnitust saamine võiks aidata seletada nii PPP kui teiste erakondade poliitiliste oskuste ja teadmiste ühtlast levikut ning anda ühiskonnateaduste uurijatele uue vahendi erakondade tegevuse analüüsimiseks ja mõistmiseks. Varasemalt akadeemilises kirjanduses seesuguselt käsitlemata poliitilise õppimise teooria üles ehitamisel tugineb autor rakenduspoliitika õppimise kirjandusele, mis on laiapõhjaline ning mitmetahuliselt analüüsitud. Poliitiline ja rakenduspoliitiline õppimine on ühest küljest sarnased ja teisalt väga erinevad. Teisisõnu, kuigi tegemist on poliitilisel maastikul toimuva kahe eraldiseisva nähtusega, esineb nende protsessides põhimõttelisi sarnasusi, mis võimaldavad autoril poliitilise õppimise seletamisel rakenduspoliitika teooriale toetuda.

Uurimistöö koosneb kolmest osast, mis jaotuvad erinevateks alateemadeks. Töö esimeses osas kajastatakse töös kasutatavaid teoreetilisi lähtekohti, poliitilise ja rakenduspoliitilise õppimise omavahelisi seoseid ning poliitilise õppimise paigutumist erakondade kontekstis. Töö teises osas kajastub uurimistöö metoodika ja kolmandas osas tuuakse välja teoreetilise osa illustreerimiseks ja täiendamiseks kogutud empiiriline materjal ning tulemused. Poliitilise õppimise esinemist ning mehhanisme illustreeritakse empiirilises osas EKRE näitel. Uurimisobjekti valimisel lähtus autor sellest, et Eestis esindab PPP vaateid EKRE ning kuna poliitilise õppimise empiirilisel uurimisel kasutab autor individuaalse intervjuu meetodit, ei oleks teiste riikide PPP vaateid esindavate erakondade uurimine põhjendatud.

Kokkuvõtvalt on magistritöö eesmärgiks rakenduspoliitika õppimise valdkonna kirjandusele toetudes poliitilise õppimise defineerimine mõiste ja protsessina, poliitilise õppimise raamistamine erakondade kontekstis ning loodud teooria seletusvõime illustreerimine EKRE

näitel. Magistritöö on kombinatsioon induktiivsest ja deduktiivsest lähenemisest. Juba Aristoteles leidis, et induksioon ja deduktsioon on uute teadmiste loomisel üksteist täiendavad meetodid, sest esimene võimaldab teooriat luua ning teine seda testida ja täpsustada (Harriman, 2010; Woiceshyn & Daellenbach, 2018). Teooria osas kasutab autor induktiivset meetodit olemasoleva kirjanduse põhjal poliitilise õppimise teooria loomiseks. Empiirilises osas kasutab autor induksioonile lisaks ka deduktsiooni, sest teostatakse kokku pandud teooria usaldusväärsuse kontrolli. Tegemist on avastava juhtumiuuringuga, mis ei pruugi anda lõplikke vastuseid, kuid mille akadeemiline väärtus seisneb poliitilise õppimise uutmoodi defineerimises ning mõtestamises, poliitilisel väljal aset leidva olulise empiirilise fenomenina välja toomises ja akadeemilises diskussioonis eraldiseisva nähtusena esile toomises.

TEOREETILINE RAAMISTIK

Poliitiline õppimine on antud töö kontekstis osaliselt uudne kontseptsioon, mis tugineb rakenduspoliitika õppimise valdkonna kirjandusele, paigutades olemasolevad rakenduspoliitika õppimise protsessi tõekspidamised kodanikuühiskonna konteksti. Poliitiline ja rakenduspoliitiline õppimine on kaks kontekstuaalselt erinevat ühiskonnas aset leidvat nähtust, mille protsessid ja mehhanismid omavad teatavaid sarnasusi. Kontekstuaalsetest erinevustest tulenevalt ei ole rakenduspoliitika printsiipide üks-ühele rakendamine poliitilise õppimise uurimisel võimalik, mistõttu on vajalik eraldi teooria loomine. Töö teoreetilise osa tulemiks on poliitilise õppimise teoreetiline mõistmine ning raamistik, mis võimaldavad seda empiirilisel uurida. Teooria loomisel on kasutatud laiaulatuslikku rakenduspoliitika õppimise ja loomeprotsessi valdkonna kirjandust, mis on autorile töö kirjutamise hetkel avalikult või ülikooli andmebaaside kaudu kättesaadavad. Olgu mainitud, et käesolevas töös on viidatud vaid tähtsamatele materjalidele, mis on relevantssed poliitilise õppimise teooria loomise kontekstis.

Poliitilise õppimise eraldiseisva nähtusena defineerimine on oluline, sest tegemist on empiirilises maailmas toimuva protsessiga, mis ei ole akadeemilises kirjanduses olulist tähelepanu saanud. Kuivõrd meid ümbritseva maailma selgitamine on ühiskonnateaduste üks ülesandeid, on oluline, et selles toimuvad nähtused oleks ka akadeemilises kirjanduses esile toodud. Enamgi veel, on mõeldamatu, et teadlased ei diskuteeri nähtuse üle, mis omab potentsiaali erakondade käitumisviiside globaalsel tasandil ühtlustumise seletamisel. Autori hinnangul on poliitiline õppimine erakondades toimunud aegade algusest peale ja poliitilisel maastikul niivõrd iseenesestmõistetav ning seetõttu ka tagaplaanile jäänud. Seega kuigi poliitilisele õppimisele ei ole varasemates teostes eraldi mõistet omistatud ja seda on protsessina tagasihoidlikult uuritud, on siiski olemas mõned uuringud, mis on sellise erakondade sisese protsessi olemasolu tunnustanud.

Näiteks uuris Catherine Needham (2010), kuidas saab kasutada poliitika ülekande (*policy transfer*) analüüsiraamistikku erakondade kampaaniastrateegiate rahvusvahelisel tasandil ülekandumise mõistmiseks juhtudel, kui kampaaniat algselt kasutav erakond ja seda kopeerivad erakonnad on tuvastatavad. Teisisõnu, kuidas erakonnad üksteiselt rahvusvahelisel tasandil õpivad. Oma uuringus põhjendas ta poliitika ülekande ehk rakenduspoliitika õppimise teooriast lähtuva analüütilise raamistiku kasutamist rakenduspoliitikate ning valimiskampaaniate loomeprotsesside vahel esinevate sarnasustega. Ühtlasi möönis ta, et kuigi

nendes protsessides on ka selged erinevused, mis ei võimalda poliitika ülekande üks-ühele rakendamist, on siiski tegemist hea alusteooriaga, mida edasi arendades ja ümber kujundades on võimalik uurida mitte ainult riigi institutsioonides, vaid ka erakondades toimuvaid õppimise protsesse. Just Cathrine Needhami järeldustest lähtuvalt on autor otsustanud kasutada rakenduspoliitika õppimise teooriat, mitte näiteks mõnda organisatsiooni või sotsiaalse õppimise teooriat, poliitilise õppimise raamistiku alusteooriana.

Rakenduspoliitika teooria analüüsiraamistike kasutamine erakondade käitumise ja protsesside uurimisel ei ole seega ühiskonnateadustes uudne. Tulenevalt sellest, et autor toetub poliitilise õppimise teooria ülesehitamisel rakenduspoliitika õppimise kirjandusele, antakse käesolevas peatükis kõigepealt ülevaade rakenduspoliitika õppimise kujunemisest ja toimimise põhimõtetest. See on vajalik, et lugejal tekiks mõistmine, kust tulevad loogikad ja arusaamad, mida autor poliitilise õppimise teooria konstrueerimisel kasutab. Seejärel näidatakse poliitilise õppimise defineerimise kaudu rakenduspoliitika ja poliitilise õppimise omavahelisi seoseid ning tuuakse välja ka mõlema protsessi erinevad tunnused. Viimaks, johtuvalt sellest, et magistritöö empiirilises osas uuritakse poliitilist õppimist erakondade kontekstis, raamistab autor poliitilise õppimise erakondade kontekstis.

1. Rakenduspoliitika õppimine (*policy learning*)

Rakenduspoliitika õppimise valdkond on pika ajalooga ja väga rikkaliku teadustööde mahuga valdkond, mida on geograafiliselt, ajaliselt ja kontekstuaalselt erinevatel tasanditel ning dimensioonides põhjalikult uuritud. Selle valdkonna teerajajateks ning aluse panijateks võib pidada nii John Dewey'i, Harold Lasswell'i, Karl Deutsch'i, Charles Lindblom'i, Herbert Simon'i kui Hugh Heclo't. Nad kõik küll ei elanud samal ajal, kuid käsitlesid oma teadustöodes temaatikaid, mis panid aluse rakenduspoliitika õppimise valdkonna tekkimisele ning edasisele uurimisele. (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018) Teisalt on valdkonnas hoolimata pikast ajaloost ja suurest teadusmaterjalide hulgast säilinud teatav süsteemitus ja korrapäratus, mis on põhiliselt põhjustatud erinevate autorite tõlgenduslikest ja analüütilistest erinevustest (Dunlop & Radaelli, 2013). Rakenduspoliitika õppimise uurimisel on osutunud kõige populaarsemaks valdkonna instrumentaalne külg ehk erinevate poliitikate instrumentide rakendamise ja uuendamise uurimine (Trein, 2015).

Rakenduspoliitika õppimise esialgsed versioonid on filosoofiliselt põhjustatud pragmatismil, mis tähendab, et rakenduspoliitika õppijate huvi nähakse ainult empiirilisel töötavate

mehhanismide õppimises ja kogemuse ning tõendite põhjal õppetundide genereerimises (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018). Nähtuse esialgse definitsiooni kohaselt mõisteti seda, kui kogemusel ja/või uuel informatsioonil põhinevat tõekspidamiste ja/või käitumisviiside püsivat muutust mingisuguse rakenduspoliitika üle vaatamise ning muutmise saavutamiseks (Jenkins-Smith & Sabatier, 1999). Valdkond oli seega esialgu üsna ühedimensiooniline, lineaarne ning välistas peaaegu täielikult ideoloogilised lähenemised. Rakenduspoliitika analüüsiraamid olid ratsionaalsed ja sünoptilised, pannes hiljem aluse poliitika kujundamise protsessi ideaalmudelile, mis kajastas endas mingi eesmärgi saavutamise nimel ratsionaalselt tegutsenud poliitilisi toimijaid ning heuristilisi poliitika loomise etappe probleemi defineerimisest lahenduste rakendamiseni (Hulme, 2005).

Selline rakenduspoliitika loomeprotsessi ideaalmudel andis valdkonnale tugeva aluse, kuid osutus empiirilise materjali analüüsimisel üpris kasutuks, sest rakenduspoliitika loomeprotsessid ei ole alati lineaarsed ega jälgi kindlaid samme. Loomeprotsessi variatiivsusest ja pluralismist tulenevalt ei saa rakenduspoliitika loomeprotsessis ega õppimise defineerimisel koostada ühte selgesõnalist protsessikirjeldust, mis suudaks hõlmata nende protsesside kõiki aspekte. See tähendab, et teatav süsteemitus ja korrapäratus on valdkonda fundamentaalselt sisse kodeeritud. Näiteks on hariduspoliitika loome uuringutest teada, et poliitikate välja töötamine ja kujundamine hariduse valdkonnas on eelkõige evolutsiooniline ning voolav, mitte ratsionaalne, tehnokraatlik ega lineaarne (Ball, 1990; Ball, 1998). Rakenduspoliitika loome ja õppimise protsessid on seega süsteemitud, mis tähendab, et valdkonda uuritakse eelkõige juhtumipõhiselt.

Eelnevalt mainitud instrumentalismi populaarsust võib muuhulgas seletada asjaolu, et just seeläbi mõtestati valdkonnas õppimist algupäraselt. Esialgse Karl Deutsch'ist (1966) inspireeritud nägemuse kohaselt on rakenduspoliitika õppimine sotsiaalselt progressiivne ja pidev täiustamise protsess. Küberneetiline vaade, mis eeldab, et õppimine ei ole ainult majanduse või demograafia muutustele vastavalt püüd uuendada poliitikaid paremaks või efektiivsemaks, vaid süsteemi võimekus järgida ja kohanduda muutuvate eesmärkidega (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018). Teisisõnu, poliitilise süsteemi võime järjepidevalt ümber kohanduda uute muutuste ja võimaluste ilmnemisel. Küberneetiline vaade ei osutunud ühel hetkel aga piisavaks, mistõttu arendas Charles E. Lindblom seda arusaama edasi. Lindblom'ile (1959; 1965) ei tekitanud muret niivõrd loodud õppimise definitsioon, vaid otsuste empiiriline ja normatiivne analüüs, mistõttu ta leidis, et otsustajad, huvigrupid, eksperdid ja teised ühiskonnaliikmed teevad poliitikaid, sest neil on huvi võimu, mõjuvõimu, prestiiži või

akadeemilise autoriteedi saavutamise järele. Rakenduspoliitika loomisel ei ole seega eesmärgiks lõpliku ja efektiivseima tõeni jõudmine, vaid vaidluste käigus vastastikku kohandumine, õppimine ja uue teadmise loomine (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018).

Hiljem on Lindblom'i vaadet kombineeritud Herbert Simon'i (1947) arusaamaga toimijate limiteeritud ratsionaalsusest ning soovist otsida rahuldust pakkuvaid lahendusi enda huvide kasumlikkuse maksimeerimise asemel. Lindblom'i lähenemine otsuste analüüsile ja Simon'i piiratud ratsionaalsuse kombinatsiooni põhjapanevaks tagajärjeks on arusaam, et poliitika loojate vastastikku kohandumine ei seleta ainult kollektiivset otsustamist, vaid on normatiivne pluralismi mudel avatud demokraatiast (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018). Hugh Heclo (1974) näiteks defineeriski rakenduspoliitika õppimist ebakindluse tingimustes pea murdmise (*puzzling*) ehk sotsiaalse probleemilahendamise protsessina. Tema vaatenurga fookus oli mikrotasandil ja ta uskus, et õppimine toimub ainult indiviidi tasandil ning hiljem omandatud teadmisi lihtsalt levitatakse kollektiivse tegevuse kaudu. Heclo lähenemine on seega keskendunud indiviidi tunnetuslikkusele, arvestades ühtlasi sotsiaalse ja institutsionaalse kontekstiga. (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018)

Eelnevast nähtub, et rakenduspoliitika õppimise valdkond on viimasel sajandil palju arenenud, kuid mitmed põhitõed on siiski jäänud muutumatuks. Nii õppimise definitsioon, kui ka arusaam sellest, et rakenduspoliitika õppimine hõlmab kollektiivset tegevust, ei ole olulisel määral muutunud. Ajapikku on autorid avanud valdkonna erinevaid dimensioone ning tasandeid, aidates oma uue vaatenurgaga rakenduspoliitika õppimist paremini mõista ja analüüsida. Pigem kriitilist, kuid siiski väga olulist, vaatenurka pakkus näiteks ka Carol H. Weiss. Oma (1979; 1986) töödes tõi ta välja, et: rakenduspoliitika ja poliitikarakendamise õppimise tulemusena ei pruugi poliitika kvaliteet paraneda, vaid võib ka halveneda; rakenduspoliitika loojad ei arvesta otsuste tegemisel sageli teaduslike uuringute tulemustega; teadmisi võidakse poliitilistel põhjustel moonutada, et tekitada toetust tehiskult loodud diskursustele.

Tänapäeval mõtestatakse rakenduspoliitika õppimist protsessina, milles konkreetset poliitikat puudutavaid teadmisi ja uskumisi kohandatakse, assimileeritakse ja korrastatakse, et tagada võimul püsimine, tulla toime valitsuse otsustest tulenevate ebamäärasustega ning hoida poliitika kujundamise protsessi enda kontrolli all (Moyson, Scholten, & Weible, 2017). Seega on valdkond, mis esialgu nägi õppimist loogilise tegevusena, mille puhul sai selgelt eristada erinevaid samme ning toimijaid ja mille tegevus ning otsused on mõjutatud vaid tõendipõhistest materjalidest ja informatsioonist, arenenud pluralistlikuks, eri koolkondi

hõlmavaks laiahaardeliseks teoreetiliseks analüüsiraamistikuks. Täna­sed rakenduspoliitika õppimise uurimisharud on kujunenud palju teoreetilisemaks võrreldes varasemaga, keskendudes vähem õppimise tüüpidele ja rohkem rakenduspoliitika õppe protsesside tunnustele, mis on määravaks õppimise viiside (*modes of learning*) kujunemisel/valikul (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018).

Rakenduspoliitika õppimise tulemuseks on üldjuhul, kuid mitte alati poliitika muutumine (*policy change*). Teisisõnu võib uus informatsioon suunata otsuste tegijaid seni rakendatud poliitika­id olukorra parandamiseks muutma või vastupidi kinnitada, et seni kasutusel olevad meetmed on efektiivsed seatud eesmärkide saavutamiseks ning muutust ei vaja. Rakenduspoliitika õppimise tulemi ehk produkti temaatika on akadeemilises kirjanduses kujunenud huvitavaks vaidluspunktiks. Olemasolev kirjandus ei anna selgeid vastuseid küsimusele, mis ulatuses on poliitika muutumine rakenduspoliitika õppimise tulemus (Moyson, Scholten, & Weible, 2017). Mitmed esialgsed teooriad toovad õppimise välja rakenduspoliitika dünaamikate tegurina, kuid osutavad ka tõsiasjale, et valitsejate teadmiste ja riikide efektiivsuse suurenemise vahel ei ole õnnestunud otseseid seoseid leida (Etheredge & Short., 1983).

Olemasolev kirjandus viitab kahele peamisele põhjusele, mis lõhestab arusaama, et rakenduspoliitika õppimise tulemuseks on poliitika muutus. Esimene põhjus seisneb selles, et mitmed teised tegurid nagu surve­stamine, karismaatiliste ettevõtjate tegevus, muutused koalitsioonis, võivad samuti mõjutada ja osutada määravaks poliitika muutumisel (Dolowitz & Marsh, 2000). Sageli võib ka toimijate individuaalne ideoloogia, huvid ja võimuiha osutada olulisemaks õpitud teadmistest alternatiivsete poliitikate hüvede ja riskide kohta (Metcalf, 1993; Moyson, 2014). Segadus selle ümber, mis on rakenduspoliitika õppimise tulem (ja kas selleks on või ei ole poliitika muutus), raskendab valdkonna empiirilist uurimist, sest poliitikas on otsused ja sündmused sageli mõjutatud mitmest tegurist ja on keeruline kindlaks määrata, milline nendest teguritest kõige enam mõju omas. Sellest asjaolust võib ka tuleneda, miks tänapäeval rakenduspoliitika uuringud pigem teoreetilised kipuvad olema.

Rakenduspoliitika õppimise seos poliitika muutusega on vaid üks dilemma, millele puudub selge vastus. Rakenduspoliitika õppimise uurimist ümbritsevad ka teised teoreetilised ning metodoloogilised probleemid nagu kuidas õppimist operatsionaliseerida ja teoreetiliselt määratleda, kuidas näidata mitteõppimist, kas tõekspidamiste muutus on õppimise tunnus või peaks õppimist mõtestama eelkõige institutsiooniliste muutuste kaudu, milline peaks olema

õppimist uuriva töö ajaline määratlus, kas olemasolevatele uskumustele kinnituse saamine on samuti õppimine ning mitmed teised probleemid (Weible, et al., 2011), mida on kasutatud varasemate rakenduspoliitika õppimist puudutavate tööde kritiseerimiseks. Mõistagi ei ole kõiki neid temaatikaid selle peatüki raames võimalik käsitleda, kuid need on olulised küsimused, mida rakenduspoliitika õppimise uuringutega tutvumisel ning poliitilise õppimise defineerimisel ja raamistamisel silmas pidada.

Rakenduspoliitika õppimise valdkonnas on seega mitmed koolkonnad, mis erinevatest perspektiividest lähtuvalt rakenduspoliitika õppimist seletavad ja analüüsivad, kuid vähe on teaduslikke töid, mis valdkonda terviklikumalt kaardistada püüavad. Ometigi on süstematiseerimine oluline, sest see võib aidata paremini mõista valdkonda, mis on kujunenud väga laiahaardeliseks, hõlmates mitmeid pealtnäha üpris sarnaseid ja vaid üksikutes nüanssides eristuvaid analüüsiraamistikke ning teooriaid. Samuti on neidsamu teooriaid uuringutes erinevalt tõlgendatud ja kasutatud. Ühest küljest on mitmekesisus oluline, kuna see loob kirjanduses lisandväärtust, sest ka vähem õnnestunud uuringud on õpetlikud. Teisest küljest muudab pluralism rakenduspoliitika õppimise valdkonnas navigeerimise keerukaks.

Mõned autorid on siiski püüdnud erinevatel viisidel rakenduspoliitika teooriaid grupeerida, süstematiseerida ja korrastada, et valdkonnast terviklikuna selgemat pilti luua. Stéphane Moysin, Peter Scholten ja Christopher Weible (2017) eristavad rakenduspoliitika õppimise analüüsiraamistikke mikro-, meso- ning makrotasandil. Mikrotasandi klassifikatsiooni kuuluvad teooriad, mille fookus on rakenduspoliitika loomeprotsessi aruteludel, kus poliitika toimijad vaidluste tulemusena uusi lahendusi välja mõtlevad. Mesotasandi teooriad vaatlevad teadmiste ja intelligentsi suurenemist organisatsioonides ning sellest tulenevaid muutusi nende poliitilistes seisukohtades ja/või suutlikkuses lahendada probleeme. Makrotasandil uuritakse aga, millises järjekorras rakenduspoliitika ja poliitikarakendamise otsuseid ühes või mitmes institutsionaalses süsteemis tehakse, sageli just olukordades, mil üks või mitu erinevat institutsioonilist süsteemi on teinud sarnased otsused.

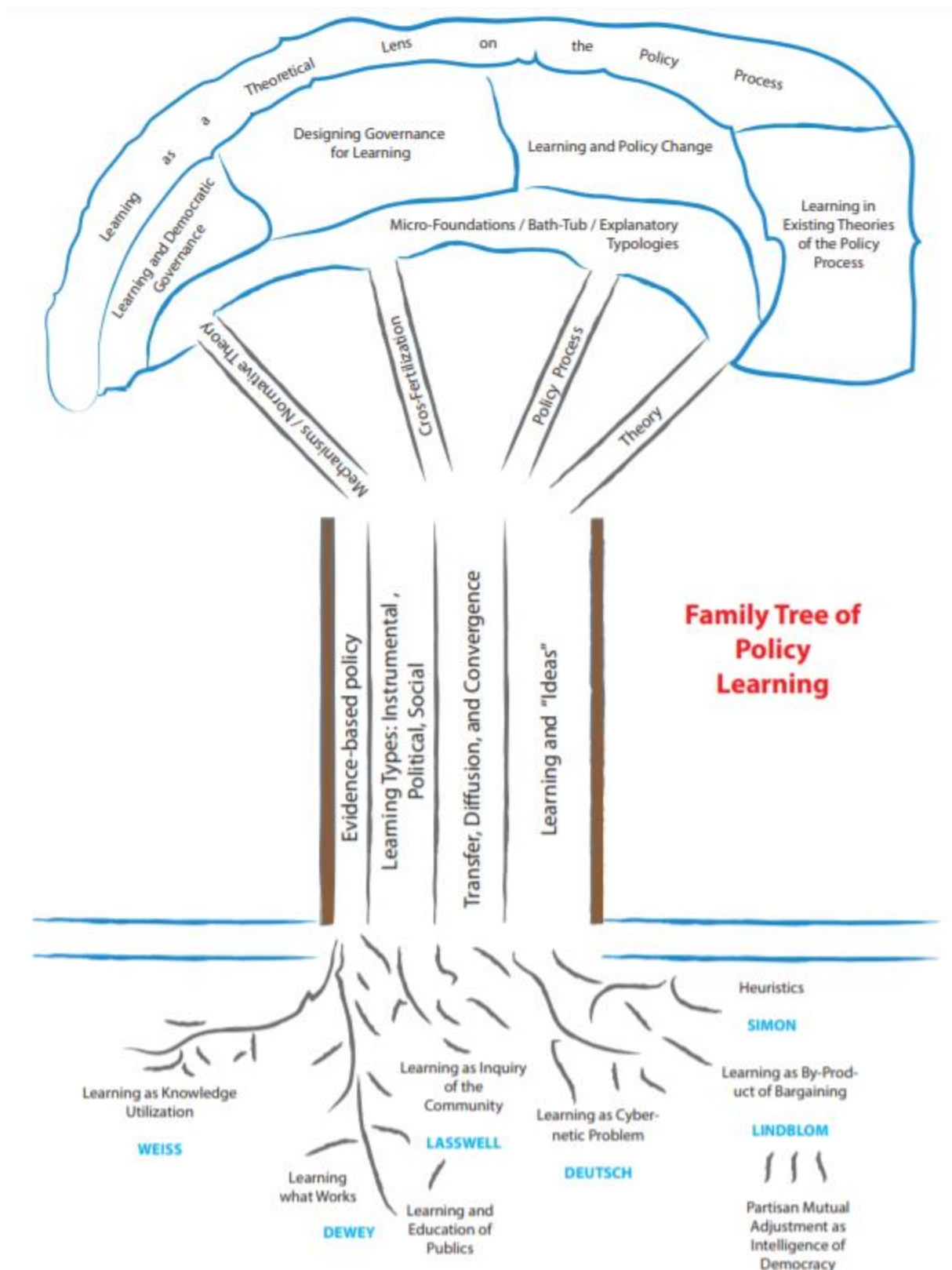
Seesugune jaotus on üpriski kasulik, sest näitab, et rakenduspoliitika õppimine ei toimu vaid ühel tasandil, vaid hõlmab nii suuremaid kui ka väiksemaid poliitilisi toimijaid, kelle roll mingisuguste otsuste tegemisel suuremat või väiksemat rolli mängib. Mõistmaks, miks mingisugune poliitika loodi või kuidas selleni jõuti, ei pruugi piisata loomeprotsessi vaid ühe, näiteks mikrotasandi, teooria abil analüüsimisest, sest üksiku toimija roll antud protsessis võib osutuda ebaoluliseks. Olulisemaks võib hoopis osutuda poliitika loomeprotsessi otsuste jada,

mille korral on vajalik makrotasandi vaatenurk. Kõige sagedamini võibki rakenduspoliitika õppimise uuringuid kritiseerida selle poolest, et need kipuvad olema ühevaatelised ning kasutavad või arvestavad korraga ainult ühe poliitikaloome nüansiga (näiteks, poliitikaloome töörühmade koosolekud) ja ei keskendu protsessi laiemale vaatele (näiteks, millised otsused ja sammud poliitikaloome töörühmade koosolekutele eelnesid).

Anne Loeber ja John Grin (2007) jagasid rakenduspoliitika õppimise teooriad domeenisisesteks ning domeenide vahelisteks. Domeenisisesteks klassifitseeruvad sellised teooriad, mis keskenduvad rakenduspoliitika õppimise ja muutumise uurimisele ühe konkreetse domeeni (institutsioonilise süsteemi, poliitilise üksuse) kontekstis. Domeenide vahelised on seevastu raamistikud, mille rõhuasetus on rakenduspoliitika õppimisel, mis toimub kahe erineva domeeni vahel ehk sellel, kuidas ühes poliitilises kontekstis loodud informatsiooni ja teadmisi viiakse üle teise, ajaliselt ja/või geograafiliselt erinevasse konteksti. Siinkohal oleks meelevaldne arvata, et Stéphane Moysin, Peter Scholten ja Christopher Weible (2017) tasandite jaotust silmas pidades on kõik mikrotasandi teooriaid domeenide sisesed ja makrotasandi teooriaid domeenide vahelised. Tegelikult saab kahe jaotusviisi ühitamisel ilmseks, et domeenide jaotust saab rakendada kõikidel kolmel tasandil eraldiseisvalt.

Viimaks, on rakenduspoliitika õppimise analüütilisi raamistikke korrastatud ka ajalise tekkimise järgi. Claire Dunlop, Claudio Radaelli ja Philipp Trein (2018) panid kokku rakenduspoliitika õppimise puu (**Joonis 1**), mis illustreerib rakenduspoliitika õppimise analüütiliste raamistike kujunemist ajas ning on ilmselt üks terviklikumaid ülevaateid rakenduspoliitika õppimise valdkonnast. Puult on näha nii temaatikad, millest rakenduspoliitika õppimine on välja arenenud kui erinevad perspektiivid, uuringusuundumused, teooriad, kategooriad ja õppimise tüübid (sotsiaalne, instrumentaalne, poliitiline), millest lähtuvalt me tänapäeval rakenduspoliitika õppimist analüüsime. Kuigi rakenduspoliitika õppimise valdkonda on püütud ositi korrastada, on võrdlevad analüüsid **Joonisel 1** kujutatud teooriatest ja suundumustest pigem pinnapealsed ning keskenduvad tihti vaid ühele-kahele teooriale korraga.

Joonis 1 Rakenduspoliitika õppimise valdkonna kujunemise puu

Allikas: (Dunlop, Radaelli, & Trein, 2018)

Käesolevas peatükis andis autor ülevaate rakenduspoliitika õppimise filosoofilisest ja teoreetilisest taustast, mis on oluline järgmises peatükis kirjeldatava poliitilise õppimise kontseptsiooni mõistmiseks. Poliitiline õppimine õppeprotsessina on sarnane sellele, kuidas mõistetakse õppimist rakenduspoliitika õppimise kontekstis. Teisalt on poliitiline õppimine protsess, mis hõlmab teistsuguseid toimijaid ja leiab aset teistsuguses kontekstis, mille tõttu ei saa rakenduspoliitika õppimise arusaamu poliitilise õppimise uurimiseks üks-ühele kasutada. Järgmises peatükis antakse ülevaade nendest erinevustest ja sarnasustest ning defineeritakse poliitilise õppimine.

2. Poliitiline õppimine (*political learning*)

Poliitilist õppimist on akadeemilise kirjanduse kontekstis varasemalt käsitletud eelkõige üksikisiku tasandil, määratledes seda kui indiviidi (kõige sagedamini kodaniku) tasandil toimuvat teadmiste omandamise protsessi, mille fookus on üksikisiku ühiskondlike teadmiste ja oskuste kujunemise ning arenguprotsessi uurimisel (Weinschenk, 2017). Sellistes uuringutes on vaadeldud, kuidas inimesed erinevate allikate vahendusel teadmisi poliitilistest institutsioonidest, poliitikutest, valimislubadustest, rakenduspoliitikatest, poliitikarakendamistest, poliitilistest sündmustest ja paljust muust seesugusest õpivad. Üksikisiku tasandil on selliste teadmiste liikumist jälgitud nii massimeedia (Chaffee & Kanihan, 1997), sotsiaalmeedia (Bode, 2016), presidendi kandidaatide debattide (Holbrook, 1999), formaalse haridussüsteemi (Galston, 2001) kui teiste sündmuste ja kanalite vahendusel. Uuritud on ka, millised on seesuguse õppimise initsiatiivid ehk teisisõnu, mis motiveerib ja tõhustab selliste teadmiste omandamist.

Poliitiline õppimine terminina ei ole seega akadeemilisele keskkonnale uus. Autor on seisukohal, et varasemates uuringutes kirjeldatud protsesse oleks asjakohasem nimetada kodanikuhariduseks (*civic learning*) või ühiskondlikuks õppimiseks (*societal learning*), seda nendes uuringutes uuritavate toimijate ja teadmiste tõttu. Teisisõnu on varasemates uuringutes keskendutud laiemate ühiskondlike teadmiste liikumise jälgimisele ja analüüsimisele, mitte rangelt vaadatud valitsuste ja parteidega seonduvaid ning nende tegevusse või maailmavaatesse puutuvaid teadmisi. Lisaks on nendes uuringutes õppijatena vaadeldud üksikisikuid, kellel ei ole aktiivset seost poliitikaga ehk uuritavaid ei ole valitud nende poliitilise aktiivsuse järgi. Poliitilise õppimise varasemad uuringud on olnud normatiivse alatooniga, uurides sisuliselt, kuidas individidid omandavad selliseid teadmisi, mis aitavad neil olla nii-öelda „paremad” või „halvemad” kodanikud. Peamiselt on uuritud, mida on vaja teha, et kodanikeni jõuaksid

sellised teadmised, mis tõhustaksid nende toimimist kodaniku rollis ning selle rolliga kaasnevate kohustuste täitmisel. Asjaolu, mis veelgi kinnistab autori väidet, et taolise õppeprotsessi nimetamine poliitiliseks, ei pruugi olla lõpuni põhjendatud.

Käesolevas uuringus mõistetakse poliitilist õppimist protsessina, milles poliitilised toimijad erinevatest allikatest kogutud informatsiooni põhjal võimule pääsemise ja/või seal püsimise eesmärgil järjepidevalt oma teadmisi, oskusi ja uskumusi kohandavad, assimileerivad ning korrastavad. Kontseptsioon, mis seob varasemalt poliitilise õppimisena mõistetud analüütilise raamistiku rakenduspoliitika õppimise teooriaga. Esiteks on see vajalik, sest seesuguselt defineeritud poliitiline õppimine on oluline empiirilises maailmas toimuv protsess ja peaks seetõttu olema eraldi välja toodud ka akadeemilises kirjanduses. Teiseks, võimaldab selliselt defineeritud poliitiline õppimine uurida ja kirjeldada protsesse, mis on varasemalt teadusuuringutes pigem teisejärgulised olnud ja uurida neid selliste toimijate kontekstis, kes on varem pigem mõõdukat tähelepanu pälvinud. Teisiti öeldes võimaldab selliselt defineeritud poliitiline õppimine uurida varasemalt käsitlemata teadmiste omandamist ja liikumist ka poliitikute, huvigruppide ning erakondade tasandil.

Varasemad indiiditasandi poliitilise õppimise uuringud kaardistasid erinevaid tegureid, mis suuremal või vähemal määral üksikisiku teadmiste omandamist motiveerivad. Poliitilise õppimise puhul käesolevas kontekstis on aga üks nendest teguritest fikseeritud. Sedalaadi defineeritud poliitilise õppimise definitsiooni keskpunktis on **võim, selle poole pürgimine ja seal püsimine**. Oluline tegur, mis eristab poliitilist õppimist teistlaadi ühiskondlike, sotsiaalsete, kommunikatiivsete, institutsionaalsete ja/või teiste poliitikaga seonduvate teadmiste õppimisest. Seega, kui kodanikuhariduse, sotsiaalse, ühiskondliku ja muud laadi õppimise puhul võib indiidil olla korraga mitu õppima motiveerivat tegurit, siis poliitilise õppimise puhul on üks toimijaid ühendav ja neid õppima motiveeriv tegur võimuihalus. See ei tähenda, et toimijal igasugused teised motiveerivad tegurid või eesmärgid puuduvad, vaid seda, et üks nendest teguritest peab olema soov pääseda võimule ja/või seal püsida ehk omandada positsioon poliitilises süsteemis, mis võimaldab tal oma teisi eesmäärke ellu viia.

Näiteks ei saa õppimist automaatselt pidada poliitiliseks, kui poliitiline toimija (näiteks mingisuguse erakonna liige) osaleb selle erakonna poolt korraldatud seminaridel või teistel kokkusaamistel. Pelgalt asjaolu, et toimija otsustab sellistel teisi poliitilisi toimijaid hõlmaval ja poliitilisi teemasid käsitleval üritusel osaleda, ei tähenda veel seda, et tegemist on poliitilise õppimisega, sest kõigepealt tuleb tuvastada, et selle toimija tegevus on ajendatud soovist saada

mingisugusele poliitilisele võimupositsioonile. Kui aga on võimalik tuvastada (näiteks intervjuu või küsitluse kaudu), et see poliitiline toimija osaleb sellistel üritustel seetõttu, et soovib parandada enda võimalusi osutada valituks järgmistel parlamendi valimistel, võib tema seesugust käitumist pidada poliitiliseks õppimiseks. Samuti võib see sama toimija lisaks parlamendiliikmeks valituks osutumisele nimetada ka teisi põhjusi oma osaluse selgitamiseks. Ta võib öelda, et külastab neid üritusi ka seetõttu, et omada erakonnasiseselt rohkem kontakte ning olla paremini kursis erakonna siseasjadega, et võimule pääsedes oma eesmärkide elluviimise võimalusi suurendada. Seega on tema poliitiline õppimine lisaks võimuihalusele ajendatud ka soovist olla hea meeskonnaliige ja omada oma soovitavaale võimupositsioonile väärilist poliitilist kompetentsi, mis võimaldab tal vajadusel sisuliste poliitiliste muudatuste jaoks piisavalt erakonnasisest toetajaskonda koguda.

Poliitilist toimijat võivad seega innustada korraga mitmed tegurid, mis tema võimuihalust toetavad või mõnel juhul isegi selle üle domineerivad. Võimule pääsemine või seal püsimine, ei pruugi seega olla toimija eesmärk iseeneses, vaid saavutus, mis võimaldab tal omakorda ellu viia teisi veelgi suuremaid või väiksemaid eesmärke. Poliitilise õppimise kontekstis on võim seega mõtestatud sarnaselt Machiavelli arusaamale, kes nägi võimu strateegilisest ja detsentraliseeritud perspektiivist ning defineeris võimu vahendi, mitte ressursina (Sadan, 2004). Eelkõige seetõttu, et üldise eelduse kohaselt ei otsi poliitilised toimijad võimu seetõttu, et neil on sellest puudus ja nad tahaksid et neil oleks rohkem võimu, vaid seetõttu, et võimupositsioonil olemine võimaldab neil saavutada mingisuguseid teisi eesmärke. Võimuihalus on seega üks oluline eeldus, mille tuvastamine poliitilise õppimise uurimisel on oluline, kuid mille esinemine ei välista ka teiste motiveerivate tegurite olemasolu. Näiteks ei ole parlamenti pürgivate poliitikute eesmärk enamasti pelgalt valituks osutamine, vaid soov viia läbi muutusi ühiskonnas, mis on ajendatud nende endi ning neid ümbritseva kogukonna (valijate) huvidest.

Võimu nimel õppimise kontseptsioon ei ole iseenesest uudne, sest nagu eelmises peatükiski mainitud, siis ka rakenduspoliitika õppimise puhul peetakse toimijate üheks oluliseks motivaatoriks soovi tagada võimul püsimine ja piisav mõjuvõim, mis võimaldab erinevaid rakenduspoliitika kujundamise protsesse enda kontrolli all hoida (Moyson, Scholten, & Weible, 2017). Võimuihalust on seega akadeemilises kirjanduses varemgi laiemalt tunnustatud kui olulist faktorit, mis mõjutab poliitilise sfääri erinevaid dünaamikaid ja selles tegutsevate toimijate käitumist. Kusjuures oluline on mainida, et mitte igasugune püüd saavutada võimu ei viita poliitilisele õppimisele, vaid poliitilise õppimise tunnuseks on püüd saavutada võimu

poliitilistes institutsioonides ja organisatsioonides (erakonnad, volikogud, parlamendid, valitsus, komisjonid jne).

Võimuihaluse kesksus toimijate motivaatorite seas tõstatab ühtlasi nende ratsionaalsuse temaatika. Rakenduspoliitika õppimine on põhistatud pragmatismil ja eeldab õppivate osapoolte ratsionaalsust, sest igasugust võimule pürgimist või seal olemist võib üldiselt pidada toimija teadlikuks tegevuseks. Teisiti väljendudes on äärmiselt ebatõenäoline, et mõni poliitiline toimija lihtsalt juhuslikult satub võimule, eriti kui tegemist on kollektiiviga. Võib eeldada, et see toimija on siiski varem ka selleks midagi ise ette võtnud, et soovitud võimupositsioonile pääseda. Nii defineeritaksegi rakenduspoliitika õppimist ennekõike sihistatud püüdena varasema kogemuse ja uue informatsiooni põhjal rakenduspoliitikate sisu, eesmärgi ja/või tehnikaid kohandada (Hall, 1993). Poliitilise õppimise puhul on olukord keerulisem, sest **õppimine võib toimuda nii indiviidi kui kollektiivi tasandil**, mistõttu ei ole poliitilise õppimise puhul võimalik selgelt öelda, et tegemist on üdini ratsionaalse protsessiga.

Käesoleva uurimistöö kontekstis on fookuses eelkõige poliitiline õppimine kollektiivi tasandil, sest vaatluse all on poliitiline õppimine erakondade kontekstis. Sarnaselt rakenduspoliitika õppimisele võib siingi kollektiivset õppimist pidada ratsionaalseks ja kaalutletud tegevuseks. Tulenevalt sellest, et poliitiline õppimine võib toimuda ka üksikisiku tasandil, võib poliitilist õppimist näha kahedimensioonilise protsessina, mis lähtub duaalse töötlemise teooriast (*dual-processing theory*) ega välista õppimise protsessides ka juhuslikkust. Duaalne töötlemine tähendab, et eristatakse tugevused ja nõrkused kahe kognitiivse süsteemi vahel, millest kummalgi on oma funktsioon (Kokis, Macpherson, Toplak, West, & Stanovich, 2002). Esimene neist on ratsionaalne ning teine ebaratsionaalne, alludes nälja ja janu tundele ning nii seksuaalsetele kui muudele ihalustele, mille täitmine tekitab inimeses naudingut. Selline ebaratsionaalsuse printsiip kajastus ka rakenduspoliitika õppimise puhul, kui Herbert Simon (1947) tõi välja, et mõnikord võivad üksikud poliitilised toimijad otsuste tegemisel valida rahuldust pakkuvad lahendused ratsionaalsete asemel.

Tänapäevased duaalse õppimise uuringud eristavad automaatset (heuristiline töötlemine) ja kontrollitud (analüütiline töötlemine) ajutegevust (Stanovich, 2012). Automaatne aju osa vastutab spontaansete, ebateadlike ja pingeabade assotsiatsioonide eest, mida optimeerivad kognitiivsed oskused ja kriitiline mõtlemine, mille koostoimel tekib kontrollitud ajutegevus (Evans & Stanovich, 2013). Poliitilise õppimise kontekstis, kus õppijaiks ei ole mitte ainult kollektiivid, vaid ka individid, ei saa lähtuda, et õppimine on ainuüksi toimijate teadlik ja

ratsionaalne tegevus. Seda just indiviidide puhul, kes koguvad end ümbritsevast keskkonnast informatsiooni nii automaatselt kui kontrollitud töötlemiseks. Automaatselt töödeldud informatsiooni põhjal kujuneb toimijal alateadlik uus teadmine, mida ta kasutab eelkõige pingelistes olukordades, kus otsuseid tuleb teha lühikese aja jooksul ja automaatne ajutegevus on domineeriv (Witting, 2017). Sellistes olukordades võib toimija reageerida ebaratsionaalselt, tuginedes automaatselt töötleva aju genereeritud automaatselt esile kerkivatele alateadlikele ja kõhklematutele probleemi lahendamise strateegiatele (Kahneman & Klein, 2009). Need strateegiad on toimija varasemalt end ümbritsevast (poliitilisest) keskkonnast kogutud informatsiooni põhjal alateadlikult sünteesinud. Protsess, mida võibki pidada alateadlikuks, juhuslikuks ja/või ebaratsionaalseks poliitiliseks õppimiseks.

Üksikisiku juhuslik ja ebaratsionaalne õppimine on akadeemilises mõistes keeruline nähtus, sest selle empiiriline uurimine on raske. Esile kerkivad nii operatsionaliseerimise kui ligipääsu küsimused, millele vastamine jääb tuleviku teadustööde kanda. Kuivõrd käesoleva magistr töö kontekstis uuritakse poliitilist õppimist erakondade ehk kollektiivide tasandil, ei ole teadmiste juhuslik õppimine niivõrd relevantne. Ebaratsionaalne õppimine kollektiivide puhul on välistatud, mistõttu on poliitiline õppimine antud uurimistöö kontekstis eelkõige ratsionaalne ja kontrollitud protsess, milles osalejad on oma tegevustest teadlikud. Erakondade puhul räägime me ennekõike kollektiivide kui organisatsioonide õppest. Organisatsiooniline õppimine on üldjuhul mitmetasandiline protsess, mis algab individuaalse õppimisega, kujunedes sealt edasi kollektiivipõhiseks õppimiseks ning sealt edasi kogu organisatsiooni kui terviku õppimiseks (Crossan, White, & Ivey, 1999). Kindlasti ei saa välistada, et ebaratsionaalne õppimine mingil määral mõjutab ka kollektiivse poliitilise õppimise protsesse, kuid ilmselt on tegemist pigem marginaalse mõjuga.

See tähendab, et isegi kui erakondade liikmed õpivad individuaalselt ja automaatselt end ümbritsevast keskkonnast, on selliste automaatselt tekkinud teadmiste edasi andmine teistele erakonna liikmetele väga ebatõenäoline. Seda seetõttu, et see eeldaks omakorda teiste erakonna liikmete automaatset õppimist teiste liikmete käitumisest, mis omakorda eeldaks, et need liikmed veedavad piisavalt palju koos aega, et sellised protsessid tekkida saaks. Praktikas on ilmselt siiski erakonna liikmete omavaheline ebaratsionaalne õppimine vähetähtis ja temaatika järgmiste uurimistööde tarbeks. Seega kuigi indiviidi õppimist võib pidada osaks erakondade kui tervikute õppimisest, on ta siiski väikseim osa sellest protsessist ning käesolevas uurimistöös indiviidi rollile erilist tähelepanu ei pöörata.

Poliitilise õppimise kontekstis omandatakse **teadmisi, mis võimaldavad või toetavad toimija võimule pääsemist**. Näiteks vaadeldakse poliitilise õppimise raames, kuidas liiguvad poliitilisel väljal teadmised retoorikast, kampaaniastrateegiatest, poliitilisest kommunikatsioonist, veenmisest, poliitilistest võtetest, valitsuste ja parteidega ning nende tegevuse või maailmavaatega seonduvast ja teistest võimule pääsemisel olulist rolli mängivatest oskustest või nüanssidest. Kitsamalt on õpitavaid teadmisi poliitilise õppimise puhul piiritleda keeruline, sest poliitika valdkond on laiahaardeline ja keeruline on otsustavalt öelda, kas võimule pääsemisel ehk valituks osutumisel on otsustav roll näiteks kampaaniastrateegiate või rakenduspoliitiliste lahenduste tundmisel. Poliitiline õppimine on temaatikate poolest võrreldes rakenduspoliitika õppimisega seega laiahaardelisem, hõlmates endas suuremal hulgal erinevaid teadmiste tüüpe, sest rakenduspoliitika õppimine vaatab kitsamalt erinevate valdkondade rakenduspoliitikatega seonduva informatsiooni levimist ühest kontekstist teise.

Nii nagu igasuguse õppimise puhul, on siingi oluline välja tuua, kuidas need teadmised liiguvad ning kes neid õpivad. Üldiselt on juba eelnevalt välja toodud poliitilise õppimise eesmärgi ja teadmiste tüübi kirjelduse põhjal selge, et poliitiliselt õpivad **toimijad, kes on pürgimas mingisugusele poliitilisele võimupositsioonile või soovivad juba olemasolevat võimupositsiooni hoida või tugevdada**. Sageli on sellisteks toimijateks erakonnad ja erakondade liikmed, valimisliidud, huvigrupid, poliitikud või teised toimijad, kes mingisugust poliitilist võimupositsiooni taotleavad. Näiteks rakenduspoliitika õppimise protsessid toimuvad seevastu eelkõige riigi tasandil ja teadmiste liikumist jälgitakse põhiliselt erinevate institutsioonide, töögruppide, ametnike ning teiste sääraste toimijate tasandil. Samas on selge, et kuna poliitikas osalejad on omavahel seotud, võib esineda olukordi, kus üks ja sama toimija on ühtlasi rakenduspoliitika ja poliitika õppija.

Näiteks võib eelneva põhjal järeldada, et poliitiline õppimine toimub erakondade sees, sest sinna on koondunud toimijad, kelle eesmärk vähemal või rohkemal määral on saada võimule. Samas, on üheks erakondade võimule pürgimise lahutamatuks osaks valimisprogrammide koostamine ja teatud juhtudel võib erakondade programmi loome protsessides selgelt näha hoopis rakenduspoliitika õppimisele iseloomulikke tunnuseid. Eriti on seda näha valimisprogrammide kokkupanemisel, mil koostatakse poliitilisi lubadusi ehk rakenduspoliitika, mida võimule saades rakendada plaanitakse. Lubaduste välja töötamise protsess võib hõlmata nii selles osalejate tutvumist teiste riikide kogemuste ning praktikatega kui erakonnasiseste ja -väliste huvigruppide (naisorganisatsioonid, noorteühendused/-kogud,

valdkonna spetsialistid) kaasamist. Analoog protsessidele, mis tavapäraselt leiavad aset riiklikes institutsioonides rakenduspoliitikate loomisel ja korrastamisel.

Teadmised, mida võimule pürgivad poliitilised toimijad õpivad, tulevad poliitilise õppimise puhul **enamasti teistelt poliitilistelt toimijatelt, nende poolt loodud teostest, enda kogemusest või muudest allikatest, mis kajastavad võimule pürgija jaoks olulist informatsiooni**. Eelduslikult võib arvata, et poliitiline õppimine on eelkõige sotsiaalne ja toimub poliitiliste toimijate omavahelise interaktsiooni kontekstis, kuid kindlasti hõlmab ta endas ka hulgaliselt teistsuguseid õppimise vorme, mille analüüsimine nõuaks eraldi uurimistööd. Näiteks rakenduspoliitika õppimise puhul on erinevaid õppimise vorme kirjanduses uuritud ja välja toodud üpris palju: Claire Dunlopi ja Claudio Radaelli (2013) refleksiivne õppimine (*reflexive learning*), episteemilised kogukonnad (*epistemic communities*), hierarhia vari (*shadow of hierarchy*) ning kauplemine ja sotsiaalne interaktsioon (*bargaining and social interaction*); sotsiaalne õppimine (*social learning*) (Hall, 1993); poliitika ühtlustumine (*policy convergence*) (Knill, 2005; Kerr, 1983); poliitika difusioon (*policy diffusion*) (Braun & Gilardi, 2006; Simmons, Dobbin, & Garrett, 2006; Shipan & Volden, 2008; Gilardi, 2012); poliitika ülekanne (*policy transfer*) (Obinger, Schmitta, & Starke, 2013; Mossberger & Wolman, 2003; Dolowitz & Marsh, 2000); *lesson-drawing* (Stone, 2001) ja mitmed teised.

Ei ole välistatud, et poliitiline õppimine võib aset leida ka enne seda, kui konkreetne uuritav toimija jõuab otsuseni, et tal on mingisugusel põhjusel vaja saavutada mingisugune poliitiline võimupositsioon. Seetõttu võivad valituks osutumiseks tähtsaks kujuneda needki teadmised, mida toimija õppis enne võimule saamise soovi esile kerkimist. Kuigi sel juhul ei olnud õppimise hetkel tegemist poliitilise õppimisega, sest toimija ei soovinud sel ajal võimule saada, saab toimija sellist tegevust tagantjärele pidada poliitiliseks õppimiseks. Siinkohal on paslik meenutada rakenduspoliitika teooria osas välja toodud õppimise uurimistöid puudutavat ajalise määratluse kriitikat. Õppimist uurivate uuringute puhul on väga keeruline paika panna uuritavat ajalist perioodi ehk määrata, millal õppimine algas ja lõppes (Weible, et al., 2011). Üldjuhul võib arvata, et poliitiline õppimine toimub põhiliselt siis, **kui toimija ei ole poliitilisel võimupositsioonil, tema positsioon on nõrgenenud või ta soovib enda poliitilist mõjuvõimu suurendada**. Oluline ongi aga silmas pidada, et kuna sarnaselt rakenduspoliitika loomeprotsessile, ei ole poliitilise õppimise protsess lineaarne ja teadmised, mis võimule püüdlemise hetkel oluliseks osutuvad, võis toimija omandada ka enne seda, kui ta oma võimusoovi teadvustas või väljendas.

Rakenduspoliitika ja poliitiline õppimine toimuvad seega reeglipäraselt poliitiliste protsesside erinevates etappides. Rakenduspoliitika õppimisega tegelevad toimijad enamasti juba võimul olles ehk valitsedes, mil võimalus rakenduspoliitika loomeprotsesse kujundada ja sellest johtuvalt vajadus õppida, on suurim. Toimijad püüavad muutavas keskkonnas rakenduspoliitika eesmäärke või tehnikaid vastavalt varasemale kogemusele ja uuele informatsioonile kohandada, et need nii rahvale kui teistele olulistele osapooltele sobiksid ning seeläbi toimija võimul püsimise tagaksid. Rakenduspoliitika õppimise vajadus tekib ühest küljest valitsemise kohustuste tõttu ja teisest küljest vajadusest olemasolevat võimu legitimeerida. Poliitiline õppimine seevastu on eelduslikult intensiivsem olukorras, mil toimija ei ole veel võimule pääsenud, vaid pürgib selle poole. Sellises olukorras on edukate valimiskampaaniate läbi viimiseks ja toetajaskonna kasvatamiseks vajalike oskuste ning teadmiste vajadus kõige suurem, mistõttu on toimija ka sedavõrd rohkem motiveeritud neid omandama.

Kindlasti ei saa väita, et poliitiline õppimine lõpeb võimule pääsemisega ja võimul olles seda enam ei toimu. Esiteks on poliitiline keskkond pidevas muutuses, mis tähendab, et kõik selles olevad toimijad peavad võimu hoidmiseks muutustele vastavalt kohanduma. Samuti võib tal olla ambitsioon saada veelgi mõjuvõimsamale positsioonile. See võib omakorda tähendada, et toimija varasemal kogemusel või informatsioonil põhinevad teadmised võivad mingisuguses olukorras osutuda ebapiisavaks, millest lähtuvalt võib tal uuesti tekkida vajadus poliitiliseks õppimiseks. Teiseks on demokraatlikule riigikorraldusele omaseks regulaarsed valimised, mis tähendab, et iga teatud fikseeritud perioodi tagant peab võimul olev poliitiline toimija oma positsiooni ja sellel püsimist kaitsma. Samuti võib ette tulla erinevatest kriisidest tingitud erakorralisi valimisi või võimuvahetust, mis taaskord panevad toimija olukorda, kus võimu säilitamiseks võivad vajalikuks osutuda uued teadmised või millest hiljem tagantjärele õpitakse. Samas ei ole selline õppimisvajadus sama intensiivne kui juhtudel, mil varasemal kogemusel põhinevad teadmised täielikult puuduvad.

Rakenduspoliitika õppimise puhul peetakse õppimise tulemuseks sageli poliitika muutust (*policy change*). Osaliselt on selle taga ilmselt praktiline vajadus, sest õppimine eeldab justkui mingisugust nähtavat tulemust ja mingisuguse muutuse asetamine protsessi tulemiks, muudab selle protsessi paremini mõõdetavaks. Sõnastades läbi küsimuse, kuidas empiirilisel näidata õppimist juhul, kui muutust ei toimunud? Niisiis ei toimu poliitiline õppimine ainult siis, kui sellele järgneb mingisugune muutus, vaid õppimine on toimunud ka juhul, kui poliitiline toimija on saanud uut informatsiooni, selle omaks võtnud ning sellest lähtuvalt otsustanud, et

tema senised praktikad muutmist ei vaja. Uus informatsioon ja teadmised võivad seega suunata poliitilist toimijat seni rakendatud poliitilisi võtteid, taktikaid, retoorikat, strateegiaid ja muud sellist olukorra parandamiseks muutma või vastupidi kinnitada, et seni kasutusel olevad meetmed on seatud eesmärkide saavutamiseks efektiivsed ning muutust ei vaja.

Poliitilise õppimise protsessi tulemiks võib, kuid ei pruugi olla muutus ja õppimise protsess ei lõpe toimija võimule saamisega, vaid jätkub. Siinkohal vajab olulise nüansina välja toomist, et poliitilise õppimise puhul võib õppiv toimija ühtlasi olla ka õpetav toimija. Eriti juhtub seda olukorras, kus toimija on juba võimule pääsenud, sest võimule saamisel on toimija lisaks uute teadmiste omandamisele seda ise oma kogemuse kaudu ka juurde tootnud. Uue informatsiooni ammutamine ja teatud tüüpi teadmiste omandamine ei ole seega mitte ainult oluliseks komponendiks võimu saavutamisel ning võimul püsimisel, vaid võim koondab ka ise uusi informatsioonikilde, olles seeläbi ka ise uute teadmiste looja (Foucault, 1980). Loodud uut teadmist, antakse omakorda edasi teistele poliitilistele toimijatele ja vastupidi.

Poliitilise õppimise protsess, mida käesolevas magistritöös kirjeldatakse, **toimub poolavalikus keskkonnas**. Seda ennekõike seetõttu, et käesolevas uurimistöös uuritakse poliitilist õppimist kollektiivide tasandil. On selge, et juhul, kui uurimisobjektiks oleksid individid, toimuksid õppeprotsessid peamiselt erasfääris, mille puhul on nii nähtavus kui ligipääs veelgi problemaatilisemad. Kollektiivi kontekstis on tegemist poolavaliku keskkonnaga sellepärast, et see hõlmab peamiselt kodanikuühiskonna toimijaid, kes on küll avalikus ja kolmandas sektoris nähtavad, kuid kelle õppimisega seotud tegevused on enamasti peidetud. Nähtav ja sisuliselt avalik on poliitiline õppimine selles protsessis ise osalejatele. Näiteks erakondade puhul ei ole alati avalikkusele või sageli isegi erakonna kõikidele liikmetele nähtav, kuidas sünnivad kampaaniastrateegiad või muud poliit tehnoloogiliselt tähtsad strateegilised valikud. See omakorda tähendab, et poliitilise õppimise uurimisel võib empiiriliste materjalide kogumine osutuda eelkõige ligipääsetavuse takistuste tõttu keeruliseks. Teisalt on ka rakenduspoliitika õppimise puhul olukordi, mil õppimine ei ole avalikkusele nähtav, kuid sellegipoolest on seda nähtust teaduskirjanduses edukalt uuritud.

Rakenduspoliitika õppiminegi on seega ennekõik poolavalik protsess. Rakenduspoliitikate loomine ja kujundamine leiab ennekõike aset riigi institutsioonides, mis on oma olemuselt avalikud ja sageli ongi näiteks töögruppide protokollid või tegevused avalikkusele nähtavad. Samas esineb sageli takistusi ning alati ei pruugi ka parima soovi korral olla võimalik uurida või näha, kuidas rakenduspoliitikaid kujundavates institutsioonides õppimise protsessid

praktikas toimuvad (näiteks rakenduspoliitikate kujundamine valitsuse suletud nõupidamistel). Rakenduspoliitika õppimise protsess on samuti eelkõige nähtav selles osalejatele, mistõttu võib selle protsessi konteksti pidada ka ekspertavalikkuseks, sest rakenduspoliitika kujundamisse kaasatud ekspertidel on nii ligipääs kui võim neid protsesse mõjutada.

Kokkuvõtvalt sarnanevad käesoleva magistritöö kontekstis rakenduspoliitika ja poliitiline õppimine kõige enam oma vormi ja toimumise asukoha poolest. Mõlemad on poolavalikud protsessid, mis toimuvad kollektiivide tasandil ja kuigi poliitiline õppimine võib toimuda ka indiviidi tasandil, ei ole see antud töö kontekstis relevantne. Kattuvusi ja sarnasusi esineb ka teistes kategooriates, kuid on ka selgeid erinevusi, mis neid kaht nähtust lahutavad. Antud peatükis välja toodud rakenduspoliitika ja poliitilise õppimise tunnused on välja toodud **Tabelis 1**, mis kajastab nende nähtuste tunnuseid seitsmes kategoorias. Nii rakenduspoliitika kui poliitiline õppimine on kaootilised ja kontekstualiseeritud protsessid, mis tähendab, et neid on eelõige võimalik uurida juhtumiuuringute kaudu.

Tabel 1 Rakenduspoliitika ja poliitilise õppimise tunnused

Õppimise tüüp Tunnused	RAKENDUSPOLIITIKA ÕPPIMINE	POLIITILINE ÕPPIMINE
Kes õpib? (toimija)	Riik (institutsioonid, töögrupid, ametnikud jne)	Kodanikuühiskond (indiviidid, ühingud, organisatsioonid jne)
Miks õpib? (eesmärk)	Võimu legitimeerimine ja valitsemine	Poliitilise võimupositsiooni saavutamine, säilitamine ja tugevdamine
Mida õpib? (teadmiste tüüp)	Erinevate valdkondade poliitikad	Poliitilised võtted ja teadmised poliitilisest keskkonnast, mis on vajalikud võimule pääsemiseks.
Millal õpib? (ajastus)	Kui olemasolev poliitika või poliitikad on end mingisugusel põhjusel ammendanud või vajavad ülevaatamist	Kui toimija ei ole poliitilisel võimupositsioonil, tema positsioon on nõrgenenud või ta soovib enda poliitilist mõjuvõimu suurendada
Kus õpib? (asukoht)	Poolavalikkus (ekspert avalikkus)	Poolavalikkus ja erasfäär
Kuidas õpib? (õppimise vorm)	Kollektiivne õppimine	Individuaalne ja kollektiivne õppimine
Kust õpib? (allikad)	Teised riigid ja poliitilised või institutsionaalsed süsteemid ning erasektor	Teised poliitilised toimijad, nende poolt loodud teosed või muud allikad

Allikas: Autor, (2021)

Tabeli 1 puhul on oluline silmas pidada, et siin on kujutatud poliitilise ja rakenduspoliitilise õppimise ideaaltüübid ning praktikas ei ole rakenduspoliitika õppimine ja poliitiline õppimine teineteisest rangelt lahutatud protsessid. Näiteks võivad paiguti kattuda toimijad (vabakonna eksperdid või ka erakondade poliitikud võivad olla osalised rakenduspoliitika õppimise protsessis ning erakonnad ja tipp-poliitikud jätkata poliitilist õppimist ka võimul olles). Mistahes õppimine protsessina ei ole lineaarne, mistõttu ei pruugi empiirilises maailmas toimuv alati ideaaltüübile vastata. Rakenduspoliitika loomeprotsessist on seesugune ideaalmudel loodud ja varasemate uuringute empiirilised katsetused on näidanud, et säärane mudel on päriselus sageli üsna ebapraktiline.

3. Erakonnad poliitilise õppimise kontekstis

Erakondade õppimist poliitilisel maastikul on varemgi uuritud. Seda ei ole küll tehtud sellises võtmes nagu siinses töös, kuid siiski on ka varasemates uuringutes erakondi õppivate ja õpetavate kehanditena käsitletud. Käesolevale magistritööle kõige sarnasemalt on erakondade õppimist uurinud juba maitud Cathrine Needham (2010), kelle töö poliitiliste kampaaniastrateegiate rahvusvahelise levimise uurimisele keskendus. Needham nägi sarnaselt käesoleva tööga võimalust kasutada rakenduspoliitika õppimise teooriat erakondade tegevuse uurimisel. Tema uuringu üks järeldusi oli, et suured erakonnad otsivad ideid paremate kampaaniate üles ehitamiseks teistest riikidest. Oma töö kokkuvõttena esitab ta viis hüpoteesi, mis võiksid täita baaslähtekohtade rolli tulevaste ja ka siinse ideede rahvusvahelist levimist käsitleva uurimistöö kontekstis: teadmisi võetakse üle nii võimul kui opositsioonis olevatelt erakondadelt; teadmisi tuuakse üle sarnase ideoloogiaga erakondadelt; USA on domineeriv teadmisi laenav riik; teadmisi toovad üle erakonna juhid, palgaline personal ja konsultandid; kampaaniastrateegiate üle toomine suureneb aja jooksul.

Siinne magistritöö lähtub samuti mõnest eelmainitud lähtekohast, kuid erinevalt Needhami tööst leitakse, et pelgalt rakenduspoliitika õppimise või selle analüüsi raamistike kasutamine erakondadevahelise rahvusvahelise teadmiste levimise uurimiseks ei ole piisav. Niivõrd mastaapne nähtus väärib iseseisvat definitsiooni ja teooriat, mis arvestab selle spetsiifikaga. Rakenduspoliitika õppimise teooria ja selle analüütiliste raamistike kasutamine poliitilise õppimise arendamisel on igati mõistlik, sest jalgratast ei ole mõtet uuesti leiutada, kuid selle kasutamisel tuleb olla ettevaatlik ning üle tuua vaid sellised nüansid, mis aitavad poliitilist õppimist paremini mõista. Võrreldes Needhami tööga vaadeldakse siinses töös ka palju rohkemate teadmiste tüüpide levimist, kui selleks on kampaaniastrateegilised teadmised.

Todd Hartman, Charles Pattie ja Ron Johnston (2017) uurisid, kuidas erakonnad õpivad valimiste ajal varasematest valimistulemustest ja rahvaküsitlustest. Nad täheldasid, et kuigi erakonnad koostavad enamasti valimisteks üpris läbimõeldud ja konkreetset kampaaniaplaani, tuleb neil sageli ka kampaaniate ajal uue informatsiooni põhjal kampaaniat puudutavaid otsuseid teha ja oma plaane vajadusel muuta. Nad järeldasid, et kui erakond saab valimiskampaania ajal küsitluse tulemustest uut informatsiooni, siis see kohandab oma käitumist vastavalt uuele informatsioonile ning panustab rohkem kampaaniasse, kui erakond, mis uut informatsiooni ei saanud. Poliitilise õppimise ja käesoleva uurimistöö kontekstis räägib eelnev sisuliselt õpitu rakendamisest. Erakonnad õppisid uue teadmise, võtsid selle teadmise omaks, hindasid usaldusväärseks ning seejärel rakendasid ehk muutsid enda käitumist selliselt, et enda eesmärged efektiivsemalt täita.

Erakondade õppimise uurimine valimiste kontekstis on üsna populaarne. Karen Dawisha ja Stephen Deets (2006) uurisid, kuidas õpivad erakonnad post-kommunistlikest valimistest. Nad tõid välja, et pikaaegsetes demokraatiates muudetakse valimisi puudutavaid seaduseid väga harva, kuid post-kommunistlike või Nõukogude Liidu järgse kolme esimese valimise järel olid muudatused üpris sagedased. Nad väitsid, et erakonnad õppisid esimestel valimistel osalemisest ja seejärel kohandasid valimistega seonduvaid seadusi. Ühest küljest enda võimupositsiooni tugevdamiseks ja teisest küljest valimissüsteemi stabiilsemaks muutmiseks. Teiste valimiste järel tehti muudatusi juba vähem ning kolmandate valimiste järel olid post-kommunistlike riikide valimissüsteemid vaid mõõdukalt ebaproportsionaalsed, soosides ennekõike suuremaid erakondi. Nende uuring näitas, et erakonnad õpivad väga kiiresti ja see võib seletada ka erakondade süsteemide „külumist” ja elektoaraadi suurt volatiilsust post-kommunistlikel valimistel.

Erakondadele on lisaks õppivale rollile omistatud ka õpetaja rolli. Punchada Sirivunnabood (2016) uuris, milline on erakondade roll nii enda liikmete kui laiema ühiskonna poliitilistel teemadel harimisel. Ta tõdes, et kuigi erakondade primaarne eesmärk on saada võimule ja võimul olles enda ideoloogilisi eesmärgi teostada, siis sellele lisaks on erakonnad ka kodanikuühiskonna liikmed, kellele lasub ka laiem sotsiaalne vastutus. Tema uuring näitas, et erakondade õpetamise tagajärjel suurenes nii nende liikmete lojaalsus kui õppijate huvi poliitika vastu. Samuti leidis ta, et kahe tema uuritava erineva ideoloogiaga erakonna õpetamise protsess, vorm ja eesmärgid olid erinevad. Poliitilise õppimise teooria võtab arvesse, et poliitilised toimijad ei ole mitte ainult õppijad, vaid ka õpetajad. Autor toob välja, et mida kogenum on poliitiline toimija, seda suurem on tema roll õpetajana. See tähendab, et mida

pikem on toimija poliitiline staaž, seda rohkem on tal teadmisi, mida teistele toimijatele edasi anda. Poliitilise toimija õpetava rolli suurenemine ei tähenda aga seda, et väheneks tema õppija roll.

Erakondade poliitilist õppimist on seega varem akadeemilises kirjanduses käsitletud. Kõige populaarsem on õppimise sidumine valimistega ning nende teadmiste liikumise erinevast perspektiivist analüüsimine. Kuigi varasemad uuringud väidavad end uurivat erakondade õppimist, ei ole nendes detailselt erakondade sees toimuvat uuritud. Nendes uuringutes keskendutakse enam teadmiste liikumise vaatlemisele ja vähem nende liikumiste mehhanismide uurimisele. Käesolev magistritöö on seetõttu üpris unikaalne, sest püüab kaardistada protsessi ja selle erinevaid etappe, põhjuseid ja mõjutajaid. Kuigi õppimine on sageli kaootiline ja ühe juhtumi puhul kehtiv reeglipärasus ei pruugi paika pidada teise puhul, on siiski selle valdkonna uurimine oluline, sest mida enam on akadeemilises kirjanduses materjali erakondade ja poliitilise õppimise kohta, seda parem on ka meie arusaamine nende eripärast.

METOODIKA

1. Uurimiseesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva magistritöö eesmärk on rakenduspoliitika õppimise valdkonna kirjandusele toetudes poliitilise õppimise mõistena ja protsessina defineerimine, poliitilise õppimise raamistamine erakondade kontekstis ning loodud teooria seletusvõime illustreerimine EKRE näitel. Ühtaegu on töö eesmärgiks hinnata, milline on poliitilise õppimise võimalik roll PPPde ideoloogilise ja kampaaniastrateegilise ühtlustumise seletamisel ja avada diskussioon temaatika üle, mida on autori hinnangul teaduskirjanduses vähe käsitletud. Siinkohal, kus poliitilise õppimise protsess on defineeritud, koostab autor empiirilise analüüsi läbi viimise tarbeks konkreetsemad töö eesmärgist lähtuvad uurimisküsimused. Uurimisküsimustele vastamine peab võimaldama mõista erakondades toimuvaid õppimise protsesse, et neid oleks võimalik võrrelda poliitilise õppimise teooriaga ja aitama mõista, kas erakondades toimub poliitiline õppimine, kuidas see toimub ning mis on selle tulemid. Uurimisküsimused lähtuvad ka poliitilise õppimise teoreetilistest põhimõtetest, mis on kajastatud **Tabelis 1**.

Uurimisküsimused:

1. Kuidas erakonnad õpivad?
 - a. Kuidas on erakondades õppimine korraldatud?
 - b. Millistel eesmärkidel erakonnad õpivad?
 - c. Millistest allikatest erakonnad õpivad?
 - I. Milliseid allikaid peetakse usaldusväärseteks?
 - d. Millal erakonnad õpivad?
 - e. Missuguses vormis erakonnad õpivad?
 - f. Kuivõrd institutsionaliseerunud on erakonnas õppimine?
 - I. Kuivõrd teadlikult erakonnas õppimise protsesse korraldatakse?
 - g. Kuidas erakonnad õpitud teadmisi rakendavad?
 - I. Millistel juhtudel on õppimise tulemuseks muutus?
 - h. Kuidas erakonnad õpitud teadmisi säilitavad ja edasi kannavad?
2. Kuivõrd vastavad erakonnas toimuvad õppimise protsessid poliitilise õppimise tunnustele?
 - a. Millised õppimise aspektid vastavad teooria tunnustele?
 - b. Millised olulised nüansid on teooria tähelepanuta jätnud?
3. Milline on poliitilise õppimise roll PPPde ideoloogilise ja kampaaniastrateegilise käitumise ühtlustumisel?

2. Uurimisobjekt

Autori huvi poliitilise õppimise vastu on üles kerkinud PPPde jälgimise tulemusena, mistõttu on autor sellest lähtuvalt otsustanud suunata enda tähelepanu poliitilise õppimise uurimisel just paremäärmuslikku populismi esindavate erakondade uurimisele. Ideoloogiline ja poliitiline ühtlustumine ei toimu samas aga ainult PPPde seas ning seda on varemgi täheldatud, et erakonnad kasutavad oma valimiskampaaniates sarnaseid strateegiaid ja tehnikaid, kuid protsesse, mille kaudu sellised teadmised levivad väga uuritud ei ole (Needham, 2010). Paremäärmuslik populism pole küll otseselt midagi uut, kuid siiski ei ole varasemalt täheldatud selle niivõrd mastaapset ja koherentset levimist (Cox, 2017). Teisisõnu, kuigi paremäärmuslik populism on maailmavaatena juba pikalt poliitilisel maastikul olemas olnud, ei ole see kunagi varem riigiti retoorika, kampaaniavõtete ja kommuniqueeritavate sõnumite osas niivõrd ühtne olnud. Pigem on kehtinud arusaam, et erinevates kultuurides ja ühiskondades samade poliitiliste võtete kasutamine ei ole just nende samade kultuuriliste, ajalooliste ja geograafiliste iseärasuste tõttu võimalik ega mõistlik.

Oma narratiivi kohaselt on PPPd tõelise rahva esindajad. Seetõttu eelistavad nad valijatega suhtlemisel *online* kanaleid, mis võimaldavad neil saada kohest ja otsest tagasiside ning levitada oma sõnumeid nii suures mahus kui nad vajalikuks peavad (Engesser, Fawzi, & Larsson, 2017). Kommunikatiivstrateegiline võte, mida võib pidada üheks PPPde iseärasuseks, sest kuigi ka teisi ideoloogilisi vaateid esindavad erakonnad on kasutanud sotsiaalmeediat ja meediat enda valijatega kommuniqueerimisel, on PPPde taktikad nende kasutamisel selgelt erinevad ja jõulisemad olnud. Rohujuuretasandil on PPPdele omane rahuolematu rahvaga lähedase kontakti saavutamise eesmärgil võistleva, emotsionaalse, patriootliku ja lihvitud kõnekeele kasutamine ning enese peavoolumeedia ja eliidi poolt rõhutuna kujutamine (Block & Negrine, 2017). Selline PPPde retoorika ja kommunikatsioon on kujunenud väga edukaks vahendiks nii tähelepanu, häälte kui mõjuvõimu suurendamisel. On leitud, et paremäärmuslike populistide negatiivse alatooniga kampaaniad saavad meedias palju enam tähelepanu, kui kampaaniad, mis propageerivad positiivseid sõnumeid (Gerstlé & Nai, 2019).

Eestis esindab paremäärmuslikku populistlikku maailmavaadet ja kasutab eelkirjeldatud kommunikatiivstrateegilisi võtteid Eesti Konservatiivne Rahvaerakond. Seetõttu on just EKRE ka käesoleva uurimistöö uurimisobjektiks. EKRE loodi 2012. aastal mitme erineva organisatsiooni ja liikumise ühinemisel. Ametlikult sündis EKRE Eestimaa Rahvaliidu ja Eesti Rahvusliku Liikumise liikmete ühinemisel, kuid sinna olid kaasatud ka mitmed eurovastase

kampaania ja erinevad valimisliitude inimesed. Erakonna esile kerkimine oli ajendatud sellest, et Eestis puudus erakond, mis oleks nii rahvuskonservatiivne kui ka euroskeptiline. Sarnaselt teistele PPPdele on EKRE väga kiiresti arenenud arvestatavaks poliitiliseks jõuks, mille organisatsiooni struktuur ja korraldus sarnandevad teistele PPPdele (karismaatiline liider, madalama taseme liikmeid aktiivselt kaasav struktuur, jne.). Erakonna populaarsuse kasvule on ühtlasi kaasa aidanud 2014. aastal Riigikogu poolt heaks kiidetud Kooseluseaduse vastu võtmine ning 2015.-2016. aastal kestnud migratsioonikriis (Saarts, Jakobson, & Kalev, ilmumas). EKRE ametlik eelkäija Eestimaa Rahvaliid oli tsentristlik konservatiivse maailmavaatega maainimeste huve esindav erakond, mille põhiväärtused paljuski EKREsse üle kandusid. Lisaks ideoloogilisele põhjale päris EKRE Rahvaliidult ka tugeva ligi 8000 liikmega regionaalselt ulatusliku massipartei tüüpi organisatsiooni (Saarts, Jakobson, & Kalev, ilmumas).

Üheksa aastaga on EKRE arenenud Eesti mõistes omanäoliseks erakonnaks, millel on palju ühiseid jooni teiste PPPde ideoloogiliste seisukohtade ja organisatsioonilise profiiliga. Ideoloogiliselt põhineb EKRE nativismil, traditsioonilistel pereväärtustel, liberalismivastasusel ja populismil (Kasekamp, Madisson, & Wierenga, 2019; Saarts, Jakobson, & Kalev, ilmumas). Sarnaselt teistele PPPdele on EKRE väga edukalt ära kasutanud erinevaid sotsiaalmeedia ja *online* võimalusi enda seisukohtade propageerimiseks ning inimeste poliitilisse diskussiooni kaasamiseks (Kasekamp, Madisson, & Wierenga, 2019). Samuti kasutab EKRE väga aktiivselt nii oma Facebooki lehekülge, mitmeid väiksemaid, sageli regiooniti jaotatud grupe, ning enda loodud Uute Uudiste meediaportaali. Sarnaselt teistele PPPdele on ka EKRE eelkõige silma paistnud negatiivsete narratiivide propageerimise ja enese jõuliselt eliidiga vastandava retoorika poolest.

3. Andmekogumismeetod

3.1 Meetodi valik

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutatakse individuaalset poolstruktureeritud osalusintervjuud. Individuaalne poolstruktureeritud osalusintervjuu on antud kontekstis asjakohane, sest tekitab vabama õhkkonna kui see on struktureeritud intervjuu puhul. Samas annab see vajaliku struktuuri, mida ei paku struktureerimata intervjuu, mille puhul on suur oht teemast kõrvale kaldumiseks ning kuivõrd käesoleva töö näol ei ole tegemist kogemusuuringu või mõne muu säärasega, vaid konkreetse temaatika uurimisega, ei ole struktureerimata

intervjuu sobiv vahend uurimisprobleemi lahendamiseks. Alternatiivina võib poliitilise õppimise uurimiseks kasutada ka vaatlust, kuid see eeldab ligipääsu erakonnasisestesse protsessidesse, mis autoril puudub. Seetõttu ei ole vaatluse kasutamine antud töö puhul võimalik. Poolstruktureeritud intervjuu pakub piisavalt vaba õhkkonda, et tagada respondentide avatus, mis on oluline, sest intervjuerija soovib rääkida erakonnasiseselt toimuvatest protsessidest, mida avalikkusega väga sageli ei jagata. Seetõttu on vajalik, et respondendid tunneksid end turvaliselt ja räägiks avatult nii oma tegevustest kui nende tagaplaanidest. Samuti võimaldavad sedalaadi intervjuud autoril uurida, milliseid olulisi teemasid puutuvad nüansse respondendid ise esile toovad ning esitada täpsustavaid küsimusi nende mõistmiseks.

Individuaalsete poolstruktureeritud osalusintervjuude nõrkuseks võib mõistagi pidada nende ajamahukust. Sellised intervjuud nõuavad intervjuerijalt põhjalikku temaatilist ettevalmistust ja hiljem mahukat kogutud materjalide transkribeerimist ning analüüsi (Adams, 2015). Käesoleva uurimistöö kontekstis ei ole ajamahukus probleemne, sest intervjueritakse väikest EKRE eliiti kuuluvat inimrühma, mille tõttu võib valitud andmete kogumise meetodit pidada adekvaatseks. Intervjuude tarbeks koostas autor igaks intervjuuks eraldi intervjueritavate kaardi, mille põhi kajastub **Lisas 1**. Intervjueritavate kaardil kajastuvad kuus teemat ja küsimused, mille eesmärk on aidata autoril vestlusi teemakohastena hoida. Intervjueritavate kaardid on poolstruktureeritud intervjuude puhul tavapäraseid abivahendid, seega ei ole tegemist millegi uudsega. Lisaks põhjendab intervjueritavate kaardi kasutamist autori ehk intervjuerija varasema kogemuse puudumine intervjuude läbi viimisel.

3.2 Meetodi rakendamine

Intervjuud viidi läbi perioodil 29.03.2021-04.05.2021. Intervjuud toimusid veebiplatvormi Zoom vahendusel, sest uuringu valmimise hetkel kehtinud COVID-19 pandeemia¹ piirangutest lähtuvalt, ei olnud füüsilised kohtumised soovitatud. Ühest küljest oli Zoom veebikeskkonna kasutamine intervjuude läbi viimiseks mugav, sest see võimaldas vestlust automaatselt süsteemisiseselt salvestada. Teisalt väärib mainimist, et selle keskkonna kasutamisel esines kohati mõningaid tehnilisi probleeme, mis ei mõjuta otseselt uurimistöö tulemusi, kuid raskendasid mõneti kogutud materjali transkribeerimisprotsessi (kõnede katkemine,

¹ COVID -19 pandeemia on kiiresti leviva koroonaviiruse SARS-CoV-2 tekitatud haiguse puhang, mis avastati 2019. aastal Hinnas Wuhanis. 2020. aasta veebruari lõpus jõudis koroonaviirus SARS-CoV-2 ka Eestisse ning 11.03.2020 liigitas Maailma Terviseorganisatsioon selle pandeemiaks.

mõnesekundilised lüngad intervjuude salvestustes). Ühel juhul oli vajalik intervjuu jätkamine telefonikõne teel, sest halb interneti ühendus ei võimaldanud vestlust Zoom keskkonnas jätkata. Samas on need probleemid, mis võinuks esineda ka füüsilistel kohtumistel (ootamatud helid taustal, salvestusvahendi mahu täitumine, või muu seesugune tehniline probleem).

Intervjuud olid poolstruktureeritud, neis lähtuti intervjuu kaardil tõstatatud küsimustest, kuid küsimuste järjekord ja sõnastus varieerusid lähtuvalt vestluse kulust ja respondentide vastustest. Intervjuude alguses kiputi rääkima ka teemavälistel teemadel, mis võimaldas intervjuueeritaval rohkem avaneda ja end turvaliselt tunda. Iga respondendi puhul kerkisid mõistagi esile erinevad perspektiivid ja rõhuasetused, millega intervjuueerija kaasa läks. Selline paindlikkus on antud töö kontekstis oluline, sest tegemist on avastava juhtumiuuringuga ning kuigi autor on loonud teoreetilise raamistiku teema piiritlemiseks, on praktikat tundmata keeruline ette näha, millised nüansid võivad veel oluliseks osutuda. Üldiselt püsisid respondendid teemas ja ülemäärast teema juurde tagasi suunamist ei vajanud. Intervjuud kestsid tavaliselt keskmiselt neljakümnest minutist pooleteise tunnini.

4. Valim

Uuringu üldkogumi moodustasid inimesed, kes olid e-äriregistri andmetel uurimistöö valmimise hetkel:

- a) EKRE liikmed;
- b) olnud EKRE-s vähemalt 7 aastat;
- c) kuulunud vähemalt ühte EKRE juhatuse koosseisu.

Autor kehtestas 7 aasta kriteeriumi, et vältida selliste EKRE liikmete valimisse sattumist, kes on erakonnaga hiljuti liitunud ning ei pruugi olla kursis selles toimuvate protsessidega algusaastatel. Algusaastate erakonna toimimise tundmine on oluline, sest võimaldab respondentidel kirjeldada ka võimalikke ajaga neis protsessides toimunud muutusi. Kokku on EKREs sellistele kriteeriumitele vastavaid liikmeid 24. Üldkogumi selgumise järel moodustas autor sihiteadliku valimi. Esimeses järjekorras kontakteerus autor nende EKRE liikmetega, kes vastasid ülaltoodud kriteeriumitele, kuulusid EKRE juhatusse uurimistöö kirjutamise ajal ja olid esindatud ka parlamendis. Autor lähtus eeldusest, et sellistele lisakriteeriumitele vastavad EKRE liikmed on ka kõige aktiivsemalt kesksete õppimisprotsesside juures. Esialgset valimit täiendati hiljem ka intervjuueeritavate soovitustest lähtuvalt lumepalli meetodil.

Intervjueeritavatega kontakteeruti 2021. aasta märtsis ja aprillis, kõigepealt e-kirja ning hiljem telefonikõne vahendusel. Kokku pöörduti viieteistkümne üldkogumisse kuulunu poole, kellest intervjueeriti ehk valimisse kuulus 7 EKRE eliidi liiget. Intervjueeritud isikute näol on tegemist EKRE võtmefiguuridega, kes on olnud erakonna juhtimise ja kujunemise juures erakonna loomisest või algusaastatest peale. Intervjueeritud isikutelt kogutud materjali saab tingimata pidada usaldusväärseks ning need võimaldavad teha olulisi järeldusi EKREs toimuvate õppimise protsesside kohta. Oluline on välja tuua, et tegemist on ainult erakonna juhtivatel positsioonidel olevate isikutega, mistõttu ei kajastu tulemustes lihtliikmete või teiste asjaosaliste vaadet. Kindlasti võib seda pidada käesoleva uurimistöö piiranguks, kuid võttes arvesse, et antud töö eesmärk on ennekõike näidata poliitilise õppimise protsessi olemasolu ja seletada selle toimimist, ei ole protsessi lihtliikmete ja teiste vähem aktiivsete poliitiliste toimijate vaatenurgast kajastamine niivõrd oluline.

Intervjueeritud isikute profiil	
Intervjueeritud isikute koguarv	7 inimest
Intervjueeritud isikute sooline jaotumine	3 naist ja 4 meest
Intervjueeritud isikute keskmine vanus	58 eluaastat
Intervjueeritud isikute keskmine erakonna liikmeks olnud aeg	~8,3 aastat (EKRE loodi 2012. aastal)
Keskmiselt mitmesse juhatuse koosseisu on respondendid kuulunud	~3,9 koosseisu (kokku on EKREl olnud 5 juhatust)

Allikas: Autor, (2021)

5. Andmeanalüüs

5.1 Analüüsi meetod

Intervjuudega kogutud andmete analüüsimiseks kasutatakse deduktiivset ja induktiivset meetodit kombineerivat kvalitatiivset juhtumiülest sisuanalüüs. Kvalitatiivne sisuanalüüs on mingisuguse nähtuse kirjeldamiseks ja kvantifitseerimiseks mõeldud süsteemne vahend (Downe-Wamboldt, 1992; Schreier, 2012), mida kasutades pisendatakse uuritavat nähtust kirjeldavad andmed kontseptsioonideks (Cavanagh, 1997; Elo & Kyngäs, 2008; Hsieh & Shannon, 2005) kategooriate, mudelite, kontseptuaalsete süsteemide või kaartide abil (Elo &

Kyngäs, 2008; Morgan, 1993; Weber, 1990). Kuivõrd materjale koguti mitme intervjuueeritava käest ja autori eesmärk on nende räägitu põhjal aru saada, millised on EKREs toimuvad õppimise protsessid, on ühtlasi tegemist juhtumiülese analüüsiga, mis võimaldab hiljem teha ka mõningasi üldistusi EKRE poliitilise õppimise kohta tervikuna. Tekstide analüüsimisel on autori lähenemine põhiliselt manifestne, mis tähendab, et autor huvitub otseselt välja öeldust ja vähem emotsionaalsest ning kontekstist sõltuvast sisust.

5.1.1 Kategooriad ja alamkategooriad

Kvalitatiivse sisuanalüüsi teostamisele on omane kategooriate, alamkategooriate ja koodide loomine tekstide analüüsimiseks. Autor kombineerib analüüsimisel induktiivset ja deduktiivset meetodit, mis tähendab, et autor toob välja põhikategooriad ehk teemad, mille järgi ta materjali sorteerib, kuid alamkategooriad ehk alamteemad ning koodid ehk alamteemasse puutuvad peenemad nüansid selguvad kogutud andmete analüüsi käigus. Selline lähenemine on vajalik, sest empiirilise materjali kogumise eesmärgiks oli ühest küljest olemasoleva teooria illustreerimine, kuid teisest küljest ka selle täiendamine, mis tähendab, et autoril peab olema võimalik analüüsi käigus välja tuua ka poliitilise õppimise seisukohast olulisi teemasid ja nüansse, mida respondendid ise tõstatasid.

Tekstide analüüsimisel kasutatud põhikategooriad on järgmised: teadmiste tüüp, õppimise eesmärgid, õppimise protsess, õppimise allikad, õpitu rakendamine, õpitu säilitamine ja muud olulised märkused. Üldistavalt teemad, mille kaupa olid küsimused intervjuueeritavate kaardil jaotatud. Nende teemade välja toomine ja intervjuueeritavate vastuste põhjal lahti seletamine võimaldab vastata püstitatud uurimisküsimustele ja uurimiseesmärgile. Tekstide analüüsimisel eristas autor intervjuueeritavate juttu seitsme kategooria alusel ning iga kategooria alla kuulunud alateemad tekkisid teksti läbi töötamise käigus. Näiteks tekkisid kategooria õppimise protsess alla alateemad õppimise korraldus, õppimise vorm, õppimise ajastus ja õppimise institutsionaliseeritus. Nende alateemade alla tekkisid omakorda koodid ehk alateemat puudutavad nüansid, mille välja toomine või mille üle arutlemine analüüsi käigus oluline on.

Analüüsi käigus kasutatud kategooriad, alamkategooriad ja koodid kajastuvad **Lisas 2. Lisa 2** tabelis kajastatud kategooriad ja alamkategooriad on põhjalikumalt lahti seletatud järgnevas tulemusi käsitlevas peatükis.

TULEMUSED

Käesolevas peatükis kirjeldatakse intervjuude transkriptsioonide kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemusi, mida illustreerivad erinevate intervjuueeritavate anonümiseeritud tsitaadid. Kokku analüüsiti 120 lehekülje jagu transkriptsioone, mida seitsme kategooria alusel süstematiseeriti ja millest poliitilise õppimisega seonduv alamkategooriate ja koodidena välja toodi.

1. Teadmiste tüüp

Eesti Konservatiivne Rahvaerakond on aastate jooksul õppinud väga erinevaid teadmisi ja oskusi. Õpitud on nii seda, kuidas täpselt toimivad Eesti riigi erinevad ametkonnad ja institutsioonid, kui ka poliitika protsesside mõjutamise ning endale sobivaks kujundamise oskusi. Erakond loodi 2012. aastal kahe poliitilise organisatsiooni, Rahvaliidu ja Eesti Rahvusliku Liikumise (edaspidi ERL) ühinemisel. Ühinemise ajal moodustasid EKRE aktiivi erinevad endised Rahvaliidu ja ERL liikmed, mitmed euroskeptikud, valimisliitude liikmed ning uued poliitikasse tulijad. Loomise konteksti väljatoomine EKRE puhul on oluline, sest see aitab mõista, milline oli erakonna teadmiste baas erakonna loomisel ja sellest tulenevalt vajadus erinevaid teadmisi õppida. Respondendid tõdevad, et poliitiliste teadmiste mõistes ei alustanud EKRE päris puhtalt lehelt, sest paljud eelimetatud vastloodud erakonna aktiivi liikmed olid poliitikas juba kogenud ja omavahel koostööd teinud. Mitmed neist olid varemgi korraldanud erinevaid kampaaniaid, osalenud valimistel, kuulunud erakonda või mõnda esinduskogusse.

Noor EKRE valdas seega juba teatavat poliitilist kompetentsi ning olemas olid ka teadmised sellest, kuidas organisatsiooni üles ehitada ja juhtida. Samuti oli erakonnal tugev ideoloogiline põhi ning vastsündinud EKRE liikmeid ühendas konservatiivne maailmavaade, sealhulgas rahvuslus, euroskeptilisus, migratsioonivastatus, kristlik usk ning traditsioonilised pereväärtused. Samas olid EKREga liitunud nii-öelda „puhtad lehed”, kellel ei olnud kogemust ei poliitika ega erakonnas olemisega. Seesugustel „puhastel lehtedel” tuli õppida nii valimistel osalemist kui programmiloomet ehk mitmeid oskusi ja teadmisi asjadest, mille tundmist kogenud poliitikud enesest mõistetakse peavad.

„Ja üldiselt on niimoodi, et inimesed, kes on kusagil erakonnas, nad juba teavad seda, noh, ütleme sellist organisatsiooni toimimisi, printsiipe ja no kui ongi, ega noh, siis Rahvaliit ju, ei no teda ei kustutatud ju äriregistrist ära, et see oli lihtsalt erakondade süünd, erakondade areng, erakonna tõus ja langus.”

Tänaseks on EKRE liikmeskond kujunenud ühtseks meeskonnaks ja erakonnas eristatakse ainult vanu olijaid ja uusi tulijaid. Paljud EKRE liikmed, eriti erakonna kõrgemates struktuuriüksustes on kauaaegsed. See tähendab, et juhtivatel positsioonidel on välja kujunenud teatud ideoloogiline ja organisatsiooniline ühtsus, mis kujundavad ka erakonna madalamaid struktuure. Vanad olijad kannavad endas ka kõiki neid teadmisi, mida erakond aastate jooksul õppinud on ja uute tulijate erakond lisandumisel antakse neid teadmisi neile edasi. Teisisõnu on killustatus erakonnas ajapikku vähenenud ja EKRE on kasvanud ühtseks moodustiseks. Ühtseks kasvamisel on mänginud rolli nii teistmoodi arvajate erakonnast lahkumine kui ka vanade Rahvaliidlaste pensionile minek. Täna sel päeval võibki EKREt rohkem pidada uueks erakonnaks, kui Rahvaliidu järglaseks, sest EKRE on loonud nii uue organisatsioonistruktuuri kui kultuuri ja erakonnaga on ajapikku liitunud palju uusi liikmeid, kes kõik on EKRE kujunemist mõjutanud.

„Et meil ei jääks sisse mingit lõhet. Et vanad rahvaliidlased ja, ja uued rahvusliku liikumise inimesed, et me püüdsime kohe alguses tekitada olukorra, kus meil on üks meeskond, et meil ei ole mingisugust vanad liikmed, uued liikmed, maaliikmed, linna liikmed, ma ei tea, intelligendid, kojamehed. Ja see oli, see oli teadlik valik ja ega see algul ei läinud ka nii libedalt. Aga noh, nende läbirääkimiste käigus saab, pudeneks ka inimesi välja.”

EKRE uueks juhiks valiti Mart Helme, kelle ülesandeks oli Rahvaliidust järele jäänud kehandi aktiveerimine ja uue tugeva rahvuskonservatiivse maailmavaatega erakonna üles ehitamine. Tema erakonna juhiks valimisel mängis olulist rolli tema varasem taust. Arvati, et tema varasem juhikogemus ja oskused meeskondi ehitada ning inimestega töötada võimaldavad tal EKRE juhina edukad olla. Seega oli juba erakonna loomisel EKREle oluline, et seda juhtiv isik ei oleks „puhas leht”, vaid korraliku teadmiste pagasiga isik, kelle jaoks ei ole erakonna juhitool koolipink, vaid juba olemasolevate teadmiste rakendamise koht. Organisatsioonijuhtimise seisukohast algusaastatel oli EKRE prioriteediks oma liikmete tundma õppimine ja organisatsioonistruktuuride ehitamine. Rahvaliidust saadi kaasa liikmeskond, kellega EKRE uuel aktiivil alguses kontakti ei olnud, mistõttu oli suur osa erakonna üles ehitamisest suunatud oma liikmete leidmisele ja tundma õppimisele. Üheks olulisimaks teadmiseks, mida on aastate jooksul õpitud, peetaksegi oma liikmete tundmist. See tähendab, et EKRE on õppinud, kes on tema liikmed, millised on tema liikmete isikuomadused, vaated, motiveeritus erakonna töös kaasa lüüa ja kuidas oma liikmetega kõige paremini suhelda.

Kommunikatsioonioskust ja inimeste tundmist peetakse olulisteks teadmisteks, mida erakond peab õppima. Kusjuures, kommunikatsioonioskused ja teadmised on erakonna seisukohast väga mitmetahulised, sest kommunikeerida tuleb osata nii erakonna siseselt kui ka väliselt.

Need on kaks väga erinevat valdkonda, mis omakorda hõlmavad mitmeid oskusi ja teadmisi, mille täitmine on eduka kommunikatsiooni teostamiseks oluline. Algusaastatel oli EKRE suurem rõhuasetus seismise kommunikatsiooni arendamisel, kuid aastate möödudes on rõhuasetus muutunud ning väga oluliseks on saanud erakonna väline kommunikatsioon. Mõned intervjuueeritavatest toovad välja, et enda narratiivi ühiskondlikus debatis kehtestamise oskus on üks kõige olulisemaid teadmisi, mis erakonnal peab olema, et olla edukas. Täna on EKRE omandanud väga palju erinevaid teadmisi nii sise- kui väliskommunikatsiooni korraldamisest ja sisse seadnud mitmed praktikad, mida igapäevaselt rakendatakse.

„Ma ikkagi arvan, et kahe tuhande viieteistkümnendaks aastaks Riigikogu valimisteks me olime selles seisus, kus me ikkagi tegutsesime juba mitte ainult erakonna sisse vaid ka erakonna välja.”

Organisatsioonijuhtimist, kommunikatsiooni ja palju teisi erakonna juhtimist ja ehitamist puudutavaid teadmisi on EKRE mõistagi aastatega juurde õppinud ja õpib neid ka edaspidi. Respondendid toovad välja, et EKRE on muuhulgas ka arenev erakond, millega pidevalt väga palju uusi liikmeid liitub. Liikmete lisandumine ja erakonna liikmelisuse kasvamine sunnib EKREt organisatsioonina õppima, kuidas sellise kasvava liikmeskonnaga toime tulla ja aina suurenevate inimrühmade tegevust efektiivselt korraldada. Samuti toovad respondendid välja, et 2020. aastal Eestis puhkenud koroonapandeemiagi on sundinud EKREt erinevaid erakonna korraldust puudutavaid teemasid üle vaatama ja õppima, kuidas erakonda säärases kriisiolukorras paremini hallata. Fookusesse on uuesti tõusnud kommunikatsioonioskuste õppimine, sest erakond on pidanud leidma uusi võimalusi nii oma liikmete kui ka valijatega suhtlemiseks.

Oluliseks peab EKRE ka IT ja tehnoloogia alaste teadmiste ning oskuste õppimist. Suurt tähelepanu on pööratud näiteks nii sotsiaalmeedia kanalite kasutamise ja fotograafiaalaste oskuste arendamisele kui *WordPressi*² tundmisele. Aastatega on EKRE mõistnud, et erinevad sotsiaalmeediakanalid, eriti Facebook, on väga head vahendid nii oma liikmete kui ka valijatega suhtlemiseks, mistõttu on pandud suurt rõhku sellele, et Facebookiga seonduvate teadmiste ja oskuste valdamine oleks erakonnas ühtlane. Eriti efektiivseks peetakse sotsiaalmeediakanaleid Eestist väljaspool elavate liikmete ja valijatega suhtlemiseks.

² veebilehekülje sisuhaldussüsteem

„Organisatsioon peab leidma uusi suhtlemisviise, on nagu seesama Facebook ja sotsiaalmeedia. Nüüd ma pean korraldama veebi koosolekuid. Ja mitte ainult kolmele inimesele, vaid kolmekümnele. Et see on väga suur õppimise protsess siin. Viimane paar aastat on väga suur õppimise protsess. Kuidas teha omaenda inimestega kommunikatsiooni, kuidas oma valijatega kommunikeerida.”

Lisaks sotsiaalmeediakanalite vahendite kasutamise õppimisele, kasutatakse neid ja näiteks *Google Analytics*³ platvormi ka selleks, et enda valijaid tundma õppida. Need platvormid võimaldavad EKREL üsna täpselt teada saada, millised inimesed neid jälgivad ja kuulavad, mis neile meeldib, mis on nende hobid ja kus nad elavad. Sellist teadmist ja oskust võib ühest küljest pidada oma valijaskonna tundma õppimiseks, kuid teisest küljest üheks vähestest poliit tehnoloogilistest teadmistest, mida intervjuude käigus kuulda võis.

„Ja, ja, ja mis, mida annab, sotsiaalmeedia, annab võimaluse neid asju, sa saad teada, palju inimesi sind kuulab. Kui suur on levi, kui palju on klikke. Vanasti olid ju sellele väga subjektiivsed hinnangud, on sellele noh, tiraažid, eks ole. Sa ei tea, kes seal luges, et nüüd sa saad profileerida isegi nagu selle inimese portree või profiili. Kes sind kuulab. Google on ju, Google Analytics on üks kõige suuremaid nuhke, nagu öeldakse inimkonna ajaloos. Et tema, ta uurib kõik välja, mis, mis vaja.”

Erakonna ideoloogiline põhi on aastate jooksul püsinud üpris muutumatuna. EKRE asutamisel koostati erakonnale ideoloogiline programm, mis on tänaseni sisuliselt muutumatu püsinud. Algusaastate ideoloogiline põhi oli kombinatsioon rahvusriiklikest vaadetest, kristlikust usust, euroskeptismist ja traditsioonilistest pereväärtustest. Selline ideoloogiline kooslus on mõistetav, sest EKRE sündis respondentide sõnul tsentristliku Rahvaliidu, ERLi, euroskeptikute ja kristlikku usku inimeste kokku saamise tulemusena. Kui Rahvaliit oli pigem tsentristlik erakond, siis EKRE loomisel lisati sellele tsentrismile kodumaausk, ühiskondlikud püsiväärtused ja eraomandi kaitse, mis EKRE tsentrist skaala paremale poole nihutas. Ideoloogiline põhi oli EKREL seega olemas juba erakonna loomise hetkel ning selle vähest muutumist ning püsivust peetakse erakonnas väärtuseks omaette.

„Rahvaliit oli, ta oli rohkem nagu tsentris, vaata tsentris. /.../ Aga kui tuli see iseseisvusliikumine ja tuli EKRE, siis oli selgelt pandi noh, prioriteedid paika, et see rahvusriik ja, ja siis need püsiväärtused, ühiskondlikud püsiväärtused ehk kodumaausk ja, ja perekond. Nii et, see oli nagu selline muudatus ja, ja, ja, ja sellega kohe me liikusime keskelt nagu sinna paremale, sest noh, ka eraomandit me kaitsesime, et liikus nagu paremale.”

Tugev ideoloogiline põhi oli EKREL osaliselt olemas ka seetõttu, et selle asutajaliikmed olid varasemalt osalenud Terve Mõistuse Sündikaadi projektis, mis koondas endas erinevaid konservatiivse maailmavaatega seotud põhitõdesid. Needki põhitõed paljuski kandusid EKRE loomisel edasi. Samas ei saa öelda, et erakond ideoloogiliselt ei oleks üldse õppinud ega arenenud. EKRE ideoloogilised suundumused on aastate jooksul olnud mõjutatud nii ajastule omastest diskursustest kui ka laiemast EKREt ümbritsevast kodumaisest ja välismaisest

³ veebilehekülje statistika tööriist

kontekstist. Seega kuigi erakonna baasväärtused on aastate jooksul püsinud samadena, on siiski olnud ka väiksemaid muudatusi.

„Poliitika ei lõppe kunagi ja poliitikas, ka ideoloogias on paratamatult niisugused sõltuvalt, sõltuvalt ajastust, sõltuvalt laiemast kontekstist, kaasa arvatud ka rahvusvaheline kontekst, mingisugustele mingisuguseid küljed kerkivad esile ja teised vajuvad tagaplaanile, et seal toimub ikkagi kogu aeg nagu selline mingisugune veepind, mis lainetab.”

Aja jooksul on EKRE juurde õppinud nii ideoloogilisi argumente kui ka retoorilisi viise, kuidas neid edasi anda. Ideoloogilisi argumente õpib EKRE enamasti teistelt poliitilistelt toimijatelt, sageli välismaalt. Näiteks on EKRE õppinud mitmeid Euroopa Liitu kritiseerivaid ideoloogilisi argumente. Samuti on ideoloogilisest perspektiivist olulised erinevad inimtekkelise kliimasoojenemise kriitiliste ja migratsioonivastaste ideoloogiliste argumentide õppimine. Vähem tähtsad ei ole ka traditsioonilist perekonda puudutavate, LGBT⁴ seaduslikku abielu ja feminismi kritiseerivate ning islamivastaste ideoloogiliste argumentide õppimine. Teisisõnu õppinud ideoloogilisi argumentatsiooniliine, mida teisedki PPPd välisriikides kasutavad. Samas on õpitud ka mõningaid EKRE ideoloogiaga vastuolulisi maailmavaatelisi seisukohti, mille tulemina on EKRE ideoloogiline argumentatsiooni liin mõnes küsimuses teataval määral äärmusest tsentri poole liikunud.

„Konkreetselt võib öelda, et igal juhul ideoloogilisi, ideoloogiat ennekõike. No kas või siis ikkagi Euroopa Liidu kriitika ja argumendid. Sest lääneeurooplastel on ka teistsuguseid argumente kui siin endise Nõukogude Liidu all olnud ja idaeurooplastel, et siis on argumente, mida me sealt ikkagi õpime juurde.”

Erakonna ideoloogiline argumentatsioon ehk retoorika põhineb paljuski dialektikal, mis kujutab endast vastandlike teeside tõstatamist ning selle tulemusena mingisugust saamist. See on strateegia, mis lähtub ühiskonnas näiteks kahe vastandliku ja võib-olla üsna äärmusliku argumendi tõstatamisest ning mille tulemusena tehakse mingisugune kompromiss nende kahe äärmusliku argumendi keskosas. Selline filosoofiline lähenemine on erakonnas olnud juba asutamisest peale ning üks intervjuueeritavatest tõdeb, et kuigi erakonna juhtkonnas kipuvad olema pigem praktikud, mitte filosoofid, rakendatakse kas teadlikult või alateadlikult dialektilist lähenemist ka erakonna juhtide tasandil. Dialektiline lähenemine on seega erakonnas olnud üsna püsiv ning uued EKRE liikmed võtavad selle erakonna liitumisel omaks ning kannavad edasi.

⁴ Lühend, mis tähistab seksuaalvähemusi ja soovähemusi ning tuleb sõnadest lesbi, gei, biseksuaalne ja transsooline.

„Ja metafüüsika, tema ütleb nii, et noh, nagu see Kant oli, et kui, kas maailmal on lõppu või ei ole ja vastus olgu ühene. Aga Kant ütles, et noh, me ei saa selle kohta katset teha ja, ja järelikult see jääbki usu küsimuseks. /.../ Ja vot metafüüsika nagu läheneb niimoodi, aga, aga dialektika on nagu heegel, et ta tees-antitees ja saamine, et on jumal, ühed ütlevad, teised ütlevad ei ole ja siis tulemuseks on mingisugune saamine, eks ole. Et kui sa tahad kuskile jõuda, siis sa kasutad dialektilist meetodit, aga metafüüsikaga, sa ainult taod niimoodi vastu rinda ja noh, sa ei näe nagu seda laiemat pilti, kuigi võitlus võib olla. Võitlusfaasis näiteks ei tohi oma põhimõtetest muidugi taganeda.”

Filosoofilistest lähenemistest on EKRE veel õppinud erinevaid tõe filosoofiaid, metafüüsikat, repressiivse tolerantsi lähenemist, erinevaid Herbert Marcuse teooriaid ja mingil määral ka erinevaid võimu teooriaid. Samuti on EKREl aastate jooksul välja kujunenud ka oma arusaam sellest, mida peetakse tõeks. Erakonnas kujunenud arusaama kohaseks saab tõeks pidada selliseid väiteid ja asjaolusid, mis on ka praktikas kinnitust leidnud. Teisisõnu ei saa tõeseks pidada selliseid vaateid ja arvamusi, millel puudub ajalooline pretsedent. Filosoofiline lähenemine, mida samuti EKRE käitumisviiside mõistmise perspektiivist oluliseks võib pidada.

„Me lähtume sellest, et tõe kriteerium on praktika. Ja, ja, ja selles mõttes sa võid ükskõik, mis ideoloogiat ajada, aga aga praktika peab, ajalooline praktika peab seda kinnitama. Ja, ja noh, näiteks sotside, võta see kõik noh, nende see võrdsuse jutt, eks ole, noh, praktika ei ole seda kinnitanud, järelikult siis noh, see ei vasta tõele, et tõde on ikka väga oluline asi.”

Kuigi EKRE oli juba varemgi osalenud mitmetel valimistel ja mõnedes kohalikes omavalitsusteski volikokku pääsenud, saabus esimene suurem võimule saamine alles 2015. aastal, mil seitse EKRE kandidaati osutusid valituks Riigikokku. Parlamenti pääsemisega seoses kerkis esile uus õpitavate teadmiste valdkond. EKRE pidi õppima nii parlamendi tööd, kuidas toimivad sealsed bürokraatlikud süsteemid ning kuidas opositsioonierakonnana Riigikogus enda rolli efektiivselt täita. Sarnaste teadmiste õppimise vajadus kerkis esile ka 2019. aastal, mil EKRE pääses esmakordselt valitsusse ja sai endale ministritoolid. Valitsuses olemine õpetas EKREle nii mõndagi ministeeriumite töö, riigi tervikliku toimimise, ametkondade rolli ja muu säärase kohta. Ministeeriumite juhtimiskogemus õpetas EKREle näiteks sedagi, et Eestis seisvad paljud asjad paigal seetõttu, et inimesed ei viitsi tööd teha.

„Nüüd hakkasid tulema alles need arusaamised, kuidas tänases teises Eesti Vabariigis need, et asjad päriselt käivad. No nüüd viimaste Riigikogu valimistega tulid ka ministritoolid, viis ministrikohta, mis, mis õpetas erakonnale seda, kuidas käib kuidas tegelikult käib töö ministeeriumites, kuidas kogu see struktuur töötab, kui ta, mis kantslerid, asestantsid, kui kogu see süsteem, eks ju.”

Oma tegevuse kaudu ja eesmärkide tõttu õpib EKRE lisaks eelnevale ka erinevaid kampaaniastrateegilisi, poliittehnilisi ja rakenduspoliitilisi teadmisi ning oskusi. Kampaaniastrateegilised teadmised on eelkõige teadmised sellest, kuidas kandidaate üles seda, valijatele läheneda ja nendega suhelda, reklaame tellida, enda sõnumeid levitada, inimesi

motiveerida, poliitilistel debattidel osaleda, artikleid kirjutada, sotsiaalmeedia kampaaniad teha, sotsiaalmeedia gruppe hallata, meediaga suhelda ja rahvale esineda. Samuti õpitakse, millised asukohad on valijatega suhtlemiseks parimad, milline jagatav materjal neile kõige rohkem meeldib, millised erakonna liikmed on valimiste ajal aktiivsed ja usaldusväärsed, millised on kandidaatide erialased taustad ja palju muudki, mis seondub valimistel osalemise ja kampaaniate läbi viimisega. Intervjuudest jääb kõlama ka see, et mida kõrgem on erakonna juhtimise tasand, seda strateegilisemalt kampaaniatele vaadatakse ning seda konfidentsiaalsem on kampaaniakorraldusega seotud informatsioon.

„Meil on ringkondade erinevad pidud, üritused, kus lihtsalt inimesed jagavad omavahel sellist, noh, tavapäraste tänava töökogemust, kes kus kampaaniat tegi, kus missugune turunurk on parem kui teine turunurk, eks ole, milline, milline nänn läheb hästi peale ja nii edasi, missuguste, missuguste pöördumistega inimesi kuulama saada, et see on nagu selline väga spontaanne ja, ja toimib.”

Kampaaniastrateegilised teadmised on ühtlasi seotud ka poliit tehnoloogiliste teadmistega, millest respondendid eriti näiteid ei too. Poliit tehnoloogiliste teadmistena kirjeldatakse enamasti aga sedalaadi teadmistena, mida on võimalik õppida nii enda kui teiste poliitiliste toimijate tegevuse ja kogemuse kaudu. Näiteks hõlmavad poliit tehnoloogilised teadmised erinevate küsitluste peenandmestiku analüüsimist, millest tulenevalt erakonna käitumist korrigeeritakse. Poliit tehnoloogilised teadmised on erakonnale väga olulised, sest nende oskuste kvaliteedist võib sõltuda kuivõrd kuuldav ja nähtav on EKRE ühiskonnas. Poliit tehnoloogiliste oskuste ja teadmiste alla kuuluvad ka teadmised sellest, kuidas poliitilisi protsesse mõjutada. Intervjuudes tuuakse välja, et poliitika ei kajastu erakondade mõjukus või võim ainult parlamendi või kohalike omavalitsuste volikogude kohtades, vaid ka selles, kuivõrd oma käitumisega, näiteks ka vähemuses olles, mingisuguseid protsesse mõjutada suudetakse.

Lisaks eelnevale on EKRE jaoks oluline ka erinevate rakenduspoliitiliste teadmiste õppimine. Algusaastatel koostatud valimislubadused on ajapikku muutunud konkreetsemateks rakenduspoliitilisteks ettepanekuteks, mida iga valimiste eel uuendatakse. Erakonnas on rakenduspoliitiliste teadmiste koondamiseks loodud ka eraldi struktuuriüksused. Nende struktuuriüksuste eesmärk on tuua kokku erinevad erialaste teadmiste või kogemustega EKRE liikmetest eksperdid, kelle ülesandeks on EKRE ideoloogiast lähtuvate valimislubaduste koostamine. Lisaks erakonna programmiliste seisukohtade kokku panemisele on nende struktuurüksuste ülesandeks ka püsida kursis konkreetsetes teemavaldkonnas toimuvaga ja vajadusel kaasata oma töösse eksperte väljastpoolt erakonda. Mõistagi on erakond avatud ka teiste, mitte ekspertidest erakonna liikmete ideedele ja ettepanekutele ning neilgi on võimalik

oma rakenduspoliitikaid puudutavaid mõtteid erakonnaga jagada, kuid sageli suhtutakse erakonna juhtkonna tasandil sellistesse ettepanekutesse üpris kriitiliselt.

„Näiteks meil on põllumajandus, maaelu ja põllumajandustoimkond, üks ole, sinna ikkagi tulevad need inimesed, kes on maaeluspetsialistid, kes, kes olgu ta siis statistika koha pealt või sisulise töö pealt või suurpõllumees ise, üks ole, või suur, metsamees ise. Et ikkagi niisugune see seltskond on, alguses me kui alustasime, noh, me ise ka ei teadnud ju, kuidas, kuidas see tööle hakkab ja siis juhtus küll vahest nii, et mõnda toimkonda tulid lihtsalt tädid kokku jooma, et oi kui tore, et mul on kaks lapselast ja ma võin rääkida ja kaasa haridustoimkonnas, üks.”

Viimaks tõid respondendid intervjuude käigus välja ka teadmised välismaal toimuvast, kui olulise teadmise tüübi, mida erakond aktiivselt õpib. Välismaiste teadmiste puhul jälgitakse nii seda, mis toimub otseselt poliitilisel areenil, kuid ka seda, millised on teised erinevad ühiskondlikud tendentsid ja diskursused. Erilise fookuse all on mõistagi ka erinevad migratsiooni puudutavad teadmised, mis peamiselt välismaistest allikatest tulevad. Ka ideoloogilised, poliittehnoloogilised või kampaaniastrateegilised teadmised või oskused võivad pärineda välismaistelt poliitilistelt toimijatelt või meediakanalitest.

Teadmised, mida erakond õpib on laiahaardelised ja mõjutatud nii erakonna arenguga esile kerkivatest probleemidest ja vajadustest kui liikmete huvidest ning kompetentsist. Laias laastus on tegemist teadmistega, mille eesmärk on aidata erakonnal oma ühiskondlikus rollis hästi toime tulla. Empiiriline materjal näitab ühtlasi ka seda, et erinevatel perioodidel on EKRE õppimise fookuses erinevat tüüpi teadmised. Õppimise temaatilist fookust mõjutavad nii erakonna väline kui sisemine keskkond. Sisemise keskkonna puhul sõltub väga palju erakonna liikmete kompetentsist ning sellest, kuivõrd tajutakse mingisuguste teadmiste või oskuste puudujääki või kui suur on liikmete huvi mingisuguse huvipakkuva teema vastu. Välise keskkonna puhul mängib olulist rolli vajaduspõhisus, mis tähendab, et kui väljaspool erakonda mingisugused tingimused, olgu siis poliitilise mängu reeglid, konkurendid, ühiskondlik diskursus või muu säärane muutuvad, on erakond sunnitud sellele reageerima ja reageerimise käigus või tulemusena toimub ka erinevate teemade õppimine.

2. Õppimise eesmärgid

Õppimise eesmärgid on EKREL mitmekülgsed, kuid erakonna õppimise eesmärkide kohta intervjuueeritavatelt küsides, vastasid pea kõik respondendid, et erakonna eesmärk on võimule saada. Mitmed respondendid peavad peale esmase vastuse andmist oluliseks ka seletada, et eesmärgiks ei ole mitte võimule pääsemine või seal püsimine omaette, vaid võimu saavutamine on oluline erakonna mingisuguste teiste, laiemate eesmärkide elluviimise seisukohast. Samas

rõhutatakse mitmes intervjuus, et poliitilisel toimijal, kelle eesmärgiks ei ole saada võimule, ei ole poliitikas kohta ja sellisel juhul on tegemist pigem kodanikualgatusliku liikumisega, sest poliitiliste toimijate mõte on ikkagi saada võimule. Muude eesmärkidena näiteks on erakonna jaoks väga oluline enda ideoloogiliste vaadete ja poliitiliste seisukohtade ühiskonnas kuuldavaks tegemine.

„No meie eesmärk on ikkagi olla sellise kaalukategooria erakond ilma ilma kellela on kas võimatu või raske Eestis valitsust moodustada ja, ja valitsuses olemise kaudu ellu viia maksimaalsel määral oma programmi eesmärgid. See on see, mida me taotleme ja mille nimel me siis ka poliitikas igapäevaselt neid koolirahasid maksame.”

„Et noh, selles mõttes mis, mis see õppimise eesmärk on poliitilisel, poliitilisel jõul peab olema ikkagi absoluutne eesmärk tulla võimule ja olla võimul ja ütleme, teostada võimu, vat see on väga oluline, võimu teostamine on võib-olla kõige parem termin üldse.”

„Et, et et niivõrd, kuivõrd on võimalik seda võimu teostada, aga võim on alati eesmärk poliitikas ja ta ongi poliitika keskne mõiste. Et, et omada võimu ja kes omab võimu, see nagu määrab, saab määrata ka noh, et mismoodi me tegutsema siis kanname maske või ei kanna maske.”

Seega sisuliselt jagunevad erakonna eesmärgid kaheks: võimule pääsemine ja ideoloogiliste seisukohtade ellu viimine võimu teostamise kujul. Ideoloogilised seisukohad, millest respondendid räägivad on enamasti programmilised lubadused, millele tuginedes rahvalt võimu taotletakse ja mida võimule saades ka ellu viia soovitakse.

„Nojah, vot see on jälle selline küsimus, et mis see EKRE eesmärk siis on, et ta EKRE eesmärk ei ole kindlasti võimule saamine. See ei ole peamine eesmärk, see on vahend. Et EKRE eesmärk on ikkagi see, et teha kõik selle nimel, et meie ühiskond oleks turvaline. Et meie riiklus säiliks. Et me saaksime siin ikkagi rääkida, et meie riigikeel oleks eesti keel. Et meil ei hakkaks siin juhtuma sellised asjad, et igapäevaseks muutuvad igasugused pommid ja vägistamised ja kaklemised ja tapmised ja kõik sellised asjad, see on see eesmärk tegelikult.”

Õppimise eesmärkide seisukohast toetab kogutud empiiriline materjal teoreetilist teesi, et poliitilised toimijad õpivad võimu saavutamise eesmärgil ning võimule tulemine on vajalik toimija teiste, sageli suuremate, eesmärkide ellu viimiseks. EKRE õpib seega selliseid teadmisi, mis toetavad tema võimule pääsemise, võimul püsimise ja võimupositsiooni tugevdamise eesmärgid. Lisaks on oluline ka selliste teadmiste õppimine, mis toetavad EKRE organisatsiooniliste ja võimupositsiooni (nt kui ollakse parlamendis, valitsuses) kasutamise tõhususe eesmärkide täitmist. Oma ideoloogiliste eesmärkide ellu viimist nimetab EKRE ise võimu teostamiseks.

„No meil ainult erakonnal, ainult üks eesmärk on, saada võimule. Ja selles mõttes noh. Võimule saamine ei ole tegelikult eraldi eesmärk. Eesmärk on võimu teostada, on võib-olla täpsem väljend, eks ole, et oma neid nii-öelda programmilisi eesmärgid ellu viia.”

Empiirilise materjali põhjal on oluline märkida, et erakonnad võivad õppida ka väiksemate eesmärkide nimel. See tähendab näiteks, et kui algusaastatel olid erakonna teadmised

organisatsiooni liikmeskonnast nõrgemad, siis nad omandasid oma liikmete kohta uusi teadmisi erakonna tugevamaks muutmiseks. Seega ei õpitud neid teadmisi otseselt võimule saamise, vaid organisatsiooni tugevamaks ehitamise eesmärgi nimel. Kuigi eelnevalt kirjeldatud konkreetse teadmise õppimine ei olnud otseselt seostatav võimule saamisega, on võimule saamine siiski eesmärgiks erakonnale tervikuna ja kuna selle eelduseks omakorda on tugev organisatsioon, võib kokkuvõttes siingi sedastada, et erakond õppis võimule saamise eesmärgil.

Seega võib EKRE eesmäärke pidada hierarhiliselt struktureerituks ning laias laastus kolme kategooriasse jagatavaks:

- **Esimese tasandi eesmärgid:** organisatsioonilised, kampaaniastrateegilised ja muud väiksemad eesmärgid, mis peavad oleme täidetud, et oleks võimalik hakata täitma järgmise tasandi eesmäärke.
- **Teise tasandi eesmärgid:** võim, võimu hoidmine, suurendamine, teostamine ja muu võimuga seonduv, mis on vajalik võimaldamaks kolmanda tasandi eesmärkide elluviimist.
- **Kolmanda tasandi eesmärgid:** ideoloogiast tulenevate seisukohtade rakendamine maailma paremaks kujundamiseks lähtuvalt enese vaadetest.

Poliitilise õppimise teooria seisukohast ei ole tegemist vasturääkiva informatsiooniga, sest üheks autori teoreetiliseks eelduseks oli, et poliitiliste toimijate eesmärk ei ole ainuüksi võimule saamine, seal püsimine, selle teostamine ja suurendamine, vaid toimijal võib olla ka teisi suuremaid ja väiksemaid eesmäärke, mis võivad, aga ei pea võimuga seotud eesmäärke toetama. Samuti paistab intervjuueeritavate nägemus võimust ühtivat autori välja toodud Machiavelli lähenemisega, mille kohaselt on võim ennekõike vahend. Mõistagi ei saa ühe juhtumi põhjal teha lõplikke järeldusi kõikide poliitiliste toimijate õppimise eesmärkide ja nende jagunemise kohta. Teisalt suurendab kogutud empiiriline materjal autori välja pakutud teoreetilise lähenemise usaldusväärsust ja potentsiaali olla tõsiseltvõetav erakondade tegevuse analüüsimise vahend. Erakondade õppimise eesmärgid ning nende potentsiaalne hierarhiline jagunemine väärisksid kindlasti ka eraldi uurimist.

3. Õppimise protsess

Erakonna õppimist nähakse pideva kohanemisvajadusena. Kui öeldakse, et indiviididel on erinevad motivaatorid ja nendest lähtuvalt nad kas õpivad või ei õpi, siis erakonna puhul sellist

valikuvõimalust ei nähta. Pigem tuuakse välja, et kui erakond tõsimeeli soovib olla edukas, peab ta selle jaoks pidevalt kohanema ehk uuele informatsioonile selliselt reageerima, mis tagab tema ühiskondliku positsiooni säilimise või paranemise. Õppimise puhul tuuakse välja sellist justkui kohustuslikku avatust, mis erakonnal peab olema, et ta oleks õppimis- ja kohanemisvõimeline. Vastasel juhul erakond stagneerub, kaotab kontakti ühiskonnaga ning unustab enda algsed seisukohad ja eesmärgid, muututes üheks paljudest poliitilisel väljal olevatest kehanditest, mis ajapikku hääbuvad ja kaovad.

„Eesti keeles ma ütlen selle kohta, et ma ei loe uudiseid, ma teen uudiseid. Jaa noh, poliitilist kultuuri sünnitatakse, või noh, luuakse, taastoodetakse iga päev. Ja organisatsioonikultuuri taastoodetakse iga päev, et, et kui organisatsioonikultuuri ei, iga päev ei taastooda, siis organisatsioon noh, muutub entroopiliseks, mis tähendab stagneerub ja, ja, ja ka poliitikas, et kui ei ole, kogu aeg ei pressi mingit asja, siis sa lihtsalt muutud nagu amorfseks ja, ja ei, ebarelevantseks.”

Õppimise protsess erakonnas ei ole alati lineaarne, vaid ka kaootiline. Lineaarsust ja sihipärasust esineb kõige enam organiseeritud õppimise puhul ehk juhtudel, kui erakonna mingisuguse taseme juhatus või liikmed on avastanud mingisuguse teadmiste vajakajäämise. Sellisel juhul on teadmiste levimine väga sirgjooneline ehk ülevalt alla, alt ülesse või väljastpoolt sissepoole ja vastupidi. Väljastpoolt sissepoole tähendab enamasti mingisuguse erakonnavälise eksperdi kaasamist ning seestpoolt väljapoole erakonna vajadust anda selgitusi avalikkusele. Ülejäänud õppimise protsesse erakonnas võib pidada üsna kaootiliseks. See tähendab, et kuna väga palju teadmisi levib erakonnaliikmete vahel ja nende suhtlemine ei ole kuidagi formaalselt korraldatud, siis antakse teadmisi edasi ebakorrapäraselt ja juhuslikult. Samuti erinevad erakonna erinevate tasandite ja ringkondade õppimise vajadus ja teadmiste hulk, mis tähendab, et mõnikord ei ole vajalik kogu erakonna õppimine, vaid selle mingisuguse konkreetse osa või regiooni teadmiste puudujäägi vähendamine.

Erakonna õppimine on kollektiivne, mis tähendab, et kuigi erakonna liikmed õpivad ka individuaalselt, ei pruugi ühe eraldiseisva erakonna liikme õpitud teadmine automaatselt kogu erakonna teadmiseks muutuda. Erakonna kui terviku õppimine on kollektiivne ning teadmised omandatakse ja levitatakse mingisuguste kollektiivsete protsesside käigus. Erakonnas on väga palju erineva taustaga inimesi, mis tähendab omakorda ka seda, et ühe liikme õpitud teadmine ei pruugi olla vastuvõetav teisele liikmele ja mingisuguse õppetunni omastamiseks erakonna tasandil ei piisa vaid sellest, et üks inimene midagi luges või meediast kuulis.

„Tarka vastust ei oska kohe anda, aga, aga ikka vahe on üüratu, sellepärast, et oma isiklikud valikud saab igaüks teha ise, ta on oma tahte permees, aga siin on vaja arvestada suure hulga inimestega, kellel on erinev hariduslik taust, sotsiaalmajanduslik taust, perekondlik taust. /.../ Ja kasvõi see, et kuidas siis valimissõnumid tulevad ju kamba peale kokku. /.../ Ja just nimelt see on väga hea küsimus ja see on erineva taustaga inimeste harmooniliselt kokku mängima panemine.”

Samas ei tasu indiviidi rolli erakonna õppimises ka alahinnata. Mõnikord piisabki sellest, et üks erakonna liige on õppinud mingisuguse uue teadmise või tulnud mingisugusele uudsele ideele ja ta hakkab seda erakonnas propageerima. Kui ta on edukas, siis ta saavutabki sellele teadmisele erakonnas laialdase kandepinna, misjärel erakond tervikuna seda rakendama asub. Seega mõnikord piisab EKREl õppimiseks vaid tema ühe liikme initsiatiivist ja järjepidevusest. Selliselt toimus näiteks EKRE ühtse Eesti kooli vastu seismise seisukoha kujunemine. Üks EKRE liikmetest hakkas seda erakonnas propageerima, mis omakorda viis selle propageerimiseni erakonna meediakanalites ning lõpuks ka erakonna seisukoha muutumiseni.

„Et iga idee vajab ikkagi ka teatud tagant tõukamist, et ei ole nagu, välja arvatud sellised, et rahvusriik, siis suveräänsete riikide Euroopa Liit, võib-olla siis perekond mehe ja naise vahel, need on sellised, mida sa ei pea promoma, need on ilmselged, eks ole.”

Organisatsioonina näeb EKRE ise end õppivana ja on arvamusel, et erakond on uuele informatsioonile avatud, tulgu see siis väljastpoolt või selle seest. Kuigi erakond on juba peaaegu kümme aastat vana, on intervjuueeritavate sõnul neil veel väga palju õppida, eriti seetõttu, et erakonnaga liitub pidevalt uusi inimesi, mis mõneti ka sunnib erakonda õppima ja uusi teadmisi vastu võtma. Õppimise korraldamine on erakonnas aastate jooksul mõnevõrra institutsionaliseerunud, sest on olemas mingisugused traditsioonid, millest lähtuvalt erakonnas õppimist korraldatakse. Teiselt poolt on õppimise korraldamise suhtes väga raske selgelt välja tuua püsivaid reeglipärasusi, mida erakonnas rangelt järgitakse, sest suur osa selle õppimise tegevustest kipub olema intuiitiivne ja spontaanne.

„No näiteks mina mõtlen praegu, et võiks siin minu kodus teha suvel siis fotograafia töötoad. Inimesed lihtsalt saaksid seltskondlikku tegevust ja ühtlasi õpiksid ilusaid pilte tegema, et need oleksid väarikad ja viisakalt, kas või erakonna tegevusest kuskil välitingimustes. Ja samal ajal on teine funktsioon siis omavaheline suhtlus. Kui on hobilaadne tegevus, mida ühendatakse siis poliitilise tegevusega, siis on kõigil lõbus ja ja vaata see, see õppimine, kuidas siis seltskondlik, kuidas poliitiline ja seltskondlik koos töötavad, et, et see kõik oleks huvitav, mitte formalistlik nagu, et käime koos, võtame uusi liikmeid ja läheme laiali, vaid et tegelikult oleks aatekaaslaste seltskond ja asjad huvitaksid.”

Ühest küljest on EKRE õppimine strateegiline ja sihipärane ning teisest küljest loomulik ning kulgev protsess. Mõneti peab paika korrelatsioon, et mida hierarhiliselt kõrgema erakonna tasemega on tegemist, seda organiseeritum on õppimine. Õppimise vormidki on erakonnas väga erinevad ning tasandite kaupa varieeruvad. Erinevaid vorme kasutatakse erakonna erinevatel tasanditel ja need võivad, kuid ei pruugi kattuda. Üldiselt, mida madalama erakonna

taseme õppimisega on tegemist, seda sotsiaalsem see paistab olevat ehk mida kaugemal erakonna formaalsetest struktuuridest õppimine aset leiab, seda sotsiaalsem ja spontaansem see tundub olevat. Samas esineb spontaansust ka erakonna kõrgemates institutsioonides.

Erakonnasisene õppimine on kahesuunaline ja see võib, kuid ei pruugi läbida erakonna kõiki struktuurüksuseid. See tähendab, et kui erakonna kõrgematelt juhtidelt saadakse tavaliselt poliittehnoogilisi, strateegilisi, ideoloogilisi ja muid sääraseid teadmisi, siis informatsioon, mille põhjal need teadmised on kujundatud, tuleb paljuski EKRE liikmeskonnalt, kes need teadmised kõrgematele struktuurüksustele edasi annab. Mõneti võib seda kirjeldada sellise ringikujulise protsessina, kus alusinformatsioon liigub liikmeskonnalt keskjuhatusse, kus seda analüüsitakse ja analüüsi põhjal koostatud informatsioon uuesti erakonnaliikmetele suunatakse. Saadud informatsioonile annab erakonna liikmeskond omakorda oma hinnangu ja seisukohad, mis liiguvad taas keskjuhatusse ja nii edasi. Kokkuvõtlikult võib EKRE õppimist pidada ka spiraalseks protsessiks.

„Mõlemapoolne, alt tulevad ideed, aga, aga üleval, siis ideoloogiliselt juhivad peavad need läbi mõtestama ja vaatama, kuidas neid rakendada. Ja samamoodi jälle ülevalt alla. Tulevad need erakonna meediakanalilt, mis, mis annavad läbitöötatud vaated juba, eks ole, vaata, kui sa loed Uusi Uudiseid siis. Et see on mõlemapoolne, sa ütlesid väga tabavalt. Õppimine on mõlemapoolne.”

3.1 Õppimise korraldus

3.1.1 Juht ja juhatus

Erakonnas on õppimine tasandite kaupa väga erinevalt korraldatud. Respondendid rõhutavad väga selgelt, et õppimine ja selle korraldus on sõltuv eelkõige juhust. Olgu see siis erakonna, ringkonna või osakonna juht. Tuuakse välja, et kui juht ei ole uuele informatsioonile avatud, siis ei ole seda ka tema meeskond. Juhil peavad olema teatud omadused, mis inspireerivad teda ümbritsevaid inimesi tundma õppima ja juht peab julgema vajadusel ka endast targemate inimestega konsulteerida ja nõu pidada. Tuuakse välja, et mida kõrgemal erakonna hierarhias juht asetseb, seda suurem on ka tema kohustus õppida.

„Et, et jah, muidugi, et kui sa oled nagu lihtliige, eks ole, siis sa loomulikult elad ikka oma tavaliselt, oma tavaelu, aga mida, mida kõrgemale sa nagu selles, ka, ka erakondlikus hierarhias nagu tõused, seda suuremaks see koormus kasvab ja sa pead ise kogu aeg õppima, sa pead teisi õpetama, sa pead ühesõnaga erakonnaga koos tegutsema.”

Juht peab ka väga selgelt sõnastama ja prioriteedina paika panema erakonna õppimise vajadused, sest kui juht õppimist ei tähtsusta, siis organisatsioon õppimisega ei tegele. Juhi ülesanded õppimise korraldamisel hõlmavad seega eelkõige suuniste andmist ja prioriteetide

seadmist, mitte niivõrd asjade korraldusliku poolega tegelemist. Näiteks on EKREs kombeks, et mõnikord saadab erakonna juht allüksustele laiali mingisugused suuniskirjad, milles antakse juhiseid struktuuriüksuste juhtidele või kogu liikmeskonnale.

„Organisatsiooni nii-öelda areng ja õppimine on ikkagi juhtimise küsimus. Et kas sa rakendad neid teadmisi, kas sa kogud süstemaatiliselt, süstematiseerid oma teadmisi, kas sa, kuidas sa neid mööda organisatsiooni laiali jagad, me oleme pidanud erinevaid koolitusi ja ja ja seminare ja asju. Et organisatsiooni õppimine on see, kas sul on see ülesande püstitus organisatsioonis olemas või mitte.”

Juhiga enam vähem võrdväärne tähtsus EKRE õppimise protsessi kujundamisel on erakonna keskjuhatusel. Juht ja keskjuhatuse on EKRE need organid, mis laiemalt kaardistavad erakonna õppimisvajadusi nii teemade kui ka regioonide kaupa ja vajadusel korraldavad suurejoonelisi, enamasti kogu erakonda hõlmavaid üritusi, mis on ühest küljest meelelahutuslikud ja teisest küljest õpetavad. Samuti võib erakonna juhatus anda õpetamise ülesande erakonna madalamale struktuurile korraldada, kui õppimise vajadus on näiteks regionaalne. Kõige sagedamini korraldabki keskjuhatuse ja juht seminare ja koolitusi volikogule ning erakonnale tervikuna (suvepäevad, talvepäevad), jättes väiksemate üksuste koolitamise vastava üksuse juhi kanda. Erakonna madalamate tasandite kaasamine ning nende õpetamine on erakonnas olnud prioriteediks juba loomisest alates.

„Sellesse töösse oli kaasatud, olid kaasatud organisatsiooni liikmed üle kogu Eesti. Ei olnud niimoodi, et siin oli mingi kambakene, Tallinna ninatarkasid. Et olid Lõuna-Eesti inimesed, olid inimesed noh, ühesõnaga üle Eesti. Et see oli niisugune teadlik otsus jällegi. Et ei oleks niimoodi, et me teeme jälle mingisuguse kahe Eesti või kolme Eesti olukorra, et me tahtsime, et kogu, kogu see meie erakonna niisugune territoriaalne ja sotsiaalne spekter oleks kaasatud.”

Juhil ja keskjuhatusel on ka kõrgendatud roll teiste erakonna liikmete õpetamisel ja enesetäiendamisel. Kuivõrd keskjuhatusse kuuluvad enamasti erakonna aktiivseimad ja kogenuimad (sageli ka parlamenti kuuluvad) liikmed, on neile kogunenud rohkem poliitilisi oskusi ja teadmisi, mida saab teistele edasi anda. Selliseid üritusi, kus kogenum erakonna liige kohtub erakonna tavaliikmetega, korraldatakse sageli koostöös erakonna madalamate struktuuriüksustega. Samuti peavad EKRE kõrgemad liikmed hoolitsema selle eest, et nad enda teadmisi ja oskusi pidevalt täiendavad ning on kompetentsed nii erakonna juhtimisel, ideoloogia esindamisel kui ka valimistel osalemisel.

3.1.2 Erakonna kontor

Nagu mainitud, siis erakonna juht ja keskjuhatuse otseselt ürituste korraldamisega ise ei tegele. Kui erakonna algusaastatel tuli rohkem ise käsi külge panna ja erinevate ringkondade juhtidele ning juhatustele toetuda, siis nüüd on erakonnal olemas ka palgaline personal ehk erakonna

kontor, mis vajalikud toimingud ürituste/seminaride/kohtumiste korraldamisel enda kanda võtab ja erakonna üleüldist infovahetust korraldada aitab. Erakonna kontori funktsiooni erakonna õppimise korraldamisel võibki pigem pidada praktiliseks, mis tähendab, et lähtuvalt juhi ja keskjuhatuse suunistest tegeleb kontor kõikide kaasnevate praktilist laadi (esinemispaikade broneerimine, logistika, jne.) küsimuste lahendamisega.

„Siin on hästi palju ka jällegi inimeste arvele võtmine, inimeste liikmete hulgast kustutamine, inimeste liikmemaksu küsimused. Kõik need igasuguste koosolekute ja koosolekuruumide broneerimise küsimused, et ja, ja igasugustelt kohtadelt tulnud arvete maksmised ja ja see, see bürokraatlik töö on, on, on väga ulatuslik. Ja siis on meil veel ringkondade koordinaator, kes tegeleb eelkõige niisuguse poliitilise organisatoorse koordineerimisega ja, ja ka siin on kogu aeg, kogu aeg, me õpime kogu aeg, me õpime, kuidas paremini teha, kuidas ka üksikliikme hääl jõuab tasemele, kus seda, kus seda kuulatakse ja noh, väga palju on muidugi ka küsimusi, mis on sellised inimeste noh igapäevased olmemured milledega kah tihtipeale arvatakse, et need erakonna esimees peaks hakkama sellega tegelema.”

3.1.3 Ringkondade ja osakondade juhid ning juhatused

Erakonna juht ja keskjuhatuse panevad enamasti paika laiemad õppimist puudutavad suunised. Nad hoolitsevad selles eest, et teadmiste ja oskuste jaotumine erakonna liikmete vahel oleks enam-vähem ühtlane. Sihistatum ja spetsiifilisem õppimine toimub aga enamasti ringkondade ja osakondade tasandil. Need struktuuriüksused tunnevad kõige paremini endi liikmete tugevusi ja nõrkusi ning oskavad sellest lähtuvalt määratleda ka nende õppimisvajadust. Õppimisvajadusest lähtuvalt korraldavadki osakondade ja ringkondade juhatused oma liikmetele erinevaid koolitusi ja seminare, sageli poolmeelelahutuslikus vormis, et tagada neile vajalike teadmiste ja oskuste kättesaadavus. Kui erakonna juhi ja keskjuhatuse tasandil on õppimise planeerimine ning korraldamine sageli strateegiline, siis erakonna madalamatel tasanditel lähtub õppimise korraldamine enamasti osapoolte huvidest. Samas ei saa öelda, et erakonna madalamad üksused strateegiliselt üldse ei mõtleks, vaid et see ei ole niivõrd domineeriv kui keskjuhatuse tasandil.

Ringkonna ja osakonna tasandite üritustel ja koolitustel kasutatakse enamasti erakonna liikmetest esinejaid, sest erakonnaväliste esinejate kutsumine vajab sageli ka rahalist ressursi, mida madalamatel struktuurüksustel sellisteks kulutusteks tavaliselt ei ole.

„Meil on meil meil on neid spetsialiste, kes oskavad inimestele asju lahti rääkida ja ja me tegeleme sellega, no nüüd see koroona aeg on meil ja mitte ainult meil muidugi, tõmmanud pidurit peale, me oleks kindlasti teinud nii eelmisel aastal kui käesoleval aastal jällegi mõne õppepäeva, mõne kogunemisega.”

Välisesinejad osalevad tavaliselt ennekõike EKRE keskjuhatuse poolt korraldatud üritustel, millel on ka suuremad eelarved. Keskjuhatuse korraldatud üritusteks on enamasti suvepäevad, talvepäevad või volikogu kohtumised. EKRE õppimist võib seega mingil määral pidada

detsentraliseerituks. Ühest küljest antakse küll keskjuhatuse poolt suuniseid õppimise korraldamiseks ja teemade valikuks, kuid teisalt on erakonna erinevad üksused õppimise korraldamisel üsna autonoomsed. See omakorda tähendab, et erakond ei pruugi alati õppida tervikuna, vaid erinevatel hetkedel võivad erinevad teemad olla aktuaalsed erinevates üksustes. Üksuste vaheline õppimine toimub aga enamasti keskjuhatuse korraldatud üleerakonnalistel üritustel, kus erinevate üksuste juhid ja liikmed omavahel kohtuvad ja teadmisi jagada saavad. Üheks selliseks oluliseks teadmiste vahetamise kohaks on näiteks volikogu, kus kohtuvad nii erakonna keskjuhatuse liikmed, Riigikogu liikmed kui ringkondade juhid.

3.1.4 Toimkonnad ja ideoloogid

Toimkondades toimub ennekõik ekspertõppimine, sest EKRE toimkondadesse on koondatud inimesed, kellel on mingisugune erialane haridus või kogemus mingisuguses konkreetsetes teemavaldkonnas, mida toimkond käsitleb. Toimkonnad käivad koos regulaarselt ja nad vastutavad ka erakonna valimisprogrammide kokku panemise eest. Mõnikord kaasatakse toimkondade töösse ka eksperte väljastpoolt erakonda, kes oma ekspertiisi toimkondadega kohtumisel jagavad.

Kui erakonna teised üksused on sisuliselt avatud kõikidele liikmetele, siis toimkondadesse saavad kandideerida ainult inimesed, kes on kandideeritava toimkonna valdkonnaga varasemas elus kokku puutunud. Õppimise seisukohast on see oluline, sest kuigi ekspertidest koosnevate toimkondade liikmetele saavad teha ettepanekuid kõik erakonna liikmed, ollakse rakendatavate ideede osas väga selekteerivad. Sageli suunataksegi erakonna tavalikke liikmeid esialgu oma ringkonna juhi poole, kes otsustab, kas pakutud idee on väärt viimist erakonna kõrgematele tasanditele või mitte. Ringkonna juhid on seega mõneti nagu filtrid, kes otsustavad, kas mingisugune uus informatsioon on erakonna seisukohast oluline ja väärib omastamist.

„Alati on mõistlik ja me oleme ka öelnud oma liikmetele, et alustage alati oma ringkonnajuhist, sest noh, nagu teada neid maailmaparandajaid ja neid on must ja miljon ja tuhat, et ega see kõik ei ole väga adekvaatne info ja väga-väga sellised adekvaatsed ettepanekud, mis sealt rohujuure tasandilt võivad tulla. Et eks siis ringkonnajuht peab nagu ära hindama, noh, kas seda on mõtet edasi viia või ei ole.”

Ideoloogid ei oma EKREs erakonna mõistes küll eraldi struktuuri, kuid on siiski olulised õppimisprotsesside mõjutajad ja osalised. Ideoloogid vastutavad eelkõige erakonna ideoloogiliste temaatikate õppimise ja argumentide arendamise eest. Nad on tavaliselt vastutavad erakonna erinevate meediumite ning kodulehekülje eest, kus erakonna ideoloogilisi vaateid avalikkusele väljendatakse ja EKRE ideoloogilist kuvandit ehitatakse. Erakonnas ei ole

täpselt paika pandud, kes kvalifitseeruvad erakonna ideoloogideks, kuid need on tavaliselt erakonna liikmed, kelle huvi on enam suunatud ideoloogiliste argumentide edendamisele, mitte rakenduspoliitiliste seisukohtade propageerimisele ja arendamisele. Samuti peavad ideoloogiliste küsimustega EKREs ka erakonna juhid aktiivselt tegelema. Enamik inimesi erakonnas on siiski praktikud ja ideolooge on pigem vähe.

„Noh, liikmed on niisugused, et sa väga palju ei saa nendelt nõuda noh, inimestel on oma töö ja põhitöö ja ja igaüks on selline, nagu ta on, et enamus on praktikud. Aga kes vaimustuvad, noh, teatud ideest, üks ole. Aga ikkagi ideoloogiaga peaks tegelema ikkagi need, kes seda erakonda juhivad, kes tõsiselt poliitikaga tahavad tegeleda. Ja, ja ideoloogia on selline relv, mis aitab nagu poliitikaid ellu viia.”

3.2 Õppimise vormid

Õppimine toimub EKREs väga erinevas vormis, mõnda neist on autor eelnevates peatükkides juba maininud. Õppimine on EKREs enamjaolt sotsiaalne protsess, mis väljendub erinevate poolte omavahelises suhtluses. Kõige suurejoonelisemad on eelnevalt juba põgusalt mainitud suurüritused, mis enamasti hõlmavad suuremat osa erakonna aktiivist (500-600 inimest), kes neil üritustel oma kogemusi vabas vormis jagavad. Samuti osalevad nad säärase ürituste raames korraldatud seminaridel või koolitustel, kus teadmiste õppimine käib rohkem klassikalises klassiruumi stiilis. Selliseid klassiruumi stiilis seminare ja kohtumisi korraldatakse ka meelelahutuslikest üritustest eraldi ning mõnikord kasutatakse ka praktikumi formaati, kui ürituse sisuks on mingisuguse praktilise oskuse õpetamine. Näiteks võidakse praktikumide käigus õpetada erakonna liikmetele sotsiaalmeedia võrgustike kasutamist sedamoodi, et klassi ees olev õpetaja näitab oma arvutis erinevaid tegevusi ette ja osalejad teevad neid oma arvutites järele.

Üks huvitav EKREle omane õppimise vorm on ka väiksemas seltskonnas kohtumine, mida kutsutakse ajurajuks. Ajurajud on tavapäraselt analüütilised kohtumised, mil väiksemates seltskondades erinevate ideede üle arutatakse ja selle tulemusena mingisugused otsused erakonna edasise käitumise üle tehakse. Sellised kohtumised võivad toimuda nii erakonna struktuuri madalamates üksustes, kui ka eliidi liikmete vahel. Kõige rohkem mainiti sellises vormis õppimist erakonna kõrgemate juhtide seas, mis võib tähendada seda, et mõnikord piisab erakonna õppimiseks vaid erakonna kõrgastme väikse inimgrupi õppimisest. Selline väiksemates gruppides õppimine toimub ka näiteks toimkondades, erakonna erineva tasandi juhatustes ja teistes mittestruktuursetes kollektiivides.

Nende väiksemates gruppides kohtumiste raames ei käi õppimine ainult teadmiste omavahelise vahetamise kaudu, vaid õppimiseks võidakse kasutada ka kollektiivset analüüsi, mis on samuti ennelõike populaarne erakonna kõrgematel tasanditel. Kollektiivne analüüs tähendab seda, et erinevad inimesed tulevad kokku ja analüüsivad enda mingisuguste prismade kaudu erinevat informatsiooni, mille tulemuseks on sageli otsus erakonna edasise käitumise suhtes. Seejuures võidakse kollektiivset analüüsi ja teadmiste vahetamist harrastada ka üks-ühele kohtumiste raames. Erakonna erineva tasandi kohtumiste vorm on tavaliselt vaba ega ole kuidagi formaalselt reglementeeritud ja samuti, kas mingisuguse kohtumise käigus poliitilisi teadmisi ning kogemusi vahetatakse, ei ole alati kindel.

Veel üks huvitav ja EKREle omane õppimise vorm on ideede korje. Sisuliselt on tegemist erakonnasiseselt korraldatavate küsitlustega, mille raames erakond oma liikmete seisukohti tundma õpib. Küsitlused on ka näiteks hea moodus rahva seisukohtade teada saamiseks ja seetõttu kasutab EKRE küsitluste tulemusi sageli enda teadmiste edendamiseks ning seisukohtade uuendamiseks. Kuigi kõikide arvamuste ja seisukohtadega ei pruugita alati arvestada, on see erakonna seisukohast oluline viis, kuidas uusi teadmisi omandada.

„No muidugi, sest iga uus informatsioon ei arenda organisatsiooni, sest müra on väga palju. Et müra tuleb ka väga palju, et see tuleb loomulikult selle me ikkagi selekteerimine selle info välja põhiliselt juhutuse koosolekutele. Need ettepanekud, mis on ka altpoolt tulnud.”

Seega kui mingisugune ettepanek lükatakse tagasi, siis teatakse, et seda teemat peab erakond kindlasti adresseerima ja vastavalt vajadusele ka rohkem selgitama. Sarnane ideede korjamine ning nende üle arutamine toimub ka rahvakohtumistel, kus on sisuliselt kombineeritud klassiruumi formaat küsitlusega, sest ühest küljest teavitavad poliitikud neil kohtumistel rahvast endi seisukohtadest, kuid teisest küljest saab ka poliitik ise teada, millised on kohale tulnute ideed ja seisukohad erinevates küsimustes.

„Ja, ja teeme ikkagi erakonna sees põhimõtteliselt massilist idee korjet. Meile läheb, me tahame teada, mida liikmed arvavad, mis on liikmete meelest need teemad, mida tuleb käsitleda. Nii, sest et noh, liikmed põhimõttes peegeldavad ju noh, on kontsentraat valijaskonnast. Et me tahame teada. Ja, ja, ja noh, muidugi see, mida noh, liikmeskond ütleb, et tuleb pensioneid tõsta, siis noh, see, see ei pruugi niimoodi minna programmi ja valimisplatvormi. Aga see tähendab seda, et me teame, et igal juhul peab kuidagi adresseerima seda teemat valimisplatvormis. Et see on kindlasti üks oluline viis, kuidas me oma programmi, et tegemisel nagu millest me lähtume.”

Lisaks erinevat tüüpi kohtumistele ja küsitlustele toovad erinevad respondendid õppimise vormidena veel välja nii lugemise, jälgimise kui osaluse. Kui erinevad kohtumised on tavaliselt sihistatud, siis näiteks jälgimine, lugemine ja osalus on pigem spontaansed. See tähendab, et erakonna erinevad liikmed loevad endale meelepärast materjali ja kuskil ei ole ette kirjutatud,

Jälgimine toimub tavaliselt meedia või sotsiaalmeedia vahendusel. See tähendab, et nii enda liikmete kui ka oponentide ja välismaiste poliitiliste toimijate tegevusi jälgitakse eelkõige sotsiaalmeedia keskkondades, kuid ka näiteks parlamendi või valitsuse töös kohapeal. Oponentide ja teiste poliitiliste toimijate jälgimist peetakse oluliseks, sest sedasi on erakonnal võimalik relevantne püsida ja vajadusel olulistel momentidel teiste sõnumitele või taktikatele reageerida. Jälgimise kaudu saab EKRE ka väärtuslikku uut informatsiooni selle kohta, mida teevad teised poliitilise välja toimijad ning millised nende kasutatavad taktikad on võimu suurendamisel edukad. Jälgimine on poliitilisel maastikul levinud õppimise vorm, sest enamasti toimub see poliitiliste toimijate vahel vastastikku. Üksteise käitumisest võib EKRE õppida käitumisviise mida peab kasulikuks ja enda käitumismustritesse assimileerib, kuid ka selliseid tegevusi, mis õpetavad EKREle, kuidas käituda ei tohi.

Nagu öeldud, siis jälgimisele järgneb sageli ka mingisugune reaktsioon, mida samuti EKRES õppimiseks peetakse. Selline vastu reageerimine sobitub ühtlasi EKRE dialektilise lähenemisega, mida erakonna juhtkonna tasandil laialdaselt praktiseeritakse. Mingisugustele teemadele reageerimise ja vastandumise kaudu toimub seega samuti õppimine, sest mõneti testitakse selle kaudu ka endi seisukohtade tugevust ning nähakse, kui efektiivsed on need vastaspoole argumentide kummutamisel ja ühiskonna kõnetamisel.

Mitmed respondendid toovad olulise õppimise vormina esile ka osaluse. Näiteks õpitakse osalemise kaudu debattidel käimisest, parlamendis/valitsuses olemisest, valimistel osalemisest ja paljudest muudest tegevustest. Teisisõnu mingisuguses protsessis või sündmusel osalemise kaudu omandavad erakonna liikmed kogemusi ehk õppetunde, mida hiljem teiste liikmetega jagatakse ja seeläbi kollektiivselt õpitakse. Samuti võib õppimise vormina välja tuua koostööd, mis on eelkõige populaarne välismaiste koostööpartnerite puhul. Näiteks liitus EKRE Euroopa

parteidest koosneva alliansiga „Identiteet ja Demokraatia”, mille raames erinevad erakonnad koostööd teevad ja selle kaudu ka teineteiselt õpivad.

„Et me tegime, jälgisime ka, mis teevad teised nii-öelda uus parempoolsed erakonnad Euroopas, aga koostööni me jõudsime alles aasta enne eurovalimisi, kaks tuhat üheksateist. Ja siis kümme erakonda sõlmisid, kümme Euroopa erakonda, sõlmisid sellise allianssi või liidu nagu noh, ma ei tea, kas sa oled sellest kuulnud, see Identiteet ja Demokraatia.”

3.3 Õppimise aeg

Erakond õpib kogu aeg. Respondendid toovad üpris üheselt välja, et EKRE õppimine on kestev protsess, mille algust ja lõppu määrata võimalik ei ole. Samas on võimalik välja tuua mõned ajalised hetked, mil EKRE õppimine on olnud selgelt intensiivsem võrreldes tavapärasega. Näiteks intensiivistub EKRE õppimine perioodiliselt valimiste eel ja järel ning valimisstsükli olles, kui suureneb nii erakonna vajadus uue informatsiooni järele, millele lisandub ka enda kogemusest ja praktilisest tegevusest õppimine.

„Noh, nüüd tuleb meil jälle see permanentne valimistsükkel tuleb, meil on kohalikud noh, president, kohalikud, siis on, Riigikogu, Europarlament. Et noh kuidagi noh, käivad kuidagi hästi koos ja kui sul ongi see sõna otse, rahvakeeli ora tagumikus, õppimise ora tagumikus kogu aeg.”

Intensiivsemate õppimise perioodidena on välja toodud ka näiteks võimule saamise järgseid perioode 2015. ja 2019. aastal. Nende valimiste järel suurendas EKRE enda võimu võrreldes varasemaga, saades esimesel juhul parlamendierakonnaks ja teisel juhul valitsuse liikmeks. Oma meenutustes toovad respondendid välja, et võimule saamisele järgnes õppimise periood, sest varem ei oldud parlamendis ega valitsuses oldud ja sealsed tööprotseduurid ning bürokraatia toimetehhanismid olid neile võõrad, neist tuli kõigepealt aru saada ja selgeks õppida.

Samuti tuuakse välja praegust koroonapandeemia aega, kui erakondade tavapärane toimimine on olnud häiritud ja erakond on pidanud leidma uusi lahendusi enda tavapäraste funktsioonide täitmiseks. Samuti on EKRE liikmed mures 2021. aasta sügisel toimuvate kohalike omavalitsuste valimiste pärast. Nad ei tea, milliselt saab olema võimalik valimiskampaania korraldamine, seetõttu on praegugi tegemist intensiivsema õppeperioodiga, mil erakond peab oma varasemaid käitumismudeleid modifitseerima.

„Et see on väga suur õppimise protsess siin. Viimane paar aastat on väga suur õppimise protsess. Kuidas teha omaenda inimestega kommunikatsiooni, kuidas oma valijatega kommunikeerida. Sügisel on seesama probleem, et noh, palju me saame väljas käia ja kui paljud ei soovi üldse nina välja pista. Kui palju me peame, kiiver peas ja mask ees käima, see kõik paraliseerib seda protsessi ja aga tegelikult olen mina õppimise mõttes ülimalt rahul, sest minule sobib digitaalne kool, digitaalsed koosolekud.”

Ühest küljest paistabki erakonna õppimine intensiivistuvat juhtudel, kui erakond on sattunud mingisugusesse uudsesse olukorda, millega varem kokku puututud ei oldud. Uutes olukordades ei pruugi EKRE vanad teadmised ja oskused enam olla piisavad ja sunnivad seetõttu erakonda õppima. Juhul kui sellised olukorrad on ettenähtavad, on erakonnal võimalik nendeks ette valmistuda ja juba olukorrale eelnevalt õppida. Samas kui ootamatute olukordade puhul on õppimine pigem jooksev või retrospektiivne, mis tähendab, et järeldusi ja õppetunde omandatakse tagasivaatavalt. Näiteks on valimiskampaaniad üks sellistest olukordadest, mida erakond teab ette ning milleks erakond saab aegsasti valmistuda. Samas võib valimiskampaaniate ajal juhtuda palju ootamatusi, mida sageli alles valimiste järel analüüsitakse. Samuti on valimiskampaaniate aeg väga pingeline ja neil perioodidel peab erakond keskenduma erinevate kampaaniaga seotud tegevuste läbiviimisele ning seetõttu ei ole neil perioodidel õppimine prioriteet.

Õppimise kontekstis paistab EKRE intensiivsuse muster olevat seotud ka valimistega, mis tähendab, et teadlik, strateegiline ja kavandatud erakonna õppimine toimub just valimistevahelisel ajal. Just sel ajal korraldatakse erakonnas kõige rohkem klassiruumi formaadis ja meelelahutuslikus vormis õppimist, samuti on sel perioodil olulised ka ideede korjed, küsitlused ning ekspertõppimine. See tähendab, et valimistevahelisel perioodil on erakonnal aega õppida nii oma liikmete kui rahva soove tundma ning samal ajal kuulata ka ekspertide hinnanguid erinevates teemavaldkondades. Valimiskampaaniate ajal aga intensiivistub kasutatava õppimise vormina jälgimine, sest siis hoitakse eriti tähelepanelikult silm peal konkurentide tegevusel. Samuti tihenevad kohtumised väiksemates kollektiivides, mida tehakse kampaania käigu analüüsimiseks ja hindamiseks ning õppimine osaluse kaudu. Kuigi erakond ei lakka õppimast ka valimiskampaaniate ajal, on õppimise vorm sel ajal võrreldes valimistevahelise perioodiga teistsugune.

Poliitilise õppimise teoreetilise raamistiku kirjeldamisel toob autor välja, et erakonnad õpivad kui nad ei ole poliitilisel võimupositsioonil, nende positsioon on nõrgenenud või nad soovivad enda poliitilist mõjuvõimu suurendada. Empiirilise materjali põhjal võib öelda, et põhimõtteliselt ei ole tegemist väära väitega, kuid täpsem oleks öelda, et erakonnad õpivad kogu aeg ja teatud tingimustel ja olukordades nende õppimine intensiivistub. Intensiivsemad õppeperioodid võivad olla ette nähtavad, kuid ei pruugi ja võivad esile kerkida täiesti spontaanselt. Sisuliselt kehtib õppimise ajastuse puhul sama tendents, mis selle vormi ja teadmiste tüübi puhul.

3.4 Õppimise institutsionaliseeritus

Erakonna algusaastate õppeprotsesse kirjeldatakse pigem loomulike, voolavate, instinktiivsete ja interaktiivsetena. Õppimine oli väga spontaanne, killustunud ja sõltus individuaalsete erakonna liikmete isiklikest motivatsioonidest. Nüüdseks on õppimise protsessid siiski rohkem institutsionaliseerunud, mis tähendab, et erakonna õppimine on süstemaatilisem, sihistatum ja organiseeritum. Õppeprotsesside institutsionaliseerumine ja professionaliseerumine on käinud käsikäes erakonna üldise arenguga ja organiseerituse taseme suurenemisega. See tähendab, et erakonna õppeprotsessi arengule on kaasa aidanud nii erakonna parlamenti pääsemine, mis võimaldas palgata täiskohaga inimesi erakonna asjadega tegelema, kui ka erakonna eliiti kuuluvate inimeste kompetentsi kasvamine aastatepikkuse kogemuse pagasi põhjal. Süstematiseeritust ja organiseeritust nähaksegi eriti tugevalt erakonna eliidi, juhatuse ja kontori tasandil.

Põhiliselt erakonna madalamate tasemete puhul, kuid ka üleüldiselt, tuuakse ikkagi välja ka seda, et kindlasti toimub lisaks strateegiliselt ja süstemaatiliselt planeeritud õppimisele ka juhuslikku teadmiste omandamist. Samas peavad respondendid ise sellist õppimist pigem teisejärguliseks, kuid siiski oluliseks erakonna õppeprotsessi osaks ka seetõttu, et erakond väga teadlikult valib, millal õppida ja mida õppida. Ollakse täiesti teadlikud, et erakonna eduks on vaja poliitiliselt kompetentseid liikmeid ja kuna eraldi koolid ning koolitused, mis õpetaksid erakondade liikmeid poliitikuteks puuduvad, tuleb õpetavat rolli täita erakonnal. Seega kokkuvõtvalt nähakse õppimise institutsionaliseeritust erakonnas pigem kombinatsioonina strateegilisest ja sihistatud protsessist, mis eelkõige erakonna juhtkondade tasandil toimub ning loomulikust protsessist, mis toimub enam tavaliikmete seas ja erakonna madalamatel tasanditel.

4. Õpitu rakendamine

Teoreetilises osas toodi välja, et õppimise protsesside puhul eeldatakse sageli, et õppimisele järgneb mingisugune muutus. Muutuse määratlemine õppimise tulemina on mugav näiteks seetõttu, et muudab õppimise paremini mõõdetavaks, kuid tegelikult võib õppimine toimuda ka juhul, kui sellele muutust ei järgne. Respondendidki kinnitasid, et millegi uue õppimine ei tähenda alati, et seda ka rakendatakse. Mõnikord kinnitab uus informatsioon õppijale, et tema varasemad tõekspidamised on olnud korrektsed ja muutust ei vaja. Seega võib poliitiline õppimine toimuda ka siis, kui õppimisele muutust ei järgne.

Põhjuseid, mis õpitud teadmiste rakendamist mõjutavad, on EKRE puhul mitmeid. Mõnikord mõjutavad rakendamise otsust tegurid nagu kõhutunne ja uskumused, kuid sageli ka ühiskonna tagasiside, praktilised probleemid, erakonna maine, allika ideoloogiline positsioneeritus ja ekspertiisi tase. Kõhutunnet ja uskumusi on õpitud teadmiste rakendamise seisukohast keeruline kommenteerida, sest need on väga individuaalsed, spontaansed ja intuiitiivsed, mis tähendab, et mõnikord on ka õpitud teadmiste rakendamine spontaanne ja intuiitiivne. Samas võib see tähendada ka seda, et kõhutunne ja uskumused ainult toetavad mingisuguseid teisi, ratsionaalsemaid mõjutegureid. Puudub selgus, millistel teguritel on õpitud teadmiste rakendamise otsuse tegemisel suurem roll. Käesolevas alapeatükis saab autor pelgalt välja tuua tegurid, mida respondendid ise mainisid ja oluliseks pidasid.

Väga oluline on EKREle ühiskonna ja eriti tema valijate arvamus, mistõttu võib erakond teadmiste rakendamise otsuseid mõjutada ka mingisugune ühiskonnast saadud tagasiside. Väga olulist mõju omavad ka allika ideoloogiline positsioneeritus ja ekspertiisi tase. Toodi välja, et teistsuguse ideoloogiaga erakondadelt õpitakse eelkõige seda, kuidas käituda ei tohi. Näiteks tuuakse välja, et 2020. aastal, kui parlament menetles abielu referendumi üle, käitusid opositsioonierakonnad väärilt ning kuigi nende tegevuse jälgimise kaudu omandas EKRE uut informatsiooni sellest, kuidas on võimalik koalitsiooni tööd takistada, arvatakse, et EKRE ise selliselt kunagi käituma ei hakka või kui hakkab, siis jätab välja need opositsiooni käitumise osad, mis tundusid EKREle vastuvõetamatud.

„Ja, ja noh, kasvõi needsamad muudatusettepanekud, mis Reformilt tulid, et noh, me obstruktsiooni ei eita ja mina pole ka eitanud. Aga seda tuleb teha nagu väärilt, et nonsens ettepanekuid ei tuleks, see on meile kõva, nagu me ei ole kunagi plaaninudki seda teha, aga see on meil noh, punase joonena, et selliseid asju ei tohi juhtuda. Et vääriluse säilitamine on väga oluline parlamendi töös.”

Samas võib EKRE mõnedel juhtudel teistsuguse ideoloogiaga erakondadelt õppida ka selliseid teadmisi, mida nad otsustavad ka rakendada. Näiteks on EKRE asutamisest alates olnud vastu samasooliste paaride koolelule, abielule ja õigusele lapsendada. Kui algusaastatel ei tolereeritud ka selliste paaride kooselu, siis tänaseks on EKRE seisukoht mõnevõrra muutunud. Tänapäeval ollakse nõus, et samasoolised paarid võivad sõlmida kooselu ning inimeste magamistubadesse ega kodusesse sfääri EKRE ei sekku. Selline uuendus on eelkõige olnud mõjutatud liberaalsest ideoloogist, mis tähtsustab indiviidide õigusi ja vabadusi. See tähendab, et EKRE on võtnud liberaalse seisukoha samasooliste paaride privaatsesse sfääri mitte sekkuda ja kombineerinud selle enda maailmavaatelist seisukohtadega. Seega on EKRE ka liberalismist õppinud. Samas on erakond jätkuvalt vastu samasooliste abielule, mis tähendab, et kuigi mingis osas leiti, et nende varasem seisukoht ühiskonda niivõrd ei kõneta ja vajab

uuendamist, siis ei ole see olnud ka täielik järeleandmine, eelkõige nende eelpool mainitud dialektilise lähenemise tõttu, mis nende sõnul lihtsustatult tähendab, et kahe vastandliku positsiooni tulemusena sünnib mingisugune kompromiss kusagil nende vastandite vahel.

„Et ma tooks enda kohta, et kuna see oli nüüd Postimehes ka ära toodud, et et me ei sekku inimeste magamistoas toimuvasse, et see on nagu liberaalne, töid liberalismi nagu, nagu ikkagi idee, et, et inimeste magamistuba rahule. Aga me oleme siiski nende homo abielude vastu ja lapsendamiste vastu. Et noh, perekonna mõiste. Et, et siin on võib-olla üks kompromissikohti.”

Samuti öeldi, et rakendamist mõjutab ka allika ekspertiisi tase ja usaldusväarsus. See tähendab, et kui EKRE hinnangul on tegemist allikaga, mis ei ole usaldusväärne või kompetentne, jäetakse suurema tõenäosusega sellest allikast saadud informatsioon rakendamata. Näiteks mängib allika kompetents olulist rolli erakonna valimislubaduste koostamisel, mil usaldatakse ennekõike selliseid allikaid, kellel on erialane kogemus ja hariduslik taust konkreetses käsitletavas valdkonnas. Usaldusväarsus mängib aga olulist rolli näiteks meediaväljaannete valiku puhul. Näiteks ei ole peavoolumeedia EKRE hinnangul eriti usaldusväärne ja pigem usaldatakse uudiseid, mis kajastuvad EKRE enda meediaportaalis. Üldiselt kiputakse kompetentseteks ja usaldusväärseteks pidama selliseid eksperte ja allikaid, mille ideoloogiline vaade kattub EKRE omaga. Samas ei saa ka väita, et ideoloogiliselt sarnastest allikatest saadud informatsiooni alati kindlasti rakendatakse, sest kõikidesse allikatesse suhtutakse kriitiliselt ja hinnatakse, millised on uue informatsiooni rakendamise potentsiaalsed positiivsed ja negatiivsed tulemid.

Lisaks ideoloogilisele sarnasusele, mis EKRE teadmiste rakendamise otsuseid mõjutab, on üks väga olulisi mõjutegureid ka EKRE enda kogemus. Väga paljusid muudatusi ja ümberkorraldusi erakonnas tehakse just enda kogemusest lähtuvalt. Näiteks on enda kogemuse põhjal muudetud valimisprogrammi, põhikirja, poliitilisi taktikaid, vahetatud juhte ja loodud oma meediaväljaanne. Kõik need muutused on saanud alguse sellest, et erakond on oma tegevuse kaudu omandanud mingisuguse uue teadmise. Mõneti tundubki, et erakond lähtub enda käitumise muutmisel eelkõige enda kogemusest ja teistest allikatest saadud informatsioon omab pigem toetavat rolli. Samas peab EKRE end dünaamiliseks erakonnaks, mis sageli reageerib uuele informatsioonile mingisuguse käitumisviisi muutmisega. Öeldakse, et mõnikord on käitumise muutmist puudutavad otsused rasked, sest alguses on valitud mingisugune käitumissuund ning kui ilmneb, et see ühel hetkel ei ole enam efektiivne või ei täida oma eesmärki, peab erakond seda muutma. Sellistel juhtudel peab uus õpitud informatsioon olema väga usaldusväärne, sest vastasel juhul see EKRE teadmiste ja oskuste rakendamise otsuseid ei mõjuta.

„Ma ütleksin, et nii mõnegi, mõnedki asjad, mida võib-olla alguses mõtled, et peaks tegema nii, siis tegelikult reaalne elu näitab, et ikkagi sa lähed, nagu peab peadki minema. Elu sunnib sind minema hoopis teistpidi. Kindlasti on olnud ka selliseid raskeid otsuseid.”

Uute teadmiste rakendamine on seega sageli mõjutatud ka mingisuguse uue vajaduse või takistuse üles kerkimisest. Näiteks sai EKRE oma kogemuse kaudu teada, et peavoolumeedia ei ole nõus avaldama erakonna liikmete erinevatel teemadel kirjutatud artikleid. Ilmnes takistus, mis ei lubanud neil olemas olevate vahenditega enda valijatega efektiivselt kommunikeerida. Teadmine takistuse ilmnemisest võeti omaks ning sellest lähtuvalt korregeeriti enda käitumist ning selle asemel, et jätkata peavoolumeediakanalitele artiklite saatmist, otsustati ehitada oma meediakanal. Autor ei tea täpselt, kuidas oma meediaväljaande loomise idee tekkis, kuid on selge, et kõigepealt kerkis esile takistus, uus informatsioon takistusest jõudis erakonnani ja seejärel hakkas erakond sellest takistusest tulenevalt lahendusi otsima. Antud juhul oli õppimine seega sisuliselt sunniviisiline ja erakonnale jäi vaid valik, kas seda uut informatsiooni teadvustada ja edasi areneda või mitte.

Asjaolu sunniviisilisest õppimisest ehk seesuguse vältimatu informatsiooni omandamisest, on poliitilise õppimise seisukohast väga oluline. See näitab, et erakondade õppimine ei ole ainult tahtlik, sihistatud või strateegiline protsess, vaid EKRE on mõjutatud ka enda ümber olevast informatsioonist, kust võidakse üles korjata infokilde, mille omandamine erakonnal otseselt plaanitud ei olnud. Samas ei ole erakonna selline pooltahtmatu infokildude üles korjamine võrdväärne indiviidi tasandil toimuva automaatse õppimisega, mida teoreetilises osas kirjeldati. Seda seetõttu, et erakonna kui organisatsiooni õppimine käib tema liikmete kaudu ja enne kui erakond tervikuna mingisuguse informatsiooni omandab, peavad mitmed individid seda informatsiooni ratsionaalselt analüüsima, ka pingelistes ja ootamatutes olukordades ning otsustama, kas informatsioon väärib omandamist või mitte. Kuigi uue informatsiooni või teadmiste saamine võib mõnel juhul olla ka juhuslik, ei saa pidada juhuslikuks erakonna sellest tulenevat õppimist.

„Et meie inimesed ei kaotanud närvi selle pärast, kui tuleb valekaebus, laimukampaania või midagi, et me ikkagi peame valmistuma, et see ei pruugi olla tõene, et enne peab ikka tükk aega seda asja uurima. /.../ Noh, kuidas öeldakse, võib üle reageerida sellisel puhul, vaid enne ikkagi proovitakse see info ratsionaalselt läbi töötada.”

Üks intervjuueeritustest kirjeldas õpitud teadmiste rakendamist ka kauplemise protsessina. Ta tõi välja, et poliitika lähtub võimalikkuse piiridest, mis tähendab, et erakond saab, näiteks eelkõige rakenduspoliitiliste teadmiste puhul, teha ja rakendada selliseid oskusi ning teadmisi, mis on koalitsioonis kokku lepitud või millel on olemas laiem ühiskondlik kandepind. Ta seletab, et

see, milliseid rakenduspoliitilisi teadmisi erakond võimul olles rakendada saab, sõltub paljuski sellest, kuivõrd oskuslikult ta need välja kaupleb või läbi surub.

„Milleks sul on noh, olemas kokkulepe koalitsioonis või kandepind ühiskonnas või mida iganes. Ja siin on ikkagi, siin on ikkagi ka väga palju sõltub sellest, kui oskuslikult sa oma asju kaupled, kui, kui noh, järjekindlalt sa oma mingisuguseid asju läbi surud. /.../ Millegi läbisurumine nõuab ikkagi väga suurt sellist noh, enese pühendumist ja, ja, ja nii koalitsioonikaaslastega vaidlemist kui ka ametkonnaga vaidlemist kui ka avalikkusele selgitamist, nii et noh. ”

Teadmiste ja oskuste rakendamist, eriti kui tegemist on näiteks välismaiselt allikalt saadud informatsiooniga, mõjutab oluliselt ka kontekst. Intervjuudest selgub, et välismaalt saadud informatsioon ei pruugi alati olla üks-ühele Eesti kontekstis rakendatav, sest igal riigil ja selle rahval on omad eripärad. Seega mingisugused praktikad, mis on väga edukad teistes riikides, ei pruugi ilmtingimata olla edukad Eestis. Selleks, et need praktikad oleksid Eestisse üle tuues edukad, tuleb neid sageli kohandada, et need uue riigi eripäradega arvestaksid. Üks-ühele on seega ennekõike rakendatav kodumaine informatsioon. Näiteks juhtudel, kui EKRE on näinud, et mingisugune teine kodumaine erakond on mingisugust kampaaniastrateegiat väga oskuslikult enda võimupositsiooni tugevdamiseks ära kasutanud, võib EKRE kaaluda selle strateegia enda kampaaniaski kasutusele võtta.

„On, et ikkagi see kodumaine on noh, peamine, ühtegi importlahendust sa ei saa nagu üks-ühele üle võtta, kindlasti on igal riigil on oma eripärad. /.../ Aga, aga ikka on teistmoodi ja sealt sa saad võtta ainult selle, ainult kogemusi ja, ja, ja noh, selliseid üldisi asju kindlasti noh, koostöö on oluline, aga, aga ikka sa pead oma riigis vaatama. Ja, ja kui sa tahad olla laiapõhjaline erakond, rahvaerakond noh, nagu Rahvaliit, eks ole, rahvaerakond siis sa pead arvestama väga palju, mis sinu enda rahvas tahab. Ja kui ta on kirju, siis noh, pead ka sellega arvestama. ”

5. Õppimise allikad

Eelnevates alapeatükkides on autor EKRE erinevaid õppimise allikaid juba põgusalt käsitlenud, kuid siinses peatükis tuuakse need eraldi koos selgitustega täpsemalt välja. Kõige olulisemad allikad, millest EKRE õpib on enda kogemus ja teised poliitilised toimijad. Teised poliitilised toimijad võivad olla nii kodumaised, kui ka välismaised. Samuti ei oma õppimise perspektiivist otsest tähtsust nende ideoloogiline positsioneeritus, kuigi teistsuguse ideoloogiaga allikatest õpitakse enamasti seda, mida mitte teha ja ideoloogiliselt sarnastest allikatest seda, mida teha. Teisisõnu, kuigi ideoloogiline maailmavaade mõjutab seda, mida EKRE õpitud teadmisega teeb, ei mõjuta ideoloogia uute teadmiste allikate valikut.

„Ja see ei ole väga nagu vahet, kas see on paremal või vasakul või konservatiivid-liberaalid ikkagi pigem jälgime seda, mis on need tegevused või, või selline organisatoorne käitumine, mis, mis, mis tugevdab erakonda või mis tugevdab ka, mis, mis mitte ainult ei tugevda erakonda, vaid suurendab sinu nagu sõnumi mõjukust. ”

5.1 Õppimine oma kogemusest

Väga tugevalt väärtustab EKRE enda kogemusest õppimist. Respondendid toovad mitmeid näiteid sellest, kuidas ja milliseid teadmisi nad enda kogemusest üheksa aastaga erakonnana on õppinud. Tuuakse välja, et kuigi maailmas on olemas väga palju teoreetilisi teadmisi ja õpetusi, kuidas erakonda ehitada, valimisi võita ja muude säärase teemade kohta, mis on erakonnale väärtuslikud, on just praktilise kogemuse kaudu saadud õppetunnid ja teadmised kõige väärtuslikumad. Näiteks õpetused, mis ei põhine praktilisel kogemusel, võivad olla eluvõõrad ja jätta arvestamata oluliste kontekstuaalsete nüanssidega, millega erakonnad igapäevaselt silmitsi seisavad. Oma kogemusest õppimine ei tähenda pelgalt seda, et mingisuguse tegevuse järel on erakond kohe sellest õppinud, vaid erakond õpib oma kogemusest eelkõige kollektiivse analüüsi tulemusena.

„Noh, loomulikult on olemas väga-väga palju, on ju, on ju olemas selliseid noh, tehnoloogiaid, poliit tehnoloogiaid või, või, või, või no no kõikvõimalikke õpetusi, üks ole, kuidas, kuidas organisatsiooni üles ehitada, üks ole, kuidas, kuidas see organisatsioonikäitumine, üks ole, juhtimisest alates, üks ole, kuni siis liikmeteni, lihtliikmeteni välja siis, noh, ühesõnaga see selline sisekommunikatsioon, välis, kui väljapoole kommunikatsioon ja kõik need, et noh, teoreetiliselt see, see kõik on ju kusagil olemas, üks. Aga elu on näidanud, et ega seda mööda minnes tegelikult ju ei jõuagi kusagile. Et poliitika on väga dünaamiline, poliitikas tegutsemine on väga dünaamiline, kõik olukorrad, noh, me elame üldse väga huvitaval ajal.”

Oma kogemusest õpitakse kogu aeg ja kui erakonna algusaastatel tugineti põhiliselt varasemat poliitilist kogemust omavatele liikmetele erakonna üles ehitamisel, siis tänaseks päevaks on EKRE poliitiline kompetents tervikuna kasvanud ja regionaalselt ühtlustunud. Näiteks saavad erinevad piirkonnad ja erakonna tasemed ehk väiksemad kollektiivid eraldiseisvalt mingisuguseid kogemusi. Neid kogemusi antakse edasi ka teistele erakonna üksustele ja regioonidele ning selline kommunikatsioon erakonna siseselt on tänaseks päevaks efektiivselt üles ehitatud. Teadmiste ja oskuste seesugune jagamine moodustabki ühtekokku erakonna kui terviku oma kogemusest õppimise.

„Ja muidugi. No ikkagi see on see elu õpetab, et mingisugune probleemi probleemist õppimine, see on kõige kiirem meetod põlv ära lüüa ja siis hakatakse seda põlve ravima. Ja see sunnib nagu meid probleemi läbi töötama ja lahenduse pakkuma.”

Enda kogemusest õppimise alla kuulub seega õppimine enda struktuuridelt ja liikmetelt. Allikate kontekstis on oluline välja tuua, et EKRE organisatsioon ei piirne ainult Eesti riigi piiriga, vaid EKREL on liikmeid ja toetajaid ka välismaal. Oma välismaal asuvate liikmetega suheldakse peamiselt sotsiaalmeedia vahendusel ja nende kogemused on erakonnale oluline informatsiooni allikas. Välismaised liikmed kirjeldavad sageli peavoolumeedias kajastatavaid olukordi ja vastavas riigis toimuvaid sündmusi vastupidiselt ja EKRE kaldub enam usaldama

oma liikmete kogemust kui peavoolumeedias kajastatavat. Liikmete sündmuste kirjeldused on enamasti negatiivsema alatooniga ja sobituvad paremini EKRE ideoloogilise narratiiviga, mistõttu võidakse seda informatsiooni ka Uutes Uudistes kajastada. Kõige sagedamini saadakse sellistelt liikmetelt ennekõike migratsiooniga seonduvat informatsiooni.

„Meil on ikkagi rohujuure peaaegu ju tegelikult ka rohujuuretasandi infot, mis siis toimub Belgia, Hollandi, Rootsi, Soome tänavatel. Et see, seda võiks siis kirjeldada. Oma liikmete seas siis jagatava ideoloogiliselt väärtusliku informatsioonina. Meile liitub, väga palju välismaal töötavaid eestlasi. Rootsis-Soomes ja nad näevad, näevad siis kirjeldavad olukordi, mis siis on immigratsiooni tõttu juhtunud seal.”

5.2 Eeskujud

Intervjueeritavate sõnul EKREL eeskujusid ei ole. Ei ole selliseid poliitilisi toimijaid, kelle tegevust otseselt kopeerida soovitaks. Pigem tunnistatakse, et teiste poliitiliste toimijate tegevusi jälgitakse ja mõnel juhul neist ka õpitakse, kuid mitte kopeerimise, vaid kohandamise teel. Teiste kopeerimisse suhtub EKRE pigem negatiivselt ja arvatakse, et kopeerimise teel ei ole võimalik lahendada Eestile unikaalseid probleeme. Intervjuude käigus küll mainitakse, et erinevatel erakonna liikmetel võib individuaalselt erinevaid poliitilisi eeskujusid olla, kuid erakonnal tervikuna neid ei ole.

„Mida see tähendab, üks ole, keda sa kopeerid, üks, halb koopia on alati, koopia on alati halvem kui originaal. Et selles mõttes meil ei ole eeskujusid, kuigi meile on siin ette heidetud seda, teist ja kolmandat, ei ole me, me päriselt ka. Noh, üritame Eesti kontekstis leida lahendusi eelkõige Eesti meie oma probleemidele, üks ole.”

Intervjueeritavate reaktsioon eeskujude küsimusele on huvitav ja võib viidata asjaolule, et mõiste „eeskuju” ei pruugi poliitilise õppimise üle reflekteerimiseks eriti sobilik olla. Seda põhiliselt seetõttu, et kuigi EKRE eitab eeskujude olemasolu, ei eita nad seda, et erakond siiski teisi poliitilisi toimijaid jälgib ning mõnikord ka neilt õpib. Sageli on teistelt poliitilistelt toimijatelt õpitav ja ülevõetav oskus või teadmine väga sarnane originaalile. Protsess, mida respondendid kirjeldavad sarnaneb sellele, mida autor peab silmas eeskujudest õppimise all, kuid kuna intervjueeritavad eeskujude olemasolu eitavad, lahatakse neid protsesse järgmises peatükis.

5.3 Teised poliitilised toimijad

Enda kogemuse kõrval paistavad teised poliitilised toimijad, nende poolt loodud allikad ja muu säärane olevat väga olulised materjalid, millest EKRE uut informatsiooni ja teadmisi ammutab. Ühest küljest on teiste poliitiliste toimijate jälgimine sunduslik, sest erakond usub, et poliitikas relevantseksa püsimiseks, peab teadma, mis ühiskonnas, mujal maailmas ja vastas rindel

toimub, kuid teisalt on see ka vabatahtlik, sest neil on tegelikult valikuvabadus selles osas, milliseid allikaid ta vaatab. Näiteks on EKREl vabadus otsustada, et ta näiteks mingi teistsuguse ideoloogiaga erakondi ei jälgi või ei tee koostööd välismaiste poliitiliste toimijatega.

Teistsuguse ideoloogiaga erakondade puhul tuuakse kõige sagedamini välja nii-öelda negatiivset õppimist, mis tähendab, et nende käitumisest ja praktikatest õpitakse enamasti seda, mida mitte teha. Teistsuguse ideoloogiaga erakondade jälgimise kaudu saadakse enamasti kinnitust enda käitumise õigsusele ja nende käitumise assimileerimine enda praktikatesse on pigem tagasihoidlik. Õppetunnid, mille põhjal enda praktikaid muudetakse tulevad enamasti sellistest allikatest, mis sobituvad EKRE maailmavaatega (nii-öelda positiivne õppimine). Selliste poliitiliste toimijate käitumist peetakse tavaliselt mõistlikuks, põhjendatuks ja asjakohaseks maailma paremaks muutmise seisukohast. Sellistelt teistelt poliitilistelt toimijatelt saadud uusi teadmisi ja informatsiooni peetakse reeglina väga väärtuslikuks, sest usutakse, et selliste praktikate enda käitumisse assimileerimisel on võimalik erakonda ja selle ühiskondlikku ning poliitilist positsiooni veelgi tugevdada. Samas ei ole eelneva kujul tegemist rangelt kivisse raiutud reeglitega ja igal reeglil on oma erandid.

5.3.1 Kodumaised toimijad

Teisi poliitilisi toimijaid jälgib EKRE nii kodumaal kui välismaal. Kodumaistest poliitilistest toimijatest jälgitakse nii teisi erakondi kui ka EKREga sarnast ideoloogiat esindavat Sihtasutus Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks.

„Ja me ei pea organisatsiooni seest ju ainult võtma, vaid ka väljast. Siis Perekonna ja Traditsiooni kaitseks ju on noh, väga-väga pädev siis perekonna teemadel. Argumenteeritud ja neilt võib väga tähelepanuväärseid soovitusi saada. Või siis lihtsalt. Noh, kasvõi rahvusvaheline kajastus mida ajalehest ei saa lugeda, võib olla näiteks feminismi kohta ütleme või nende moodsate liikumiste kohta. Või siis perekonnast sõja sõja kohta, mis Lääne-Euroopas käib, või USA-s käib.”

Sihtasutus Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks on loonud ka enda uudiste portaali, mida EKRE aktiivselt jälgib. Samas ollakse ka seal kajastatava suhtes kriitilised ning juhul, kui seal kajastatav informatsioon on refereeritud, tutvutakse ka algallikatega. Juhul kui informatsioon või uudis osutub usaldusväärseks jagatakse seda ka EKRE uudiste portaalil Uued Uudised ning erinevates EKRE Facebooki gruppides.

„Et noh, Postimees ei kirjuta sellest, aga kui keegi vahendab Objektiivis sellist infot, siis ma kontrollin seda infot. Ma loen selle Kanada lehe läbi, kas ikka oli nii ja siis ma, siis on see informatsioon olemas ja ja see, see võib sattuda siis meie Facebooki kontole või siis Uutesse Uudistesse. Või siis hoopis kirjutan selle põhjal artikli.”

Teiste kodumaiste meediakanalite suhtes ollakse üldiselt väga kriitilised ning seal kajastatavat informatsiooni peetakse üldiselt üpris ebausaldusväärseks.

*„Ma ütleksin, et Eestis ei ole usaldusväärseid infoallikaid. Välja arvatud, välja arvatud teatud puhkudel
Objektiiv ja Uued Uudised, sest et meie meedia on muutunud põhimõtteliselt propaganda edastajaks. Ja
propaganda põhineb sellel, mida nimetatakse liberaalseks baaskonsensuseks. /.../ Ja, ja, ja seetõttu noh minul
nõukogude aegse inimesena on suhteliselt lihtne õppida ridade vahelt uuesti lugema. Nooremal põlvkonnal on
raske õppeprotsess saab olema ees. Ja ei saa usaldada neid.”*

Mis puutub teistesse kodumaistesse erakondadesse, siis nendele respondendid intervjuude käigus liigselt ei keskendu. Enamasti tuuakse üpris üheselt välja, et teistelt kodumaistelt erakondadelt õpitakse küll, kuid enamasti seda, kuidas käituma ei peaks või ei tohiks. Mõnikord tuleb küll ette, et rivaalidelt õpitakse mingisuguseid kampaaniavõtteid, mis on edukaks osutunud, kuid väga sageli seda siiski ei juhtu ja maailmavaateline õppimine teistelt Eesti erakondadelt on pigem harv nähtus. Näiteks Keskerakonna puhul toodi välja, et tegemist on korruptsiooni tolereeriva erakonnaga, mis on EKRE jaoks täiesti vastuvõetamatu. Välja toodi ka Reformierakonda, kelle käitumist erinevatel juhtudel väärituks ja dogmaatiliseks on peetud ja Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda, kelle puhul nähakse, et nende sõnumid rahvast enam ei kõneta ning erakond ei tee väljastpoolt vaadates ka eriti midagi, et seda olukorda parandada.

„Et, et kui poliitikat võtta selliselt dogmaatiliselt nagu me näeme praegu näiteks Reformierakonda tegemas, et see, see on väga vale lähenemine poliitikas, tuleb olla dünaamiline. Ja loomulikult peab olema üks kindel selline selgroog.”

Ka Isamaa senist parlamendis püsimist peetakse üllatuslikuks ning arvatakse, et see tuleneb peamiselt sellest, et Isamaasse kuuluvad mitmed väga tuntud inimesed, kes erakonnal vaevu vajalikud hääled kokku aitavad saada. Samuti toodi välja erakonda Eesti 200, mida peetakse ilma ideoloogiata projektierakonnaks, kellele küll prognoositakse mõningast edu, kuid kelle maailmavaatelse komponendi puudust pigem nõrkuseks peetakse. Seega kuigi EKRE jälgib seda, mida teised erakonnad teevad ja kuidas nad end korraldavad, saadakse selle tulemusena enamasti informatsiooni, mis kinnitab EKRE käitumise õigsust. Toimijad, kellelt õpitakse rakendatavaid teadmisi ja oskusi, on enamasti välismaised.

5.3.2 Välismaised toimijad

Välismaised poliitilised toimijad on EKRE kujunemist aastate jooksul mõjutanud ning need on ajapikku kujunenud olulisteks allikatest, kust EKRE uusi teadmisi ammutab. Üks intervjuueeritavatest toob isegi välja, et välismaiste allikate mõju EKRE ideoloogilisele ja erakondlikule kujunemisele on hinnanguliselt ligi 40 protsenti. Kuigi kodumaised allikad ja

teadmised on primaarsed EKRE kujunemisel, on välismaiste allikate osakaalgi märkimisväärne.

„No kas või kui, kui ma sulle protsentides võtan, siis kuuskümmend protsenti on ikkagi sisemaine, nelikümmend on välismaine, aga no kuna me liikusime sinna ütleme SRÜ mõjusfäärist välja sinna teisele poole, on ju, siis loomulikult, see mõjutab kõiki meid.”

Osaliselt on intervjuueeritavate vastused vastuolulised, sest mõnel juhul eitatakse välismaiste toimijate jälgimist ja nendega koos töötamist täielikult, kuid teistel juhtudel tuuakse üsna täpselt välja, milliseid poliitilisi toimijaid jälgitakse ja mida neilt õpitakse. Välismaistelt poliitilistelt toimijatelt õpitakse nii poliittehnoloogilisi, kampaaniastrateegilisi kui ka ideoloogilisi teadmisi, argumente ja oskusi.

„Ja kahtlemata ka jälgime seda, mis toimub, mida teevad teised erakonnad. Aga veelgi enam, mida tehakse mujal maailmas, lääneriikides, poliittehnoloogiliselt.”

„Konkreetsemalt võib öelda, et igal juhul ideoloogilisi, ideoloogiat ennekõike. No kas või siis ikkagi Euroopa Liidu kriitika ja argumendid. /.../ Nii et ennekõike siis, mis me ütleme, maailmavaatelised ideoloogilised ja poliitilised argumendid. Muidugi on huvitav vaadata, kuidas nende poliitiline protsess seal Euroopa parlamendis käib ja aga noh, lendlehti oskame me ise ka jagada ja et see tuleb pigem siis siin kodumaistest, et see tehniline pool tuleb oma kodumaistest õppetundidest.”

Ideoloogilisi argumente ja suundumusi on õpitud mitmetelt välismaistelt, peamiselt uusparempoolseid vaateid esindavatelt erakondadelt, meediaväljaannetelt ning iseseisvatelt poliitikutelt. Olulisemate meediaväljaannete seas, kust EKRE uut informatsiooni õpib on näiteks Breitbart ja Town Hall. Samas ei ole need ainsad välismaised väljaanded, kust EKRE uut informatsiooni ammutab. Enamasti on need väljaanded vastandid peavoolumeediale, sest need sobituvad paremini EKRE ideoloogilise vaatega ning on EKRE hinnangul ühtlasi ka täpsemad. Peavoolumeedias kajastatav informatsioon on EKRE hinnangul sageli ka moonutatud ja sealt ei ole võimalik saada tõest informatsiooni. Näiteks tuuakse välja, et peavoolumeedia kajastab tavaliselt ainult suuremaid terroriakte ning informatsioon väiksematest säärastest sündmustest saadakse teistest allikatest. Välismaistest meediaväljaannetest saadud informatsiooni ja uudiseid kajastatakse sageli edasi ka Uutes Uudistes või EKRE erinevates Facebooki gruppides.

„Ja ja välismaalt siis olid. Stein oli üks rahvuskonservatiivne mõtleja, John Stein või ma ei mäleta, mis ta eesnimi oli, siis portaali Breitbart kindlasti, üks mida sai ka otseselt sealt uudiseid nagu refereeritud ja, ja siis Town Hall, ühesõnaga sarnased väljaanded, uus parempoolsed väljaanded, siis välismaailmast olid ühed, sellised peamised suunanäitajad.”

Üksikutest välismaistest poliitikutest tuuakse intervjuudes välja nii Nigel Farage't, Marine Le Pen'i kui ka Viktor Orbani't. Mitmega neist on EKRE erinevatel kordadel kohtunud. Näiteks

kohtumistel Nigel Farage'ga arutati erinevate eurovastaste argumentide üle ja üks intervjuueeritav tõdeb, et Nigel Farage oskas tuua välja mitmeid kasulikke euroskeptilisi argumente, mida EKREgi oma retoorikas rakendada on saanud. Ka Viktor Orban'i ja Marine Le Pen'iga on EKRE kohtunud. Viktor Orban'it iseloomustab EKRE ülivõrdes ja teda nähakse esmaklassilise poliitikuna, keda kindlasti ajaloos mäletama jäädakse. Ka Marine Le Pen'i visiit Tallinnasse oli EKRE jaoks oluline sündmus. Samas tuuakse nende kohtumiste kirjeldamisel välja sedagi, et kõikides küsimustes ja valdkondades ei olda nende erakondadega alati üksmeelel. Üks oluline nüanss, mis neid lahkkelisid seletab, ongi riikide kontekstuaalne ja diskursuslik erinevus, mis ei võimalda igal pool täpselt samasuguseid lahendusi ja ideid rakendada.

„Meie inimesed on käinud Viktor Orban'iga kohtumas. Mina olen Ungari parlamendi esimehega Tallinnas kohtunud. Jah, loomulikult me siis vahetame mõtteid. Kas või sellel teemal viimati, et kuidas Euroopa Liidus olla. Säilitada suveräänsus nii palju kui võimalik. Näiteks see vihakõne muutus, eks siis Ungari parlamendi esimees selgitas, kuidas Ungari on sellega hakkama saanud.”

Üks oluline välismaine poliitiline toimija, keda samuti intervjuudes mainitakse, on Donald Trump. Tuuakse välja, et tema poliitikast peetakse lugu ning jälgitakse ka näiteks kampaaniavõtteid, mida Donald Trumpi kampaaniameeskond kasutab. Üheks sümbolseimaks Donald Trumpi kampaania osaks kujunes viimastel aastatel tema punane nokamüts loosungiga „*Make America Great Again*”. Kuigi EKRE ei rakendanud seda kampaaniavõtet üks-ühele, loodi Donald Trumpi kampaaniavõttest inspireerituna EKRE enda koduleheküljele e-pood, kust erinevaid EKRE sümbolikaga esemeid ja ka rahvuskonservatiivseid vaateid seletavaid ning propageerivaid raamatuid osta saab.

Samuti on EKRE liitunud Euroopa erakondade algatusega “Identiteedi ja Demokraatia partei”, kuhu muuhulgas kuuluvad Matteo Salvini'i Põhja Liiga, Marine Le Pen'i Rahvusrinne, Perussuomalaiset, AFD ja paljud teised Euroopa rahvuskonservatiivset maailmavaadet esindavad erakonnad. “Identiteedi ja Demokraatia partei” raames on sõnastatud eraldi ka partei programm, millesse on kirja pandud ühised eesmärgid ja väärtused. Kuigi intervjuudest täpselt ei selgu, milline on nende erakondadega koostöö tegemise täpsem vorm ja ulatus, annab kuulumine seesugusesse organisatsiooni ja nende intervjuude käigus mainimine aimdust sellest, milliseid välismaiseid poliitilisi toimijaid veel EKRE jälgib ning kellelt õpib. Tõdetakse, et koostöö tegemine ei tähenda ilmtingimata seda, et need erakonnad kõikides küsimustes üksmeelel on, kuid mingisuguseid kokkupuute punkte siiski leitakse.

„Jah, siin on olnud katseid sellist eelkõige Euroopas, üle Euroopalist, rahvuslike jõudude, konservatiivsete jõudude, immigratsioonivastaste jõudude kokku toomist, aga tihtipeale need jõud on paljudes, paljudes muudes küsimustes väga erinevatel seisukohtadel ja eriti majanduspoliitilistel ja maksupoliitilistel küsimustel. /.../ Nii et eks see on ikkagi teatud küsimustes, moraalse toetuse andmine üksteisele ja, ja mõnede riikide puhul nagu sellised rahvused, mis tunnevad, et nad on kuidagi ohustatud, et nende kestmise perspektiiv on, on erinevate rünnakute all. On, on just nimelt selles rahvusküsimuses väga lihtne ühist keelt leida. /.../ Et siin see pilt on nii kirev, et lihtsalt öelda, et mingisugused liberaalide poolt sarnasteks tembeldatud erakonnad kohe iseenesestmõistetavalt üksteisele kaela kukuvad. Seda lihtsalt ei ole.”

Samuti kohtutakse ja suheldakse erinevate OSCE liikmetest konservatiivset maailmavaadet esindavate poliitikutega.

„Konservatiivsed parteid peavadki suhtlema ja mina näiteks suhtlen OSCE liikmena, seal on seal ongi niimoodi, et kohtuvad vastava OSCE delegatsiooni liikmed. Kui on mingid suured väliüritused seal kaks-kolm päeva, siis alati need maailmavaatelised ühendused kogunevad siis ka õhtusöökidele ja ja peavad aru, et mina olen siis nendega ka mitmel korral kohtunud.”

Siinjuures on oluline mainida, et välismaised poliitilised toimijad, kellega EKRE kohtub, ei ole ilmtingimata erakonnad või poliitikud, vaid võidakse kohtuda ka erinevate nõunike ja teiste poliitiliste või ametkondlike toimijatega, kellega samuti erinevaid kogemusi ja teadmisi vahetatakse. Näiteks on EKRE kohtunud Margaret Thatcher'i nõunikega, kellega põhiliselt euroskeptilisi teemasid arutati.

„Igal juhul oli inspireeriv kohtuda Margaret Thatcher'i nõunikega ja kes siis olid juba ma arvan, et siis selleks hetkeks kolmkümmend, üle oma kolmkümmend aastat olnud euroskeptikud ja ja just nagu ääretult informeeritud kogu protsessist.”

Mitmel juhul toodi välja, et hoopis EKRE ise on paljude teiste riikide poliitiliste toimijate jaoks eeskujuks ning nendega on käidud intervjuusid tegemas ja uurimas, mis on nende edu saladused. Sellistel juhtudel toodi välja, et EKRE ise ei käi välismaiste poliitiliste toimijate käest õppimas, vaid oskab oma olemasolevate teadmiste abil vajalikke lahendusi leida. Selge kontrast erinevate respondentide vastuste vahel.

„No mina tean, näiteks vähemalt [linnas] on minul kaks rahvusvahelise meedia reporterit käinud, üks oli saksast ja üks oli nüüd viimati. Et üks oli saksast ja üks oli minu meelest see viimane oli Rootsist, et käisid [linnas] ekstra meie juures rääkimas, et, et noh, kuidas me nagu oleme saavutanud selle taseme, kus me oleme ja kuidas me oleme nii kiiresti kasvanud kui, kui teised kõik vähenevad ja käisid nagu meie käest õppimas ja küsis. Me pole küll kuskil küsimas käinud.”

Samuti on olnud juhtumeid, mil EKRE eeskujul on teistes riikides teised PPPd mingisuguseid poliitilisi otsuseid teinud ja enda käitumist muutnud.

„Ja meie eeskujul omakorda asutati Leedus Trumpi toetusrühm sealsete konservatiivide poolt. Meil on, meil on olnud ka teatud mõju. Väljaspoole.”

5.4 Muud allikad

Vähemtähtsamad, kuid siiski intervjuude käigus mainitud teadmiste allikad on ka rahvaküsitlused (sealhulgas turu-uuringud), eksperdid, statistika, sotsiaalmeedia ja meedia. Sotsiaalmeedia ja meedia seostuvad eelkõige teiste poliitiliste toimijate jälgimisega, kuid mõistagi vaadatakse ka teisi kirjutisi ja loominguid, mis on loodud poliitilise kuuluvusega inimeste või ajakirjanike poolt. Samuti jälgitakse sotsiaalmeedias ka enda liikmete tegevust. Sotsiaalmeedia ja meedia olid põgusalt ka eelnevates peatükkides käsitletud. Erakonnaväliste ekspertide kaasamine on samuti marginaalne ning enamasti seotud spetsiifiliste poliititehnoloogiliste või rakenduspoliitiliste teadmiste täiendamise vajadusega. Näiteks kasutatakse erinevaid PR ja reklaamiettevõtteid enda kampaaniate korraldamisel, mille käigus ka erakond uusi teadmisi omandab.

„Nii et siis, kui samad inimesed sellega tegelevad mingilgi määral organisatsioonid palkavad ka neid PR organisatsioone. No ma ei tea, kes järgmistel valimistel meid abistab, aga organisatsiooni sees on ka sellise visuaalse identiteedi osas siis eksperdid, kes, kellel on see mälu olemas, kes võivad seda alati edasi kanda, et isegi kui tuleb uus PR ettevõtte appi, et siis on mingisugune vana ajalugu olemas, sellest ja vastava ala eksperdid.”

Mainitakse ka erinevaid statistikaid, mis samuti näitavad erinevaid ühiskondlikke tendentse ning võivad, kuid ei pruugi erakonna käitumist muuta. Sellist informatsiooni võib mingil määral pidada taustteadmiseks, millega erakond opereerib. Rahvaküsitlused on EKRE jaoks aga üpriski olulised, sest need on vahendid rahva meelsuse kaardistamiseks ning nende tulemusena kogutud informatsiooni peetakse erakonna jaoks oluliseks. Rahvaküsitluste käigus valmivad turu-uuringud on samuti allikad, millest EKRE õpib. Mõistagi eelneb selle informatsiooni omaksvõtule ka kollektiivne analüüs, kuid enamasti näeb EKRE nende rahvaküsitluste tulemusena, millised on olulised teemad, mida adresseerima peab või kuidas peab erakond oma käitumist modifitseerima, et laiemat valimiskonda kõnetada. Analüüsi tulemusena tavaliselt otsustataksegi, kuidas nendele teemadele erakonnana vastata.

„Aga kui sul on mingi või sa mõtled laiemalt seda, eks see kajastub selles protsendis, mis mis antakse turu-uuringute firma poolt. Uuritakse populaarsust ja see näitab ka selle rahvuskonservatiivse mõttelaadi populaarsust. Aga mis see viimane oli seal kakskümmend üks või kõige kõrgem, et see näitab, et üle kahekümne kui sa hakkad juba minema, siis sa hakkad kalduma sinna, sa pead hakkama esindama kõikide inimeste huvisid. Et sa ei saa nagu võtta ühe ja seetõttu noh, see siis tuleb jällegi asju mõtestada, eks ole, pakkuda midagi sellele uuele rühmale.”

Eraldi allikatena tuuakse välja ka raamatud. Raamatute valik sõltub mõistagi üldiselt lugeja huvidest, kuid nii mõnelgi juhul võib juhtuda, et mõnda raamatut lugedes õpitakse ka mingisugust erakonnale olulist poliitilist teadmist.

„Loomulikult tuleb ka tarkadest raamatutest ega Machiavelli vürsti tasub ikka lugeda. Ja, ja tasub ikka vaadata, kuidas ajaloos on, on asjad toimunud ja ja ma ei mäleta, mis need, mis neid raamatuid siin juba olen mitmeid lugenud ja nii mõnestki raamatust leiad, et ahhaa, aga see on tõepoolest selline poliittehniline trikk, mida tasub kasutada.”

6. Õpitu säilitamine

Õpitu säilitamise suhtes toovad respondendid välja erinevaid viise, kuidas erakond õpitud teadmisi säilitab. Üks ühine joon, mis välja joonistub on, et erakond säilitab enda teadmisi erakonna erinevate tasandi pikaajaliste liikmete kaudu. Kõige sagedamini mainitakse, et teadmisi säilitavad nii keskjuhatuse, erakonna kontor, ringkondade juhid ja juhatused ning teised pikaajalised liikmed. Respondendid toovad välja, et erakonna liikmete voolavus olulistel positsioonidel on aastate jooksul vähenenud. See tähendab, et erakonna juhtivatel positsioonidel vahetuvad inimesed üpris harva, mistõttu on neil välja kujunemas teatav erakondlik mälu, millest lähtuvalt otsuseid tehakse.

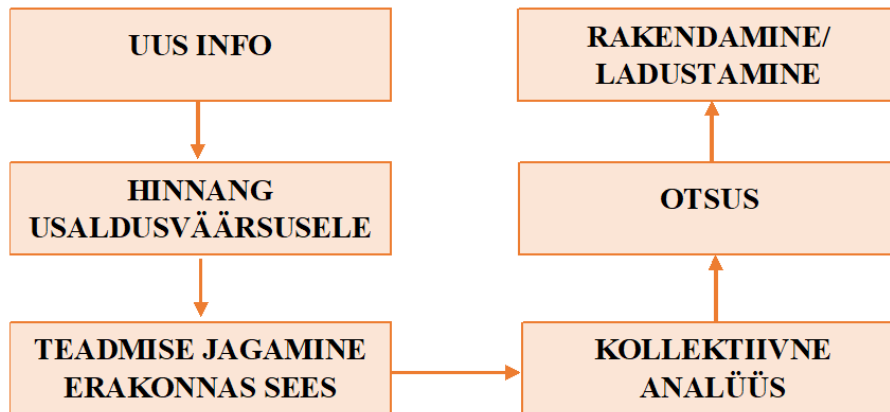
Lisaks tuuakse erakonna mäluna välja ka erinevaid erakonnas aastate jooksul välja kujunenud traditsioone. Respondendid toovad välja, et erakonnas on välja kujunenud teatud käitumisviisid ja normid ning uute liikmete erakonnaga liitumisel, õpetavadki vanemad olijad neile kõigepealt, kuidas erakonnas mingisugused protsessid ja protseduurid käivad. Kui uus liige on need teadmised omandanud, hoiab ta erakonna õpitud oma käitumise kaudu elus ning vajadusel annab omakorda edasi uuematele liikmetele. Traditsiooni peetakse erakonna edukuse vaatevinklist oluliseks, sest tugevalt juurdunud traditsioonid vähendavad erakonna koormust liikmete koolitamisel. Traditsioonide ja praktikate püsimist toetavad ka erakonna erinevad dokumendid nagu põhikiri, ideoloogiline programm ja valimisplatvormid. Sageli eeldatakse, et uued erakonnaga liitujad on nendega eelnevalt tutvunud ning erakonna varasemat õpitud teadmist omandanud.

„Et mingisugused inimesed, kes on olnud juba noh, kaks-kolm, mõned ka rohkem järjest nende nende esindusorganite liikmed, nemad teavad, nad kannavad seda, seda niisugust ajaloolist mälu ja, ja uued, kes tulevad, nad saavad sellest kohe osa. Nii et noh, siin see niisugune järjepidevus, aga samal ajal ka pidevalt toimuv rotatsioon aitavad seda niisugust kogemust ja mälu pidevalt edasi anda.”

Teadmiste säilitamine või ladustamine on põhimõtteliselt erakonna poliitilise õppimise protsessi viimane etapp. Kuigi empiiriline materjal on näidanud, et erinevad etapid võivad aset leida ka erinevas järjekorras, joonistub materjali põhjal siiski välja teatav skeem sellest, kuidas erakonnas poliitilise õppimise protsess toimub ning seda illustreerib **Joonis 2**. Joonis on eelkõige mõeldud protsessi lihtsustamiseks ja illustreerimiseks ja see ei kajasta peenemaid nüansse ja vaadeldud kaasuse idiosünkraasiaid, mis eelnevates peatükkides välja toodi. Samuti

ei väida autor, et joonisel kujutatud protsess on universaalselt rakendatav teiste erakondade poliitilise õppimise protsesside uurimisel.

Joonis 2 Poliitilise õppimise protsess erakonnas

Allikas: Autor, (2021)

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli uurida poliitilise õppimise protsessi, mille käsitlemise vajadus on esile kerkinud erakondade poliitilise käitumismaneeri ülemaailmsest ühtlustumisest lähtuvalt. Uurimistöös käsitleti säärast protsessi poliitilise õppimisena, mis on akadeemilises kirjanduses uudne, kuna varem ei ole seda protsessi uuritud. Poliitilise õppimise mõiste ei ole teaduskirjanduses küll uus, kuid uudne on selle mõiste definitsioon ja käsitus antud uurimistöö kontekstis. Töö käigus lähtuti poliitilise õppimise teooria loomisel rakenduspoliitika õppimise teooriast, mille protsess omab poliitilise õppimisega küll teatavaid sarnasusi, kuid on siiski täiesti eraldiseisev nähtus. Loodud poliitilise õppimise teooria usaldusväärsust testiti EKRE näitel, mis on Eestis paremäärmuslikku populismi esindav partei. Empiiriline materjal koguti seitsme poolstruktureeritud eliidiintervjuu käigus, mis toimusid 2021. aasta kevadel. Kogutud empiirilise materjali analüüsimiseks kasutati deduktiivset ja induktiivset meetodit kombineerivat kvalitatiivset juhtumiuülest sisuanalüüs, mille käigus pöörati tähelepanu eelkõige materjalide manifestsetele tähendustele.

Poliitiline õppimine on laiahaardeline protsess, mis erakonna tasandil hõlmab mitmeid erinevaid toimijaid ja struktuurüksusi, mis koostoimes erakonna kui terviku õppimist kujundavad. Käesolevas magistritöös loodud poliitilise õppimise teooriat on EKRE näitel edukalt illustreeritud ja on rakendatav erakondade poliitilise õppimise uurimisel. Ühtlasi demonstreerinud, et poliitilise õppimise protsess on palju nüansirohkem, kui loodud teoreetilises raamistuses kirjeldatud. Poliitiline õppimine on muutuv protsess, mis tähendab, et erineval ajahetkel võib selle korraldus, temaatiline fookus, vorm või rakendamine erineda. Samuti saab EKRE näitel välja tuua, et poliitiline õppimine erakonna algusaastatel oli hoopis teistsugune võrreldes sellega, milliseks on see kujunenud tänapäeval. Selline muutuvuse aspekt limiteerib ühtlasi teooria seletusvõimet tuleviku protsesside kujunemise prognoosimisel.

Õppimist käsitlevate uuringute puhul on ajaline määratlus sageli väga problemaatiline, sest uurijatel on raske otsustada, millisest ajahetkest protsessi uurimist alustada ja millal lõpetada. Selles mõttes on EKRE juhtum unikaalne, sest ta on piisavalt noor erakond, mille eliit ei ole loomisest saadik ulatuslikult muutunud ja kelle meenutused võimaldasid kaardistada erakonnas õppimise kujunemist kogu selle eksistentsi jooksul. See on nüanss, mis küll ei olnud osaks esialgsest uurimistöö eesmärgist, kuid on andnud hädavajaliku konteksti EKRE poliitilise õppimise mõistmisel. Tulevaste poliitilise õppimise uuringute puhul peaks seega arvestama, et

oluline on kaardistada uuritava subjekti teadmised uurimisperioodi algusest, sest see võimaldab paremini mõista nii uurimisperioodil õpitavate teadmiste fookust kui vormi, allikate valikut ja korraldust. Poliitilise õppimise puhul on oluline ka uuritava ideoloogiline positsioneeritus, mis EKRE näitel selgelt esile kerkis.

Poliitilise õppimise keskmes on võim ja selle mõtestamine vahendi, mitte tulemina. Teisiti öeldes ei ole võim mitte poliitilise õppimise tulem, vaid vahend, mida võidakse, kuid ei pruugita poliitilise õppimise käigus omandada. Poliitiline õppimine on pidev ja kestev protsess, mis ei lõpe toimija võimule saamisega, vaid jätkub ka võimul olles. Poliitiline õppimine võib teatud perioodidel intensiivistuda, kui toimija on sattunud uude olukorda ja/või on mingisugusel põhjusel suurenenud tema teadmiste omandamine. Poliitilise toimija võimule saamisega suureneb tema õpetaja roll ja samas tema kui õppija roll ei vähene. Võimule tulles võib muutuda ainult toimija õppimise vorm, korraldus ja temaatiline fookus. Võimule saamine ei ole ühtlasi ka ainus poliitilise toimija eesmärk, vaid üks paljudest sihtidest, mille saavutamine avab võimaluse teiste eesmärkide täimiseks.

Võib EKRE näitel sedastada, et poliitilisel õppimisel võib olla ka oma roll ülemaailmse erakondade ideoloogilise, retoorilise, poliit tehnoloogilise ja kampaaniastrateegilise seisukohtade ning võtete ühtlustumise seletamisel. Erakonna eliiti kuulujaid intervjuerides selgus, et EKRE jälgib väga aktiivselt välisriikides toimuvat, nii igapäevaseid kui poliitilisi sündmusi, millest ka väga aktiivselt õpitakse. Edukaid ja EKRE ideoloogiaga sobituvaid teadmisi ning oskusi rakendatakse ka enda tegevuses ning propageeritakse enda meedia- ja sotsiaalmeedia kanalites. Lisaks jälgimisele tehakse ka mitmete sarnast ideoloogilist vaadet edendavate välismaiste erakondadega sihistatud koostööd ja erinevatel kohtumistel jagatakse ideoloogilisi teadmisi. Kui ideoloogilisi teadmisi õpitakse ennekõike kohtumistelt, siis poliit tehnoloogilisi ja kampaaniastrateegilisi võtteid õpitakse pigem välismaiste erakondade tegevuse jälgimise kaudu.

Mõistagi on käesoleval uurimistööl oma piirangud. Nimelt ei võimalda ühe juhtumi põhjal tehtud uuring teha laialdasi järeldusi poliitilise õppimise kohta teiste toimijate kontekstis ja järeldused saavad olla vaid konkreetse juhtumi põhised. Samas on käesoleva uurimistöö raames kogutud empiiriline materjal ja selle ühtimine teoreetilise kontekstiga tõstnud loodud poliitilise õppimise teooria usaldusväärsust ning potentsiaali olla tõsiseltvõetav analüütiline raamistik tulevaste uurimistööde tarbeks. Teaduskirjanduses on varemgi täheldatud poliitilise kultuuri ülemaailmse ühtlustumise vähest protsessilist käsitlust. Samuti on EKRE valik

uurimisobjektiks olnud unikaalne, sest võimaldanud kaardistada erakonna õppimise kujunemist selle asutamisest, kuid samas tähendab see ühtlasi, et EKRE põhjal tehtud järeldused ei pruugi olla rakendatavad pikaajalisema ajalooga erakondade õppimise mõistmisel ja need tulemused võivad olla erinevad.

Poliitiline õppimine väärrib ka tulevastes uuringutes lähemat analüüsimist. Põhjapanevamate ja üldistavamate järelduste tegemiseks on vajalik laiaulatuslik juhtumiuuringute läbiviimine. Kindlasti tasuks uurida, milline on poliitilise õppimise protsess näiteks liberaalse maailmavaatega erakondades, mis ideoloogiliselt konservatiividele vastanduvad või teistes lühema ja pikema ajalooga erakondades. Käesolevas töös loodud poliitilise õppimise raamistik ei ole lõplik ning vajab täiendusi, mida on võimalik teha rohkema empiirilise materjali kogumise ja analüüsimisega. Siinse poliitilise õppimise teooria uuenduslikkus ja väärtus seisneb selles, et võimaldab aktiivsemalt uurida nähtust ja protsesse, millele akadeemilises kirjanduses varem tähelepanu pööratud ei ole. Samuti on käesolev uurimistöö panus viimastel aastatel üpris aktiivselt uuritud nii-öelda EKRE fenomeni veelgi paremasse mõistmisesse.

KASUTATUD ALLIKAD

- Adams, W. C. (2015). Conducting Semi-Structured Interviews. rmt: J. Wholey, H. Hatry, & K. Newcomer, *Handbook of Practical Program Evaluation* (lk 492-505). Jossey-Bass. doi:10.1002/9781119171386.ch19
- Ball, S. J. (1990). *Politics and Policy Making in Education*. London: Routledge.
- Ball, S. J. (1998). Big Policies/Small World: An introduction to international perspectives in education policy. *Comparative Education*, vol. 34(2), pp. 119-130. doi: 10.1080/03050069828225
- Betz, H.-G. (1993). The New Politics of Resentment Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. *Comparative Politics*, vol. 25(4) pp. 413-427. doi:https://doi-org.ezproxy.tlu.ee/10.2307/422034
- Block, E., & Negrine, R. (2017). The Populist Communication Style: Toward a Critical Framework. *International Journal of Communication*, vol. 11, pp. 178–197.
Kasutamise kuupäev: 11. 05 2021. a., allikas
<https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/5820/1892>
- Bode, L. (2016). Political News in the News Feed: Learning Politics from Social Media. *Mass Communication and Society*, vol. 19(1), pp. 24-48.
doi:10.1080/15205436.2015.1045149
- Braun, D., & Gilardi, F. (2006). Taking 'galton's problem' seriously. towards a theory of policy diffusion. *Journal of Theoretical Politics*, vol. 18 (3), pp. 298–322.
doi:10.1177/0951629806064351
- Cavanagh, S. (1997). Content analysis: concepts, methods and applications. *Nurse Researcher*, vol. 4(3), pp.5-16. doi:10.7748/nr.4.3.5.s2
- Chaffee, S. H., & Kanihan, S. F. (1997). Learning about Politics from the Mass Media. *Political Communication*, vol. 14(4), pp. 421-431.
doi:https://doi.org/10.1080/105846097199218
- Cox, M. (2017). The rise of populism and the crisis of globalisation: Brexit, Trump and beyond. *Irish Studies in International Affairs*, vol. 28, pp. 9-17.
doi:10.3318/ISIA.2017.28.12

- Crossan, M., White, R. E., & Ivey, R. (1999). An Organization Learning Framework: From Intuition to Institution. *The Academy of Management Review*, vol. 24(3), pp. 522–537. doi:<https://doi.org/10.2307/259140>
- Dawisha, K., & Deets, S. (2006). Political Learning in Post-Communist Elections. *East European Politics and Societies*, vol. 20(4), pp. 691–728. doi:[10.1177/0888325406293290](https://doi.org/10.1177/0888325406293290)
- Deutsch, K. W. (1966). *The Nerves of Government*. New York: The Free Press.
- Dolowitz, D. P., & Marsh, D. (2000). Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making. *Governance*, vol. 13(1), pp. 5–24. doi:<https://doi-org.ezproxy.tlu.ee/10.1111/0952-1895.00121>
- Downe-Wamboldt, B. (1992). Content analysis: method, applications, and issues. *Health Care for Women International*, vol. 13(3), pp. 313–321. doi:[10.1080/07399339209516006](https://doi.org/10.1080/07399339209516006)
- Dunlop, C. A., & Radaelli, C. M. (2013). Systematising Policy Learning: From Monolith to Dimensions. *Political Studies*, vol 61(3), pp. 599–619. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2012.00982.x>
- Dunlop, C. A., Radaelli, C. M., & Trein, P. (2018). Introduction: The Family Tree of Policy Learning. rmt: C. A. Dunlop, C. M. Radaelli, & P. Trein, *Learning in Public Policy: Analysis, Modes and Outcomes* (lk 1-25). Cham: Palgrave Macmillan.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, vol. 62(1), pp. 107–115. doi:[10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x)
- Engesser, S., Fawzi, N., & Larsson, A. O. (2017). Populist online communication: introduction to the special issue. *Information, Communication & Society*, vol. 20(9), pp. 1279–1292. doi:<https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1328525>
- Etheredge, L. S., & Short., J. (1983). Thinking about government learning. *Journal of Management Studies*, vol. 20(1), pp. 41–58. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.1983.tb00197.x>
- Evans, J., & Stanovich, K. E. (2013). Dual-process theories of higher cognition: advancing the debate. *Perspectives on Psychological Science*, vol. 8(3), pp. 223–241. doi:[10.1177/1745691612460685](https://doi.org/10.1177/1745691612460685)

- Foucault, M. (1980). *POWER/KNOWLEDGE: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. (C. Gordon, Toim.) New York: Pantheon Books. Kasutamise kuupäev: 08. 01 2020. a., allikas
https://monoskop.org/images/5/5d/Foucault_Michel_Power_Knowledge_Selected_Interviews_and_Other_Writings_1972-1977.pdf
- Galston, W. A. (2001). Political Knowledge, Political Engagement, and Civic Education. *Annual Review of Political Science*, vol. 4(1), pp. 217-234.
doi:<https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.4.1.217>
- Gerstlé, J., & Nai, A. (2019). Negativity, emotionality and populist rhetoric in election campaigns worldwide, and their effects on media attention and electoral success. *European Journal of Communication*, vol. 34(3), pp. 1 –35.
doi:10.1177/0267323119861875
- Gilardi, F. (2012). Transnational diffusion: Norms, ideas, and policies. rmt: W. Carlsnaes, T. Risse, & B. Simmons (Toim-d), *Handbook of International Relations* (lk pp. 453–477). London: SAGE Publications. Kasutamise kuupäev: 10. 03 2020. a., allikas
https://www.fabriziogilardi.org/resources/papers/gilardi_handbook_IR_v2.pdf
- Hall, P. A. (1993). Policy Paradigms, Social Learning, and the State: The Case of Economic Policymaking in Britain. *Comparative Politics*, vol. 25 (3), pp. 275-296. Kasutamise kuupäev: 18. 01 2020. a., allikas
https://scholar.harvard.edu/files/hall/files/hall1993_paradigms.pdf
- Hameleers, M., Bos, L., Reinemann, C., Andreadis, I., Corbu, N., Schemer, C., . . . Naama Weiss-Yaniv. (2018). Start Spreading the News: A Comparative Experiment on the Effects of Populist Communication on Political Engagement in Sixteen European Countries. *The International Journal of Press/Politics*, vol. 23(4), pp. 517–538.
doi:10.1177/1940161218786786
- Harriman, D. (2010). *The logical leap; Induction in physics*. New York: New American Library.
- Hartman, T. K., Pattie, C., & Johnston, R. (2017). Learning on the job? Adapting party campaign strategy to changing information on the local political context. *Electoral Studies*, vol 49, pp. 128-135. doi:<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2017.06.005>

- Heclo, H. (1974). *Modern Social Politics in Britain and Sweden*. New Haven: Yale.
- Holbrook, T. M. (1999). Political Learning From Presidential Debates. *Political Behavior*, vol. 21(1), pp. 67-89. Kasutamise kuupäev: 24. 01 2021. a., allikas <http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.tlu.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=71d14367-ad3f-4bf5-a83d-f73f215ec1fa%40sessionmgr103>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, vol. 15(9), pp.1277-1288. doi:10.1177/1049732305276687
- Hulme, R. (2005). Policy Transfer and the Internationalisation of Social Policy. *Social Policy & Society*, vol. 4(4), pp. 417–425. doi:10.1017/S1474746405002605
- Jenkins-Smith , H. C., & Sabatier, P. (1999). The advocacy coalition framework: An assessment. rmt: P. Sabatier, *Theories of the policy process* (lk 117-166). Boulder, CO: Westview Press.
- Kahneman, D., & Klein, G. (2009). Conditions for intuitive expertise: a failure to disagree. *American Psychologist*, vol. 64(6), pp. 515–526. doi:<https://doi.org/10.1037/a0016755>
- Kasekamp, A., Madisson, M.-L., & Wierenga, L. (2019). Populist, Discursive Opportunities for the Estonian Populist Radical Right in a Digital Society. *Problems of Post-Communism*, vol. 66(1), pp. 47–58. doi:<https://doi.org/10.1080/10758216.2018.1445973>
- Kerr, C. (1983). *The Future of Industrial Societies: Convergence or Continuing Diversity?* Cambridge: Harvard University Press.
- Knill, C. (2005). Introduction: Cross-national policyconvergence: concepts, approachesand explanatory factors. *Journal of European Public Policy*, vol. 12(5), pp. 764-774. doi:10.1080=13501760500161332
- Kokis, J. V., Macpherson, R., Toplak, M. E., West, R. F., & Stanovich, K. E. (2002). Heuristic and analytic processing: Age trends and associations with cognitive ability and cognitive styles. *Journal of Experimental Child Psychology*, vol. 83(1), pp. 26–52. Kasutamise kuupäev: 03. 04 2021. a., allikas http://keithstanovich.com/Site/Research_on_Reasoning_files/RNjecp02.pdf

- Lindblom, C. E. (1959). The Science of "Muddling Through". *Public Administration Review*, vol. 19(2), pp. 79-88. Kasutamise kuupäev: 18. 01 2021. a., allikas <https://faculty.washington.edu/mccurdy/SciencePolicy/Lindblom%20Muddling%20Thorough.pdf>
- Lindblom, C. E. (1965). *The Intelligence of Democracy*. New York: The Free Press.
- Loeber, A., & Grin, J. (2007). Theories of policy learning: Agency, structure and change. rmt: F. Fischer, G. J. Miller, & M. S. Sidney, *Handbook of Public Policy Analysis* (lk 201-219). New York: Routledge. doi:<https://doi.org/10.4324/9781315093192>
- Metcalf, L. (1993). Public Management: from Imitation to Innovation. rmt: J. Kooiman, *Modern Governance: New Government–Society Interaction* (lk 173–189). London: SAGE Publications.
- Morgan, D. L. (1993). Qualitative Content Analysis: A Guide to Paths Not Taken. *Qualitative Health Research*, vol. 3(1), pp.112-121. doi:10.1177/104973239300300107
- Mossberger, K., & Wolman, H. (2003). Policy Transfer as a Form of Prospective Policy Evaluation: Challenges and Recommendations. *Public Administration Review*, vol. 63(4), pp. 428-440. Kasutamise kuupäev: 02. 12 2020. a., allikas <http://search.ebscohost.com.ezproxy.tlu.ee/login.aspx?direct=true&db=edsbl&AN=RN134148577&site=eds-live>
- Moyson, S. (2014). The individual in policy change: Policy learning in the liberalization of network industries in Belgium. Kasutamise kuupäev: 16. 01 2021. a., allikas https://dial.uclouvain.be/pr/boreal/object/boreal%3A145103/datastream/PDF_01/view
- Moyson, S., Scholten, P., & Weible, C. M. (2017). Policy learning and policy change: theorizing their relations from different perspectives. *Policy and Society*, vol. 36(2), pp. 161-177. doi:<https://doi.org/10.1080/14494035.2017.1331879>
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. (2017). Introduction to the populist radical right. rmt: C. Mudde, *The Populist Radical Right: A reader*. Routledge. Kasutamise kuupäev: 05. 04 2021. a., allikas

<https://sgp1.digitaloceanspaces.com/proletarian-library/books/46b3969dc0964ccc65b5b1d146e2424b.pdf>

Needham, C. (2010). Fighting the last war: Applying the Policy Transfer Approach to Election Campaigns. *Party Politics*, vol. 16(5), pp. 608–628.
doi:10.1177/1354068809342995

Obingera, H., Schmitta, C., & Starke, P. (2013). Policy Diffusion and Policy Transfer in Comparative Welfare State Research. *Social Policy & Administration*, vol. 47(1), pp. 111–129. doi:10.1111/spol.12003

Saarts, T., Jakobson, M.-L., & Kalev, L. (ilmumas). When a Right-Wing Populist Party Inherits a Mass Party Organisation: The Case of EKRE (Artiklikäsikiri).

Sadan, E. (2004). Theories of Power. rmt: *Empowerment and Community Planning*.
Kasutamise kuupäev: 13. 01 2020. a., allikas
http://www.mpow.org/elisheva_sadan_empowerment.pdf

Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Shipan, C. R., & Volden, C. (2008). The Mechanisms of Policy Diffusion. *American Journal of Political Science*, vol. 52 (4), pp. 840–857. Kasutamise kuupäev: 10. 03 2020. a., allikas
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.204.6531&rep=rep1&type=pdf>

Simmons, B. A., Dobbin, F., & Garrett, G. (2006). Introduction: The international diffusion of liberalism. *International Organization*, vol. 60 (4), pp. 781–810.
doi:10.1017/S0020818306060267

Simon, H. A. (1947). *Administrative Behavior*. New York: Macmillan.

Sirivunnabood, P. (2016). Political Education: The Role of Political Parties in Educating Civil Society on Politics. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts*, vol.16(3), pp. 157 - 194.
doi:<https://doi.org/10.14456/sujsha.2016.20>

Stanovich, K. E. (2012). On the Distinction Between Rationality and Intelligence: Implications for Understanding Individual Differences in Reasoning. rmt: K. J. Holyoak, & R. G. Morrison, *The Oxford handbook of thinking and reasoning* (lk 343–

- 365). Oxford: Oxford University Press.
doi:10.1093/oxfordhb/9780199734689.013.0022
- Stone, D. (2001). Learning Lessons, Policy Transfer and the International Diffusion of Policy Ideas. Kasutamise kuupäev: 12. 28 2020. a., allikas
http://wrap.warwick.ac.uk/2056/1/WRAP_Stone_wp6901.pdf
- Trein, P. (2015). Literature report: A review of policy learning in five strands of political science research. Kasutamise kuupäev: 15. 10 2019. a., allikas
https://www.researchgate.net/publication/296196015_Literature_Report_A_Review_of_Policy_Learning_in_Five_Strands_of_Political_Science_Research
- Weber, R. (1990). *Basic content analysis*. Newbury Park, CA: Sage. doi:<https://dx-doi-org.ezproxy.tlu.ee/10.4135/9781412983488>
- Weible, C. M., Sabatier, P. A., Jenkins-Smith, H. C., Nohrstedt, D., Henry, A. D., & deLeon, P. (2011). A Quarter Century of the Advocacy Coalition Framework: An Introduction to the Special Issue. *The Policy Studies Journal*, vol. 39 (3), pp. 349-360.
doi:10.1111/j.1541-0072.2011.00412.x
- Weinschenk, A. C. (2017). Polls and Elections: Conventional Wisdom: Political Learning During Presidential Nominating Conventions. *Presidential Studies Quarterly*, vol. 47(1), pp. 186-203. doi:<https://doi-org.ezproxy.tlu.ee/10.1111/psq.12352>
- Weiss, C. H. (1979). The many meanings of research utilization. *Public Administration Review*, vol. 39(5), pp. 426-31. Kasutamise kuupäev: 19. 01 2021. a., allikas
https://sites.ualberta.ca/~dcl3/KT/Public%20Administration%20Review_Weiss_The%20many%20meanings%20of%20research_1979.pdf
- Weiss, C. H. (1986). Research and policy-making: A limited partnership. rmt: F. Heller, *The Use and Abuse of Social Science* (lk 214-35). London: Sage.
- Witting, A. (2017). Insights from ‘policy learning’ on how to enhance the use of evidence by policymakers. *Palgrave Communications*, vol. 3(1), pp.1-9.
doi:<https://doi.org/10.1057/s41599-017-0052-x>
- Woiceshyn, J., & Daellenbach, U. S. (2018). Evaluating Inductive versus Deductive Research in Management Studies: Implications for Authors, Editors, and Reviewers.

Qualitative Research in Organizations and Management An International Journal,
vol. 13(2), pp.183-195. doi:10.1108/QROM-06-2017-1538

LISA 1 Intervjueeritavate ankeet

INTERVJUEERITAV: INTERVJUEERITAVA NIMI (vanus)

– Faktid intervjueeritava poliitilise elu kohta.

–

–

–

–

INTERVJUU TEEMAD JA KÜSIMUSED

SISSEJUHATUS

- Täna intervjuuga nõustumise eest ja tutvusta lühidalt uurimistöö eesmärki.
- Küsi luba intervjuu salvestamiseks.

TEEMA: Teadmiste tüüp

1. Olete olnud EKRE liige 0000. aastast ehk sisuliselt algusest peale. Kui mõtlete nende X aasta peale tagasi, siis mis on kõige olulisemad asjad mida olete erakonnana pidanud õppima, et saada tugevaks erakonnaks?

(Politics, policy - valimistel osalemiseks, koalitsiooni minemiseks, pildil püsimiseks)

1.1 Millised olid esimesed asjad, mis te endale selgeks tegema pidite?

TEEMA: Õppimise eesmärgid

2. Milliste eesmärkide saavutamiseks on teadmiste omandamine oluline?

TEEMA: Õppimise protsess

3. Me räägime sageli õppivatest organisatsioonidest. Kuidas erineb teie meelest erakonna tasandi õppimine indiviidi õppimisest?

3.1 Kes peavad õppima selleks, et erakond õpiks?

3.2 Millises vormis/millistel areenidel toimub õppimine erakonna sees?

3.3 Millal on kõige olulisem õppida?

3.4 Kuivõrd teadlik ja institutsionaliseerunud on õppimise protsess erakonnas?

3.4.1 Milline väide iseloomustab EKRE õppimist paremini:

Erakonna tegevused õppimisel on sihistatud ja strateegilised.

Erakonna tegevused õppimisel on lihtsalt vastuste leidmise protsess, millega tegeletakse igapäevaselt, aga mida otseselt ei teadvustata.

TEEMA: Õppimise allikad

4. Millistest allikatest EKRE õpib?

4.1 Kas EKRE'l on kodumaiseid või rahvusvahelisi eeskujusid, kelle tegevustest õpitakse? Millised need eeskujud on? Mida on õpitud? Kuidas?

4.2 Kas ja kui palju jälgib EKRE enda ideoloogiaga vastuolulisi erakondi? Kellelt on õpitud? Mida on õpitud? Kuidas?

4.3 Kirjanduses on selline ütlemine, et „*Power does not only learn, but it also creates knowledge*” – kuidas seda tõlgendada? Kas oskate tuua näiteid, mil erakond on ise teadmist loonud?

4.4 Kas ja kuidas õpib EKRE oma kogemusest? Mida? Kuidas?

TEEMA: Õpitu rakendamine

5. Kuidas te õpitut ellu rakendate? Milliseid eripärasid on eri tüüpi teadmiste rakendamisel (*politics, policy*)?

5.2 Millistel juhtudel viib õppimine mingisuguste praktikate muutumiseni? Kas saate tuua näite? Milliste allikate/teemade puhul?

TEEMA: Õpitu säilitamine

6. Kuidas EKRE oma kogemusi/uut teadmist „säilitab”? Kes või mis on EKRE mälu?

LÕPETUSEKS

Mis jäi küsimata? Mida sooviksite lisada?

LISA 2 Kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemus

Põhikategooria	Alamkategooria	Koodid
TEADMISTE TÜÜP	ERAKONNA EESMÄRKIDE SAAVUTAMIST TOETAVAD TEADMISED	Teadmised riigi toimimisest
		Erakonna tundma õppimine
		Kampaaniastrateegilised teadmised ja oskused
		Erakonna korraldamise oskused
		Rakenduspoliitilised teadmised
		Üldised poliitilised teadmised
		Poliititehnoloogilised võtted/Poliitilise protsessi mõjutamise oskused
		Valijaskonna profiil
		Teoreetilised ja filosoofilised teadmised
		Kriisijuhtimine
		Teadmised välismaal toimuvast
		IT oskused
ÕPPIMISE EESMÄRK	VÕIM	Võimule saamine
		Võimu teostamine
		Võimu suurendamine
	TEISED EESMÄRGID	Eesti elu parandamine
		Probleemide lahendamine
		Oma sõnumi kuuldavaks tegemine
ÕPPIMISE PROTSESS	ÕPPIMISE KORRALDUS	Erakonna õppimine sõltub juhi suunistest
		Erakonnas õppimist korraldavad erinevad üksused
		Erakonnas õpivad erinevad üksused
	ÕPPIMISE VORM	Klassiruumi formaat
		Ideede korjamine
		Kollektiivne analüüs
		Kollektiivne teadmiste vahetamine
		Üks-ühele teadmiste vahetamine
		Praktikumid
		Lugemine
		Jälgimine
		Osalemine
		Reageerimine
		Koostöö
	ÕPPIMISE AJASTUS	Kogu aeg
		Enne ja pärast üritusi/kampaaniat/valimisi
		Valimistsükklis
		Võimule saades
		Praktilise vajaduse ilmnedes
		Strateegiline

	ÕPPIMISE INSTITUTIONALISEERITUS	Nii strateegiline kui ka loomulik
ÕPITU RAKENDAMINE	RAKENDAMINE	Valimisprogrammi ja platvormi kohandamine
		Põhikirja muutmine
		Poliitiliste taktikate muutmine
		Juhtide vahetamine
		Organisatsiooni praktikate muutmine
		Oma meediaväljaande ehitamine
	RAKENDAMATA JÄTMINE	Erakonna ideoloogia
		Vääritu käitumine
		Senise käitumise õigsust kinnitav info
	OTSUST MÕJUTAVAD NÜANSID	Kõhutunne
		Ühiskonna tagasiside
		Praktilised probleemid
		Erakonna maine
		Kontekst
		Kogemus
		Usk (kristlik usk)
		Allika ideoloogiline positsioneeritus
		Allika ekspertiisi tase
ÕPPIMISE ALLIKAD	EESKUJUD	Eeskujusid ei ole
	TEISED POLIITILISED TOIMIJAD	Teised erakonnad
		Välismaised poliitilised toimijad
	ENDA KOGEMUS	Kampaaniakogemus
		Igapäevase töö kogemus
		Riigi juhtimise kogemus
		Liikmed
	MUUD ALLIKAD	Rahvaküsitlused
		Eksperdid
		Statistika
		Sotsiaalmeedia
		Raamatud
		Google Analytics
		Meedia
ÕPITU SÄILITAMINE	SÄILITAMISE VORM	Esimehed ja juhatus
		Erakonna kontor
		Ringkonna juhid ja juhatused
		Pikaajalised liikmed
		Traditsioon
		Dokumendid
		Palgaline meeskond
MUUD OLULISED MÄRKUSED	ERAKONNA TEADMISED ALGUSAASTATEL	Rahvaliit/ kohalik omavalitsus/ euroskeptikud
		Kogemuseta inimesed
		Organisatsiooni korraldamise ja juhtimise teadmised
		Ideoloogia

Allikas: Autor, (2021)